

1

La

1991

KARYS

Nr. 3

GEGUŽĖ — BIRŽELIS
MAY — JUNE

KARYS

1991
Nr. 3 (1665)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kas du mėnesiai. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ir birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai ir nuotr. redakcijoje nesaugoma.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$26.00, pusmečiui U.S. \$13.00, atskiro nr. U.S. \$4.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**

Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedėlsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published bi-monthly by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$26.00 per year (single copy \$3.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207.**

TURINYS

Viršelyje: Trakų pilis dabar.

H. Staudė — Lietuva istorijos kryžkelėje	121
Sukilimas 1941, žiūrint iš kovos lauko	124
Br. Ramūnas — Kapinės be kapų	126
V. Skudis — Gimsta siaubingas grožis	129
A. Kairys — Sausio Tryliktoji	131
A. Budreckis — Nuolatinis karžygys DLK Vytenis	132
Sveikiname Lietuvoje atgimusį "Karį"	139
P. Enskaitis — Karo tarnyba aviacijoje	140
M. Tytuvenis — Lietuvos karininko keliai	142

"KARIO" SKYRIAI:

Karinės žinios	144
Mūsų spaudoje pasižvalgius	146
Žvilgsnis į politiką	153
Iš grožinės literatūros	155

"KARIO" PRIEDAS

"Tremties trimitas"	157
---------------------------	-----

MŪSŲ MIRUSIEJI	173
-----------------------------	-----

ATSTOVAI

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jugtinėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1665)

GEGUŽĖ — BIRŽELIS

1991

NUOŽMAUS GENOCIDO 50-MEČIUI...

LIETUVA ISTORIJS KRYŽKELĖSE

Po dvidešimt dviejų metų atokvėpio Lietuvą užgriūna išbandymai: du agresyvūs kaimynai — Sovietų Sąjunga ir Vokietija — tarpusavyje pasidalina Europą.

Trys laisvos valstybės — Lietuva, Latvija ir Estija — netenka teisės spręsti savo likimą. Jas prigludžia "didžiadvasė" kaimynė.

Taip prasidėjo okupacijos, kurių metu "didieji šeiminkai" pasiimdavo savo dalį aukų. Lietuva ryžtingai gynė savo pagrindines teises. Siekė išsivadavimo iš prievarta jai primestos "globos".

Kiek kainavo Lietuvai tie trys išvadavimai? Bandydami atsakyti į šį klausimą, remsimės Adolfo Damušio knyga *Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai Antrojo pasaulinio karo ir pokario 1940 - 1959 metais*, išleistą 1988 metais Čikagoje. Straipsnyje nebus aptariamos aukos Lietuvoje po 1959 (žuvę Afganistane, Sovietinėje armijoje, politiniai kaliniai, priverstinai emigravę į užsienį). Pilną trečiosios okupacijos aukų sąrašą būtų galima pateikti tik atgavus nepriklausomybę.

NACIŲ OKUPACIJA

1941. V. 26 — 1944 metų rudenio

Vokiečių okupuotoje Lietuvoje buvo tęsiamas tautos naikinimo darbas. Dabar rudasis teroras stengėsi nenusileisti raudonajam.

Per tris metus į Vokietiją iš Lietuvos išvežė 75.000 asmenų. Dalis jų dėl konfliktų su prižiūrėtojais atsidūrė koncentracijos stovyklose: Dachau — 3.000, Floscenburgo — 3.000. Apytikriai koncentracijos stovyklose žuvo apie 17.000 darbininkų.

Lietuvos ūkininkai buvo spaudžiami didelėmis maisto kvotomis. Už jų neišpildymą baudavo mir-

timi ar kalėjimu. Besitraukdami vokiečiai sušaudė 700 kalinių-ūkininkų.

1943 metais paskiriamas naujas policijos vadas generolas Harm (pasižymėjęs Baltarusijoje). Jis sudarė 5.000 esesininkų dalinį ekspediciją.

Švenčionių apskrityje suėmė 2.000 asmenų. Nusiaubė Svyrius, Pabrada, Rievē, Nemančius, Trakus, Valkininkus, Varėną, Eišiškes, Žiezmarius. Perloja apsigynė kulkosvaidžiais.

1942 metais Tarybų Sąjunga pradeda siųsti į šiaurės rytų Lietuvą vis daugiau partizanų. Jie iš gyventojų taip pat reikalavo maisto, galvijų. Ten, kur tarybiniai partizanai nušaudavo vokiečių karius, gestapas baudavo vietinius gyventojus. 1944 metų birželio mėnesį trijų partizanų grupė nušovė penkis vokiečių karius Pirčiupio kaimo kaimynystėje. Vokiečių baudžiamasis būrys neieškojo partizanų, bet apsupo artimiausią kaimą ir sunaikino visus ten buvusius gyventojus.

Du priešai savo siaubingoje tarpusavio kovoje žudė beginklius ir nekaltus Lietuvos ūkininkus.

Visą nacių okupacijos laikotarpį buvo naikinami žydų tautybės gyventojai. Lietuvos žydų buvo sunaikinta apie 165 tūkst.

Lietuviams nesutinkant bendradarbiauti su vokiečiais, suimami geriausi Lietuvos inteligentai ir kalinami koncentracijos stovyklose.

Padėtį Lietuvoje geriausiai nusako VLIK'o (Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto) paskelbtas pareiškimas:

"Sovietų Sąjunga ir Vokietija kovoja, siekdamos savo tikslo. Abu šie priešininkai veikė ir dar veikia prieš lietuvių tautos norą ginti ir atgauti Lietuvos nepriklausomybę. Kiekviena ši galybė, panaudodama savo fizinį pranašumą, siekia įtraukti Lietuvą į

savo įtakos sferą. Lietuvos žmonės visada priešinosi toms jų pastangoms...”

Artėjant Rytų frontui, daugelis Lietuvos gyventojų žinojo, kas laukia Raudonosios armijos okupuotoje Lietuvoje. Jie gerai prisiminė pirmąją okupaciją, todėl apie 120.000 gyventojų savo noru pasitraukė iš Tėvynės, pasirinkdami savanorišką emigraciją į Vakarus.

Nacių okupacijos nuostolių suvestinė

1. Sunaikinti pyliavas boikotavę ūkininkai, išgabenti darbininkai — 45.000
2. Žydų genocido aukos — 165.000
3. Gyventojai, pasitraukę į Vakarus ir Vokietiją — 120.000

ANTROJI SOVIETINĖ OKUPACIJA

Grįžę sovietiniai okupantai skelbėsi išvadavę Lietuvą nuo nacių. Iš tikrųjų jie tęsė savo darbą, pradėtą 1940 - 1941 metais. 1944-ųjų rugpjūčio mėnesį deportuota ir nužudyta apie 37,000 Lietuvos gyventojų.

1945 metais ištisus tris mėnesius (liepos, rugpjūčio ir rugsėjo) buvo vykdomi masiniai lietuvių šeimų trėmimai.

1946 metais vasario mėnesį trėmimai, kaip buvo skelbiama, vyko dėl rinkimų boikoto.

1945 - 1947 metais (Eltos biuletenio duomenimis deportuota 120.000, vietoje likviduota 30.000 gyventojų.

1948 metais individualiai areštuotų bei išgabentų buvo 18.000.

1945 - 1948 metais į Lenkiją iš Lietuvos repatriavo 140.000 asmenų.

Didžiausia masinė ūkininkų deportacija įvykdyta 1948 metais per pirmus šešis mėnesius. Savo trėmimus okupantai teisingo pasipriešinimo kolektyvizacijai. Išstremta daugiau kaip 100.000 ūkininkų. Tarp jų 70 proc. vaikai, moterys, seneliai. Šis ir vėlesnis trėmimas buvo vykdomas pagal Abakumovo pasirašytą slaptą deportacijų įsakymą. Jis buvo daug žiauresnis nei Serovo ir Guzevičiaus 1939 - 1940 metų deportacijų instrukcijos.

Sovietinė administracija dar prieš nacių okupaciją buvo suplanavusi išstremti į Gulagą 700,000 Lietuvos gyventojų.

1950 metais Lietuva neteko 41.800 gyventojų. Tikslių 1951 - 1953 metų tremtinių skaičių kol kas

nėra. Manoma, jog būta apie 21.000. Tremtinių atsiminimuose rašoma, kad dar 1952 - 1953 metų pradžioje buvo atgabunami jauni vyrai. Greičiausiai tai buvo įtariamieji partizanavimu. Į aukų skaičių turime įtraukti ir 36.000 žuvusių Lietuvoje. Tai aktyvūs kovotojai už laisvę, aktyvūs jų rėmėjai, o taip pat žuvę jų priešai — sribai, okupantų kolaborantai.

Lietuvą ir kitas Baltijos valstybes apėmė nauja grėsminga raudonojo teroro banga. Šios antrosios sovietinės okupacijos metu KGB pasistengė deportuoti ketvirtadalį Lietuvos gyventojų į Gulago koncentracijos stovyklas, į Sibirinę Arktiką.

Antrojo pasaulinio karo ir pokario (1940 - 1959) metais Lietuva neteko 1.122.660 gyventojų. Įskaitant grįžusius iš Gulago, gyventojų nuostolis — 1.053.185 asmenys. Tai 34.18 proc. visos tautos.

Gulago mirties stovyklos

Sovietinės okupacijos metu KGB pasistengė įvykdyti prieš Lietuvą suplanuotą genocidą ir išvežti ketvirtadalį tautos į Gulago koncentracijos stovyklas sunaikinimui.

Taip KGB Gulage likvidavo daugiau kaip pusę milijono, apie 17 proc., visų Lietuvos gyventojų.

Trumpai apžvelgsime pagrindines Gulago stovyklų grupes. Kiekvienoje tų grupių buvo šimtai stovyklų talpinančių nuo vieno iki penki tūkstančių tremtinių. 70 procentų iš jų sudarė moterys, vaikai, seneliai.

1. Medvežje Gora (Meškos Kalnas).

Baltijos ir Baltarusijos jūrų kanalui kasti sutelkta 100.000 politinių kalinių. Iš Lietuvos — 2.500 pirmosios masinės deportacijos aukų (1941.VI.14 - 17 d.)

2. Vorkutos stovyklų grupė (priklausė ir Kotlas — Permės — Kirovo sritys). Tose stovyklose buvo apie 10.000 pabaltiečių. Jie kirto mišką, tiesė Kotlas — Vorkuta geležinkelį, kasė kalkinį akmenį.

3. Sverdlovsko, rytinio Uralo stovyklos.

Pirmu masiniu trėmimu čia buvo atgabenta keli tūkstančiai lietuvių. 1947 metais atvežta 50.000 politinių kalinių daugumoje iš Pabaltijo ir Ukrainos. Ten sunaikinta daug Lietuvos politikų bei visuomenės veikėjų.

4. Kazachstano koncentracijos stovyklų grupė.

1941 metų birželio mėnesio pabaigoje į Karagandą ir jos apylinkės stovyklas buvo atgabenti keli

tūkstančiai lietuvių. Moterys dirbo akmens skaldyklose, o vyrai akmens anglies kasyklose. Iki 1949 metų daugelis vyrų jau buvo mirę.

5. Obvės — Irtyšiaus upių baseino stovyklos.

Į Omską prie Irtyšiaus krantų, į Novosibirską ir Tomską prie Obės krantų tremtiniai buvo gabenami traukiniais, o iš ten plukdomi baržomis prie Ledynuotojo vandenyno krantų sunkiems darbams žuvininkystės bazėse. Pabaltiečiai ir ukrainiečiai sudarė daugumą. Salekkardo ir kitose Obės stovyklose.

6. Altajaus srities stovyklų grupė.

Apie 13.000 lietuvių buvo atgabenti į šią stovyklų grupę 1941 metų birželio mėnesio pabaigoje. Vyrai dirbo anglies kasyklose, moterys — kolūkiuose.

7. Jenisejaus upyno koncentracijos stovyklos.

Tremtiniai geležinkeliu buvo atgabunami į Krašnojaršką. Jenisejaus upe jie buvo plukdomi į Šiaurę prie Ledynuotojo vandenyno krantų. Norilsko, Dudinkos, Igarkos apylinkėse buvo daug stovyklų, kuriose buvo kalinami lietuviai. Norilskas lietuviams kariams buvo tas pats, kaip lenkams Katyne.

8. Irkutsko - Čitos srities stovyklos prie Mongolijos — Rytų Sibiro.

Žiemą šaltis 55° C, vasaros labai karštos. Tremtiniai tiesė geležinkelį tarp Taišeto — Bratsko — Ust-Kut.

9. Jakutijos ir Arktikos koncentracijos stovyklos.

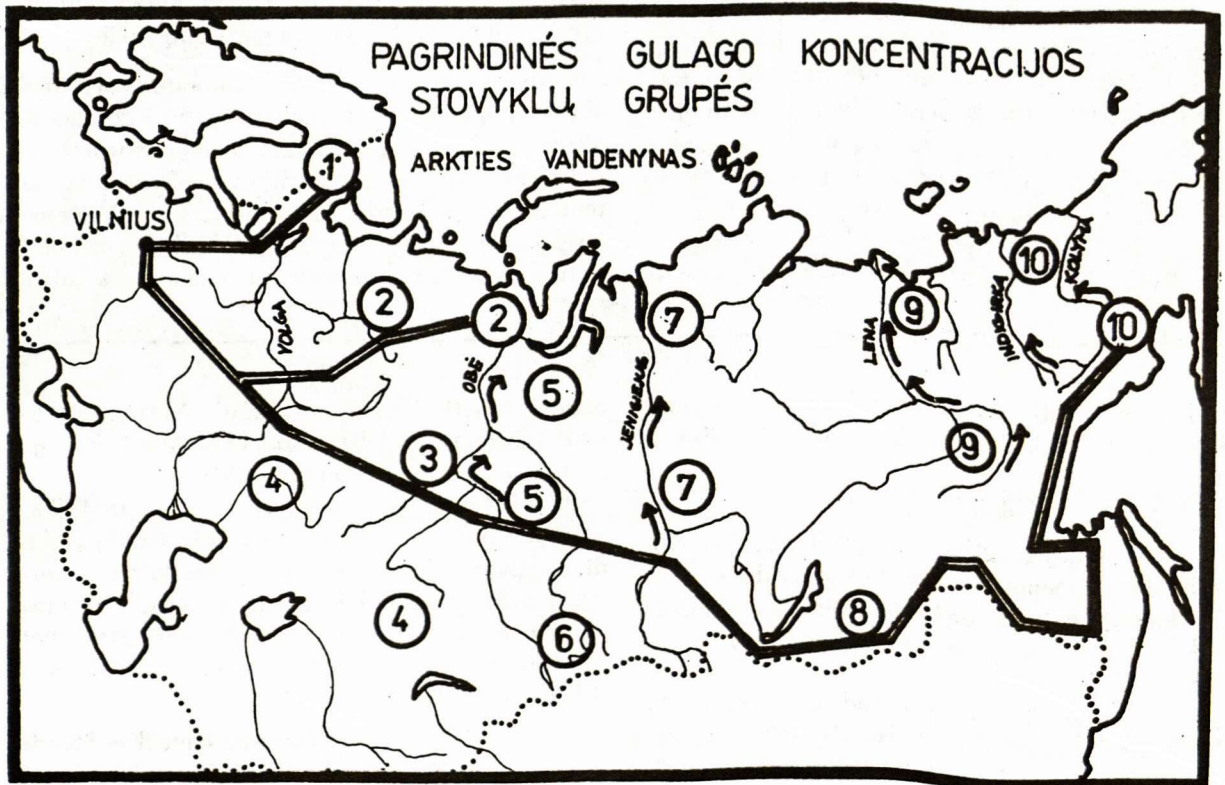
Jakutsko kaliniai buvo plukdomi Lenos upe į Bykovo ir Tiksi žuvininkystės bazes prie Ledynuotojo vandenyno.

Lenos upės žiotyse tremtinius gabenamus į žuvininkystės bazes, reikėjo perkelti į vandenyno laivus. Nebuvo jokios pastogės. 70% tremtinių nuo žvarbaus vėjo ir šalčio sušalo. Jų sušalę lavonai taip ir pasiliko ant kranto.

1942 metais atvežė keletą tūkstančių lietuvių, atrinktų iš 1941 metų tremimų.

10. Kolymos — Indirkos koncentracijos stovyklos.

Indirkos upės žiotyse buvo apie 30 stovyklų. Didelė dalis tremtinių buvo iš Pabaltijo. Mis-Mechtecho žvejybos bazėje iš 700 kalinių atvežtų 1942 metais, 1943 metų pavasarį bebuvo likę 300 gyvų bei pusgyvių. Stovyklos bloko centras buvo Magadane. 400 kilometrų į šiaurę buvo Buikecho stovyklų

PRIEŠ 50 METŲ: KAUTYNĖS DĖL PERSIKĖLIMO PER NEMUNĄ

SUKILIMAS 1941 — ŽIŪRINT IŠ KOVOS LAUKO

Kovos uždavinys:

Susprogdinus Nemuno tiltus, jų (bolševikų kariuomenės) buvo dar daug likę už Nemuno, ir jie visą laiką bandė prasiveržti seklumomis ties Šančiais, norėdami pasiekti pagrindinę traukimosi liniją — Jonavos plentą. Jei tai jiems būtų pavykę, viso Kauno gynybai tai būtų galėję turėti lemiamos reikšmės. Jausdami tai, Šančių partizanai darė didžiausias pastangas sutrukdyti raudonarmiečiams persikelti per Nemuną.

Ginkluotoji bazė:

Čia, kaip ir visur Kaune, partizanai savo žygius pradėjo, turėdami tik kelis šautuvus, pasigriebtus iš kritusių per bombardavimą raudonarmiečių. Toliau jau buvo nuginkluojami paskiri kareiviai, padeginę namus, bet tai vis buvo mažmožis partizanų apsiginklavimui. Visa pagerėjo kai pirmadienį apie 10 val. rusų padegti ėmė liepsnoti Šančių kariniai sandėliai. Žmonės puolė prie gaisravietės, norėjo gesinti, bet rusų sargybiniai neleido. Vieną sargybinį pavyko nuginkluoti, bet kiti pabėgo ir atsikvietė pagalbą. Vis dėlto raudonieji pagaliau buvo išsklaidyti, ir žmonės įsiveržė į degančias ginklų dirbtuves. Rasta puikaus grobio — per 2.500 šautuvų ir daug šaudmenų. Ėmė ginkluotis, kas tik tai norėjo. Dabar Šančių partizanai galėjo veikti.

Toliau įsistiprina Metalų fabrike ir pasinaudo-

jant saugia mūro priedanga imta apšaudyti Juozapavičiaus gatvę traukią raudonarmiečiai. Karo grobis nuolat didėjo, partizanams viena po kitos atiteko auto mašinos, sunkvežimiai, keli kulkosvaidžiai, pabūklai, tankai. Kovos darosi kaskart smarkesnės ir sėkmingesnės.

Kritiškas momentas:

Tačiau tuo metu, kai Metalas jau laikėsi visai tvirtai ir veikė organizuotai, patirta, jog stambūs raudonarmiečių daliniai spaudžia partizanus prie Nemuno ir graso persikėlimu. Iki tol partizanai čia gynėsi tik šautuvų ugnimi. Tuo tarpu nuo Napoleono kalno ir kitų vietų pylėsi kulkosvaidžių šovinių kruša. Laimei, pakrantės partizanai gauna porą kulkosvaidžių, gynyba sustiprėja. Raudonarmiečiai bando keltis ir keltu, ir motorlaiviu, ir valtimis — vis nesėkmingai. Kai kurie persyrę pasiekia beveik sukilėlių kulkosvaidžių lizdus, bando apmėtyti granatomis, bet čia jie krinta nuo partizanų šūvių.

Su vis didėjančia įtampa pakrantės partizanai kovojo nuo ankstyvo trečiadienio ryto, kada raudonarmiečiai nebetę vilčių prasiveržti, atsitraukė ir išsisklaidė po Jesios pakrantes. Pats kritiškiausias momentas buvo tada, kada raudonarmiečiai ėmė apšaudyti Šančių gynybą iš pabūklų, kuriems nutildyti partizanai čia teturėjo tik vieną prieštankinį

grupė. Ten atgabeno keliolika tūkstančių tremtinių iš Pabaltijo. Jie dažniausiai dirbo aukso kasyklose.

Sukilimai gulage

1953 metais gegužės mėnesį kaliniai sukilo Norilске, liepos mėnesį — Vorkutos stovyklose.

Karagandoje, Kazachstane pirmas sukilimas įvyko 1954 metais gegužės 16 dieną, antras — birželio 27 dieną.

Tuo metu buvo sukilę ir Indirkos upės žiočių stovyklų kaliniai. Atvykęs vyriausias prokuroras Roman Rudenko įsakydavo KGB bei kariuomenės dali-

niams šaudyti beginklius kalinius. Norimo efekto savo žiaurumu budeliai nepasiekė. Administracija pastebėjo, kad kaliniai nebijo mirti.

Po to buvo leista susirašinėti gimtąja kalba, sužinoti apie savo šeimos likimą, 12 valandų darbo diena buvo sutrumpinta. Bet "sistema" dirbo iš inercijos, nekreipdama dėmesio į "glosnost". Teroras bandomas panaudoti ir dabar. Sistema gyva, bet griūvančios imperijos gyventojai bunda, išsivaduoja iš kaustančios baimės gniaužtų.

Parengė Henrikas Staudė

Iš *Žemaičių kraštas* 1989 m. birželio 16

pabūklą. Tačiau šiuo momentu kaip tik raudonieji buvo apšaudyti iš vokiečių lėktuvų...

Priešas viduje:

Partizanų uždavinį čia sunkino dar tai, kad jie nuolat buvo apšaudomi iš namų pasislėpusių bolševikų, kurie smarkiausiai imdavo veikti, kai tik raudonarmiečiai imdavo spausti. Buvo kovojama žiauriai. Tai greičiau skerdynės, ne karas. Pasiduoti nelaisvėn raudonarmiečiai vengė ir, kaip vėliau paaiškėjo, dėl to, jog buvo įbauginti, kad jiems būsia pjaustomi liežuviai ir panašiai. Kapinėse jie net tarp savęs susišaudė, nes vieni norėjo pasiduoti, kiti tam pasipriešino. Nežinia dėl ko, bet narsiausiai kovėsi mongolai. Raudonarmiečių šaudymas labai netaiklus. Su juo partizanai taip apsiprato, kad net nebevengdavo jų šūvių.

Kas buvo kovotojai:

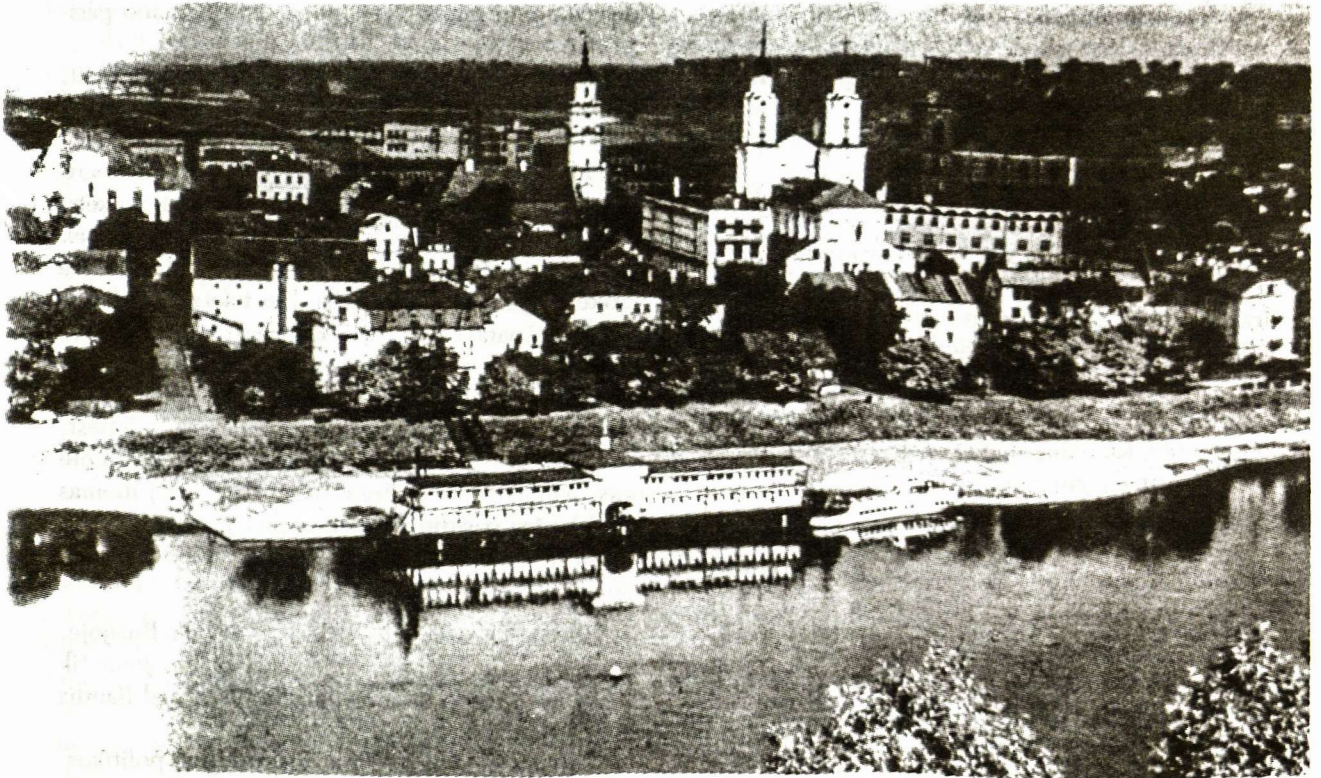
Apskritai partizanai laikėsi labai drąsiai. Daugumas jų buvo atsargos kariai, buvę savanoriai, šauliai,

darbininkai, moksleiviai. Nedaug Šančiuose atsirado karininkų. Į pabaigą jų skaičius tesiekė 10. Todėl organizuotumo trūkumas buvo smarkiai jaučiamas. Iš partizanų daugiausia nukentėjo jaunieji, neturėję karinės patirties. O tarp partizanų buvo net 14 metų amžiaus jaunuolių. Vaikai neblogai tarnavo ryšiam palaikyti, nes telefonas Šančiuose neveikė.

Uždavinys įvykdytas:

Apytikriai žuvusių partizanų skaičius Šančiuose siekia ligi 100; sužeistųjų mažiau.

Padarytieji raudonarmiečiam nuostoliai yra labai žymūs. Šimtai jų krito nuo šautuvų ir kulksvaidžių ugnies; nemažas jų skaičius nuskendo Nemune; daugybė paimta nelaisvėn. Paimta daug karo medžiagos. Tačiau pats didžiausias Šančių partizanų laimėjimas yra tai, kad jie sulaukė už Nemuno likusių raudonarmiečių (manoma jų buvo 3 divizijos) įsiveržimą į Šančius ir Kauną ir tuo išgelbėjo visa, kas partizanų jau antrą dieną buvo laimėta. (*Darbininkas* 1941 rugpjūčio 15)

Senojo Kauno panorama

KAPINĖS BE KAPŲ

BRONIUS RAMŪNAS

Red. pastaba. 1941 metų birželio vidurio deportacijų tragediją, skaudžiai palietusių visą tautą, šiame *K a r y j e pažymime* leitenanto Broniaus Ramūno (1939 metų Lietuvos karininkų metraštyje — Bronius Kiaulėnas) atsiminimais (šiek tiek sutrumpintais), rašytais amžino įšalo žemėje, laimingai parvežtais į Tėvynę ir paskelbtais 1990 metų *P e r g a l ė s Nr. 1*. Autorius, PLP karo mokyklos XVIII laidos absolventas, tarnavo 5-ame p. p.. 1941 m. birželio 14 d. buvo areštuotas ir nuteistas 8 metams lagerio.

P e r g a l ė, tarp kitko, pastebi:

Taigi skaitome tipišką dar vienos stalinizmo aukos odisėją. Kai kurių faktų interpretacija šiandien galbūt atrodys supaprastinta ar ginčytina. Bet ką padarysi, kad giliausiai paslėpti kruvinos mėsmalės mechanizmas po truputį ima aiškėti tik šiandien. Šiurpus paslaptینگumas — irgi sistemos nuopelnas.

Šie atsiminimai — ne vien atskiro liudininko parodymai. Jie praskleidžia uždangą tragedijos, kuri sovietizacijos metais ištiko didžiąją Lietuvos karininkijos dalį.

— — —

Šiandien šv. Kūčios, 1943 metai. Kai vakare būsimė suvaryti į blakių karalystę, vadinamą barakais, man vėl teks su skausmu širdyje žvelgti į darbo, nežmoniško šalčio, bado ir nevilties išsargintus draugų veidus. Iš anksto ruošėmės nors simboliškai pažymėti tą šventą vakarą. Reikėjo stiprybės ir valios nuo kasdieninio duonos gabalėlio atskirti plutelę ir ją susidžiovinti — tai primins mums Kūčių paplotėlį. Jau mėnuoi, kai manęs nevaro į gilų sniego pripustytą "kotlovaną", jau nereikia daužyti amžino įšalo žemės vos pakeliamu kepliu.

Mūsų gretos retėja, brigadoje jau netekome vienuolikos žmonių. Kas sekantis, kad paskutinis?

Nežinau kaip tai pavadinti — ar laime, ar likimu. Vėjo gūšiai plaka sniegą į apledėjusį langelį. Mano darbas paprastas ir nesunkus. Garvežys privažiuoja kas keturios penkios valandos, man reikia išeiti į lauką, patikrinti ar garvežio rezervuaras atsidūrė ties kabančiu vandentiekio vamzdžiu, grįžti į būdelę ir paleisti vandenį.

Palaimingas darbas, palyginus su tuo, kurį dirba

mano nelaimės draugai. Dažnai vartosiu žodį "draugai", diametraliai priešingą sąvokai "tovarišč". Pakankamai gerai pažinome tuos "tovariščius". Turiu stalą, pieštuką, popieriaus, laiko ir šiek tiek prašviesėjusių atmintį. Niekas netrukdo, tik retkarčiais užaina vandentiekio darbininkai kaliniai sušilti.

Kartais užsuka meistras — laisvas, ne kalinys, rusas, jaučia užslėptą priešišumą, nenori kalbėti su "fašistu"

Ir štai, turėdamas tokias sąlygas ir laiko, nutariau įkūnyti seniai subrandintą idėją — aprašyti savo ir mano nelaimės draugų gyvenimo kelią. Taigi pradėdu šia diena. Jeigu mano lapeliai išvys laisvės šviesą, jausiuos nugalėjęs siaubo metų kančias, mirtį ir pats save. Gal ateis diena, kada mano žodį išgirs žmonės, bičiuliai, artimieji, ir tada jie supras, kokį kelią mes nuėjome.

Pirmoji diena, pirmieji žodžiai ant plonų lapelių nuo cemento maišų. Telaimina Dievas mano pasiryžimą...

Vaikystės metai prabėgo nepastebimai greit. Gal tik vienas kitas ryškesnis įvykis neišblėso iš atminties.

Bėgo metai. Gyvenome gal ir pasiturinčiai, vaikai mokėmės, o už mokslą reikėjo nemažai mokėti. Vyresnis brolis gavo teisininko diplomą 1934 metais. Aš įstojau į karo mokyklą 1934 m. Ar galėjau tada patikėti, kad pasirinktas kelias bus toks sunkus? Europoje viešpatavo taika, Lietuva klestėjo, buvo laisva valstybė tarp lygių Europos valstybių. Karo mokykloje laikas prabėgo greitai, įdomiai, prasmingai. 1936 m. mes jau karininkai, mane paskyrė į 5 pėst. pulką Kaune. Jauki maloni karininkų šeima priėmė mus, naujokus, labai draugiškai. Karininkų luomas buvo tautos pasididžiavimo simbolis, savo elgesiu, tvarka ir drausme karininkija pelnė užtarnautą visuomenės pagarbą.

Vokietijoje įsigalėjo Hitleris. Kas vyko Rusijoje, neturėjome beveik jokios informacijos, žinojome tik tai, kad ten valdo komunistai, Stalinas, kad liaudis skursta, badauja.

Mūsų kariuomenė buvo atskirta nuo politikos, neturėjome balsavimo teisės. Mūsų pareiga — vykdyti kariuomenės vadovybės įsakymus. Įsimintinas

vienas įvykis: 1937 m. į Kauną atvyko Tarybų Sąjungos maršalas Jegorovas. Pabuvojo ir mūsų pulke. Keistą įspūdį darė jo išorė., Stambus, rauplėtu veidu milžinas, palaidinę, siekiančią kelius, persijuosęs diržu su žvaigžde, kelnės neįprastos mums „galifė“ formos, lyg du maišai kdarotų prie šlaunių. Bolševikų maršalas paliko slegiantį, grėsmingą įspūdį.

Virš Europos pakibo hitlerinio pavojaus debesys, informaciją sėmėmės tik iš spaudos, patys turėjome svarstyti, spręsti, spėlioti, kas bus toliau. O toliau buvo Austrijos anšliusas. Sudetai, Čekoslovakijos okupacija.

Hitleris įsibėgėjo; kas bus sekanti auka? Ne-laukta mi susukrėtė žinia apie Lenkijos ultimatumą Lietuvai. Per radiją girdėjome įsiutusios lenkų minios šūkius: „Do Kovna, do Kovna“; sąmyšis, tautos visuotinis pasipiktinimas. Ultimatumas priimamas, generolas Raštikis vyksta į Varšuvą pas savo „draugus“ Rydz Smiglą, Moscickį, Koks išbandymas ir gėda!

To dar neužteko — vėl ultimatumas, vėl netektis! Netekome Klaipėdos. To galima buvo laukti, jau anksčiau. Kaune pasirodė grupės rudmarškinė, elgėsi įžūliai, arogantiškai, kavinėse staugė „Deutschland über alles“.

Audra artėjo; kas toliau? Appetitas ateina bevalgant, tai kuris kąsnis bus skanesnis? Gal rusai, gal lenkai? Jei rusai, tai vėl mūsų gimtoji žemė taps karo taku. Ir valanda išmušė, vokiečiai užpuolė Lenkiją. Anglija ir Prancūzija, vykdydamos savitarpio pagalbos sutartį, paskelbė vokiečiams karą. Bolševikinė Rusija užsidarė už geležinės uždangos, išduodama brolišką slavų tautą ir užtikrindama vokiečiams saugų užnugarį.

Rugsėjo 17 d. Lietuvoje paskelbiama mobilizacija. Nebuvo abejonės, kad triuškinamos Lenkijos armijos likučiai įsiverš į Lietuvą. Rugsėjo dvidešimtą su sunkiųjų kulkosvaidžių kuopa apsistojau Aukštadvaryje.

Vilniaus atgavimas sukėlė dvejomą jausmą: begalinį džiaugsmą, atgavus seniai išsvajotą protėvių sostinę ir abejones, kiek teks sumokėti už šią dovaną.

Atėjo be galo šalta 1940 m. žiema. Sausio mėnesį užleidę pasienio sargybos barą specialiams kariniams daliniams, apleidome šią vietovę. Vėl Kaunas. Mieste labai neramu, įvairūs gandai, tai šen, tai ten pasirodo žmonių grupės daugiausia žydų tautybės su raudonomis vėliavomis. Jautėme, kad artėja kažkas lemtinga. Gegužės 10 d. Vakaruose baigėsi „keistas karas“, vokiečių kariuomenė nesu-

laikomai žygiuoja pirmyn. Labai neramina nesu-prantamas Tarybų Sąjungos elgesys: užuot atėję į pagalbą Anglijai, Prancūzijai, kovojančioms prieš aršų komunizmo priešą — fašizmą, rusai faktiškai tapo Vokietijos sąjungininkais. Pasklido žinia, kad Rusijoje vyksta baisus teroras, sušaudyti maršalai Jegorovas, Tuchačevskis, Jakiras ir daug kitų žymių žmonių. Kai kurie mūsų vyriausybės nariai dažnai kviečiami į Maskvą. Kelia galvas visokios padugnės, būriuojasi, grasina, reikalauja. Nesunku suprasti: matydami Lietuvoje dislokuotos Raudonosios armijos nedviprasmiškus veiksmus ir rusų vadovybės elgesį, jie buvo gerai informuoti ir pamokyti, ką reikia daryti.

Lemtinga valanda atėjo. 1940 m. birželio 15 dienos rytą, vos pravėręs laukujes duris, išvydau „garbės sargybą“ — du ginkluotus rusų kareivius. Gyvenau kareivinių zonoje, karininkų fligelyje. Aikštėje išvydau apie penkiolika tankų į kareivines nukreiptais vamzdžiais. Įvyko! Abejonės neliko — okupacija. Pulko vadovybės įsakymas: laikytis rimties, laukti tolesnių nurodymų. Neliko nei noro, nei prasmės dirbti savo darbą. Kareivinėse sąmyšis, bruzdėjimas, tenka raminti, aiškinti. Bet ką aiškinti? Prezidentas ir kaikurie vyriausybės nariai paliko Lietuvą. Grubiai surežisuoto spektaklio uždanga pakilo. Netekome nepriklausomybės. Birželio 24 d. areštuotas brolis. Sesuo slapstosi pas svetimus žmones, namie nenakvoja. Tėvas liko namuose, tvirtina, kad niekam blogo nėra padaręs, jo nesuims. Prasidėjo masiniai areštai, kuriems vadovauja saugumo departamento direktorius Sniečkus. Karininkų kol kas neliečia. Mieste uniformuotiems rodytis nerekomenduojama. „Seimas“ nutaria Lietuvą prijungti prie Tarybų Sąjungos.

Laikas, kupinas audringų įvykių, bėgo. Suėmimai, tremimai nesiliovė.

Liepos mėnesį buvau komandiruotas į Balbieriškį, ten vyko aerodromo statyba. Mūsų kareivių darbo įrankis — kastuvai, rusų dalinys, vadovaujamas majoro, dirbo mechanizuotai — greideriais, buldozeriais. Nors turėjau leitenanto laipsnį buvau paskirtas garnizono viršininku. Keistas gestas, kurį galima buvo paaiškinti taip: jūs, lietuviai, čia šeiminkai, mes, atėjūnai, jums atėjome į pagalbą, tad ir vadovaukit. Su rusų karininkais jokių kontaktų nebuvo, tačiau rusų kareiviai apsilankydavo mūsų kareivių būstinėse, matė, kaip gyvena, kaip maitinasi. Jų tarpe kilo bruzdėjimas, reikalavimai tokio pat maisto kaip lietuvių karių. Atvyko iš Kauno komisija.

Mane nušalino nuo darbo, lyg būčiau kaltas, kad rusų kareivis nori žmoniškai maitintis.

Naujas įsakymas — ir mes “liaudies kariuomenė”, be antpečių, su “kubikais” ir “špalais” ant apykaklių. Mūsų kariuomenės daliniai sujungiami su rusų daliniais. Maišatis, įsivyrąja rusų kalba. Politrukai išsijusę aiškina kareiviams “didžiojo vado” nuopelnus, liaupsina “pačią demokratiškiausią” valstybę pasaulyje. Kareiviai bruzda, išeina iš “pamokų”.

Liepos 26 d. mūsų kuopos kareiviai atėjo prie pulko vado pulkininko Čepo kabineto langų. Buvo šilta diena, langai atidaryti. Pateikė reikalavimą pakeisti kuopos vadą kapitoną Kazilionį manimi. Apstulbau sužinojęs, bet labai nesistebėjau. Kapitonas buvo nekalbus, nebendravo su karininkais, kareiviams buvo labai griežtas. Tą pačią dieną kareivių reikalavimas buvo platenkintas. Tuo dar viskas nesibaigė. Mane iškvietė į generalinio štabo antrąjį skyrių — žvalgybos. Priėmė mane lietuvis pulkininkas, greta sėdėjo aukšto rango rusų komisaras. Gavau įsakymą klausytis karininkų kalbų, stebėti kareivių nuotaikas. Žodžiu, reikėjo tapti šnipu. Naujos pareigos suteikė man ir naują pavadinimą: “žinių karininkas”. Kas dieną 17 val. privalėjau atvykti į štabą su pranešimu. Patekau į tragišką padėtį. Ką daryti? Iš karto pajutau slepiamą karininkų smerkimą, pradėjo manęs šalintis, nutrūko draugiški santykiai. “Šnipu” išbuvau vos tris dienas. Rusų komisaras kažką piktai aiškino pulkininkui, šnairavo į mane. Pulkininkas pareiškė, kad su savo pareigomis nesusidorojau ir štabe lankytis daugiau nėra reikalo. Mano pranešimai buvo vienareikšmiai: negirdėjau, nemačiau, nieko nežinau, viskas gerai, ramu. Nuo darbo atleido, grįžo sąžinės ramybė, draugų pasitikėjimas ir draugystė.

1940 - 1941 m. žiemą mūsų pulkas buvo dislokuotas. Trakuose, mūsų batalionas Valkininkų mieste. Mano kuopa Valkininkų geležinkelio stoties miestelyje. Kuopoje buvo du lietuviai, trys rusai ir totorius politrukas Giniatula, mažiukas, žiaurių veido bruožų, irzlus. Kartą prikišo man, kodėl kareiviai neina į kiną žiūrėti “tankistų”, “katiušų”. Atsakiau: tai jų reikalas, o tavo reikalas juos auklėti. Labai nepatiko atsakymas. Jutau bręstantį konfliktą. Vieną sekmadienio rytą pasirašiau nemažai leidžiamųjų kareiviams išeiti į kaimus ir į miestelį. Totorius įtūžo. Atsakiau, kad kareivinės ne kalėjimas. Po poros dienų kviečia mane bataliono komisaras. Nujaučiu kažką negera. Paniuręs sėdi už stalo, pasidėjęs pisto-

letą prie rankos. “Nuo kada tau kareivinės tapo kalėjimu”? Nors žodžių prasmės nelabai supratau, bet žodis “tjurma” viską paaiškino — tai totoriaus darbas. Daviau suprasti, kad nesuvokiu, ką jis kalba. Pašaukė leitenantą Kugrėną. Išvertė. Tu plauki viduriu upės, plauk į kurį nors kraštą, kitaip nuskęsi”. Niekur nesiruošiau plaukti, pasilikau savo krante, bet įspėjimo prasmę supratau. Pirštu parodė ant stalo gulintį popierių, paaiškino, kad tai orderis mano areštui. Buvau pasirengęs viskam — kišenėje pistoleto saugiklis buvo atlaužtas. “Nu smotri” — Taip ir atsisveikinome.

Gegužės mėn. išvykom į Varenos poligoną. Palapinėje gyvenome keturi žmonės, visi lietuviai. Kuopose lietuviai ir rusai. Drausmė pašlijo, kareiviai nerimauja su rusų karininkais ir politrukais elgiasi atžariai. Per vakarinius patikrinimus dažnai praskrenda vokiečių lėktuvai. Ką tai reiškia? Keletą kartų vyko taktinės pratybos. Karininkai lietuviai ir rusai politrukai sunkvežimiais išvykdavom toliau nuo stovyklos neva “taktiniams užsiėmimams”.

Kaip paaiškėjo, tai buvo generalinė arešto repeticija. Birželio 14-oji, karšta, tvanki diena. Šeštadienis. Iki pietų užsiėmimai. Prijoja prie manęs leitenantas Naudžiūnas. Kažkas bus. Nieko nelaukim, jojam kur nors toliau nuo čia.” Po užsiėmimų į stovyklą negrįžo. Ar jam pavyko? Ar nebuvo visa stovykla apsupta?

Apie 16 val. į mūsų palapinę ateina štabo puskarininkis, pagal sąrašą kviečia susirinkti prie pulko vado Suchanovo palapinės — bus taktiniai užsiėmimai. Iš mūsų palapinės kviečiami trys, pasilieka leitenantas Palubinskas.

Prie štabo koks dvidešimt sunkvežimių. Sulipame. Pravažiuojame plentą, mašinos sustoja pamiškėje. Už mūsų miškas, priekyje aukštėjanti lyguma. Pulko vadas komanduoja: “Rikiuotis, pasiimt žemėlapius, orientuotis vietovėje”. Rikiuojamės. Apsidairau. Iš karto pastebiu, kad susirikiovome ne taip kaip anksčiau. Visi lietuviai atsidūrėme pirmoje eilėje, o rusų karininkai ir politrukai už mūsų nugarų. Abejonių neliko. Karšta nujautimo srovė nuvilnijo visu kūnu. Greta stovėjęs kapitonas Draugelis drebančiais pirštais palietė mano ranką. Už mano nugaros politrukas laukia aukos, išsiepęs dantis. Iš dešinės pasirodė rusų karių virtinė, žengiančių vienas už kito. Viskas aišku! Jiems susilyginus su mumis, pulko vadas sušuko: “Po prikazu NKO vy arestovany”! Pajutau į nugarą įremtą nagano vamzdį, priekyje atsidūręs rusas įrėmė nagano vamzdį į

“GIMSTA SIAUBINGAS GROŽIS”

THE GIFT OF VILNIUS. a Photographic Document in Defense of Freedom. Public Affairs Council Lithuanian American Community, Inc. Chicago, IL, 1991. \$10.

Kas įvyko Vilniuje 1991 metų sausio 13 dieną, galima trumpai apibūdinti airių poeto William Butler Yeats žodžiais: “A terrible beauty is born” (“Gimsta siaubingas grožis”). Šie žodžiai parinkti kaip moto — pagrindinė mintis knygai-albumui *The Gift of Vilnius* (January 13, 1991 “A terrible beauty is born”).

Toji knyga tikrąja prasme yra Vilniaus dovana (The Gift) pasauliui, kuris iki tos tragiškos nakties buvo tik Lietuvos dramos stebėtojas “didžio-sios” politikos teatre.

Vos porai savaičių po kruvinių įvykių Vilniuje praėjus, JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdybos Visuomeninių reikalų taryba gavo didelį pluoštą nuotraukų, kuriose įamžintos tos dramos scenos ir atskiri epizodai. Tuojau pat buvo nutarta iš tų nuotraukų sudaryti ir išleisti foto albumą. Tai buvo padaryta labai ope-

ratyviai. Jau vasario mėn. antroje pusėje tas albumas išėjo iš spaudos ir su dideliu pasisekimu buvo pradėtas platinti. Apie 500 jo egzempliorių buvo padovanoti visiems JAV Atstovų rūmų ir Senato nariams.

The Gift of Vilnius be žodžių aki-vaizdžiai parodo, kas tomis siaubo dienomis Vilniuje įvyko. Ir ne tik tai parodo, bet ir verčia į vaizdus įsijausti taip, tarytum mes patys būtume buvę betarpiški tų įvykių dalyviai arba nors stebėtojai. Jau vien tik šios knygos-albumo viršelyje pavaizduotas jaunas

krūtinę. Totorius čiupo mano pistoletą ir laikrodį, priekyje stovėjęs grabaliojo kišenes. Pasigirdo nauja komanda. Mes pasilikome stovėti, mūsų grobikai susibūrė apie pulko vadą. Komanda “apsisukti”. Prieš mus miškas, iš už krūmų pasirodo šimtai automatais ginkluotų būtybių tamsiais iškreiptais veidais. Vėl komanda. Ginkluotos būtybės greit subėga mums už nugarų. Mes liekame vieni, veidu į mišką, už nugarų mūsų budeliai. Kraupi tylą. Mirtis čia, su mumis. Sužvango užtaisomi ginklai. Vėl tylą. Juntu, kad kaista pakaušis; kad tik greičiau, greičiau. Tėvas... Kodėl tik jis su manimi, kodėl ne motina, sesuo, brolis? Kada gi salvė? Kas gali suprasti artėjančios mirties siaubą? Komanda “į mašinas”. Vandalai, kokį žiaurų išbandymą mums suruošė? Susodina į mašinas. Žiaurios azijatų akys mus seka, automatų vamzdžiai nukreipti į mus. Varėnos geležinkelio stotis. Vagonai laukia keleivių. Perone — šimtai rusų kareivių. Prieš laipinant į vagonus, nudrasko karininko atžymos ženklus. Sugrūda po penkiasdešimt į kiauolinius vagonus. Kareiviai stumdo žmones, neprileidžia prie vagonų. Langelis su grotomis, be stiklų. Skersai vagono suolai. Pusiau nupjauta geležinė statinė — tualetas. Kelionės į nežinią pradžią.

Nesunku suprasti, kokie jausmai užgulė mus. Vilnių privažiavome naktį. Girdėjosi šūkavimai, rusiški keiksmai. Ratai dunda — atsisveikinimo su tėvyne gedulingas maršas. Rytas, diena, vakaras. Nei maisto, nei vandens, vagonas įkaitęs kaip žarija, trūksta oro, pakaitomis prieiname prie langelio nors kiek atsigausti. Gulime kaip kas išmano, suolų neužtenka, ant grindų vėsiau. Traukinys sustoja lau-

kuose, atsiveria durys, kareiviai įmeta popierinį maišelį su džūvėsiais, pastato pusę kibiro vandens. Nepuolame lyg sužvėrėję prie vandens, nedraskome maišelio. Ramiai išsidaliname po tris keturis džūvėsčius, išgeriam po puodelį vandens. Toks ramus mūsų elgesys sargybiniams atrodo keistas. Stebėjosi, rodė pirštais, juokėsi. Taip keliavome, sustodami tik “pietų pertraukoms”.

Penktą kelionės dieną sustojome Babinino stotyje. Įsakyta lipti iš vagonų, klauptis perone. Aplinkui daug, gal pora šimtų kariškių. Pastebėjome, kad mūsų gerokai padaugėjo. Čia jau buvo Pabradės poligone ir kitur areštuoti mūsų karininkai. Surikiavo, apsupti sargybinių nužygiavome 7 - 8 km smėlėtu miško keliu. Išvydome aikštę, aptvertą spygliuota tvora, pastatus. Tai buvęs Tolstojaus dvaras Juchnovka. Darbo jokio, dykinėjame. Gauname po kaušą košės, duonos, machorkos. Naktį birželio 24-ąją pasigirdo riksmas, komandos šūviai. Įsakyta skubiai rikiuotis. Tuo pačiu keliu žygiuojame į geležinkelio stotį. Netoli stoties eję priekyje vyrai rado skiautę laikraščio *Izvestija*. Žaibo greitumu pasklido žinia — karas! Perone sujudimas, daug moterų, vaikų, ašaros, klyksmas. Abejonių neliko — mobilizacija.

Pakeliui į Maskvą girdėjosi bombų sprogdimas. Kažkur ilgai stovėjome. Gal geležinkelis subombarduotas? Vakare pajudėjome. Viltys pinasi galvoje. Kokios karo baigties perspektyvos, kas mūsų laukia? Vyresnieji karininkai laikėsi pesimistiškos nuomonės apie tautos likimą, o taipogi ir mūsų.

(*Bus daugiau*)

lietuvis su iškelta trispalve, juodos nakties fone drasiai pasitinkantis sovietinį tanką, daro stiprų įspūdį. O toliau?

Toliau, po trumpos knygos-albumo leidėjų įžangos, seka 55 didelio formato nuotraukos, išdėstytos chronologine įvykių seka: nuo daugiataūkstantinės žmonių minios, saugojančios Lietuvos Parlamentą iki taip pat daugiataūkstantinės minios, dalyvaujančios Sausio 13-osios kruviniųjų aukų laidotuvėse.

Pamažu verčiant tos knygos-albumo lapus protu suvoki, jog nebegali būti didesnio siaubo, kada tankai ir specialiai išdresiruoti, karinėmis uniformomis apvilkti žmogžudžiai puola beginklius žmones, kurių pagrindinis ginklas, nugalėjus bet kokią baimę, — karšta meilė Tėvynei ir jos Laisvei. O tas savęs pačių aukojimas Tėvynei ir Laisvei tai ir yra didžiausias žmogaus grožis, suvokiamas tikrai širdimi ir jausmais. Taip Sausio 13-ją Vilniuje ir gimė siaubingas grožis...

Didelis šios knygos-albumo privolumas taip pat ir tas, kad joje nėra

dramatinių dienų Vilniuje platesnio apražymo ir aiškinimo. Viską paaikškina pačios nuotraukos, su trumpomis paraštelėmis.

Tačiau dvylikoje leidinio puslapių yra išbarstyta dvylika nedidelių, tačiau labai prasmingų ištraukų, paimtų iš amerikiečių spaudos, kurios iš dalies parodo kokį rezonansą sausio 13-osios įvykiai turėjo pasaulyje. Tos ištraukos labai padeda knygos-albumo žiūrovui (ne skaitytojui!), ypač nelietuviui, susikaupti ir apmąstyti matomus vaizdus.

Leidinio pradžioje du puslapiai skirti poetams. Viename iš jų, dabartinių trijų poetų — lietuvių, rusų ir lenko bendro kreipimosi į pasaulio visuomenę tiktai trys sakiniai. Antrame — nedidelė ištrauka iš žymaus airių poeto William Butler Yeats (1865 - 1939) poemos "Easter, 1916" ("1916 metų Velykos"). Tais metais per Velykas Airijos sostinėje Dubline prasidėjo rištinga kova už Airijos nepriklausomybę, kuri tada buvo numalšinta ginklais. Toji poema skirta Airijos

1916-jų metų laisvės kovotojų atminimui, kurių drąsioje kovoje ir tos kovos kruvinose aukose poetas pamatė "gimstantį siaubingą grožį".

Aprašomos knygos-albumo gale pateikti Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos ir medicininės ekspertizės išvadų fotografuoti tekstai anglų kalba.

Šis leidinys tai išėivijos paminklas šių dienų Lietuvos laisvės kovotojams ir pirmosioms tos kovos aukoms. Jo parengėjai ir išleidėjai iš tiesų sumani ir operatyviai atliko labai svarbų ir reikšmingą darbą.

Knyga-albumas *The Gift of Vilnius* tai kenčiančios ir kovojančios už savo laisvę Lietuvos, netiesiogine prasme šventasis raštas. Ji turėtų būti kiekvieno susipratusio lietuvių namuose. Būtų labai gerai, jeigu tą leidinį įsigytumėm ne tik tai sau, bet ir dovantumėm tiems kitataučiams, kurie nėra abejingi ir remia išėivijos kovą už Lietuvos laisvę.

Vytautas Skuodis

1991 m. balandžio mėn. 23 d.

Maldos vigilija Vilniuje prie Parlamento rūmų. Nuotrauka iš "The Gift of Vilnius"

Sausio Tryliktoji

Baladė

ANATOLIJUS KAIRYS

Kai užaugsite, jaunuoliai, mes išjosim
Milžinų — senų legendų — vedami,
Ir istoriją vaikų vaikams kartosim
Vėliavą širdy — trispalvę — nešdami.

Kai žiema ateis ir bus tamsi naktuzė,
Rodys kelią Vilniaus miesto žiburiai.
Gatvėmis — matykite visi! — atūžia
Plieno tankai ir juodų galvų būriai!

Iš ilgos vergijos ir kančių pakilę,
Tartum feniksai iš žaidro pelenų—
Nesutepę rankų, nieko neapvylę,
Neužmiršę savo tėviškės dainų.

Ir dabar dainuodami sutiksim tankus,
Šypsena ir meilė geležį įveiks —
Ir ištis pasaulis mums pagalbos ranką
Už laimėtą kovą žydinčiais delnais.

II

Ir atėjo naktis — ta baisi tryliktoji —
Ir skausmu subangavo plati Baltija!
“Žilvinėli, kur tu, atsiliepk” — vis kartojo,
Ir atsiliepė Žilvinas kraujo puta;

“Nebijokite mirti, beržai, epušėlės —
Gedimino pily niekas jūsų nelies,
Amžinai ten gyvens jūsų dvasios ir vėlės,
Amžinai jūs dainuosite himną Vilties.

O kai Laisvė ateis ir nudengs savo veidą,
Kai bažnyčių varpai visą dieną skambės —
Prisikelsit ir jūs: laiko dangą praskleidus
Iš krūtinių ne kraujas, o meilė tekės”.

Vergija įveikta — saulė kelią išdažė,
Buvo ramūs ir tylūs, lyg Dievui auka,
O ant bokšto Likimas vis rašė ir rašė:
Prisikels Lietuva, prisikels Lietuva...

III

Nulydėjo tauta be dejonijų, be verksmo:
Keturiolika jų — žemė buvo šalta...

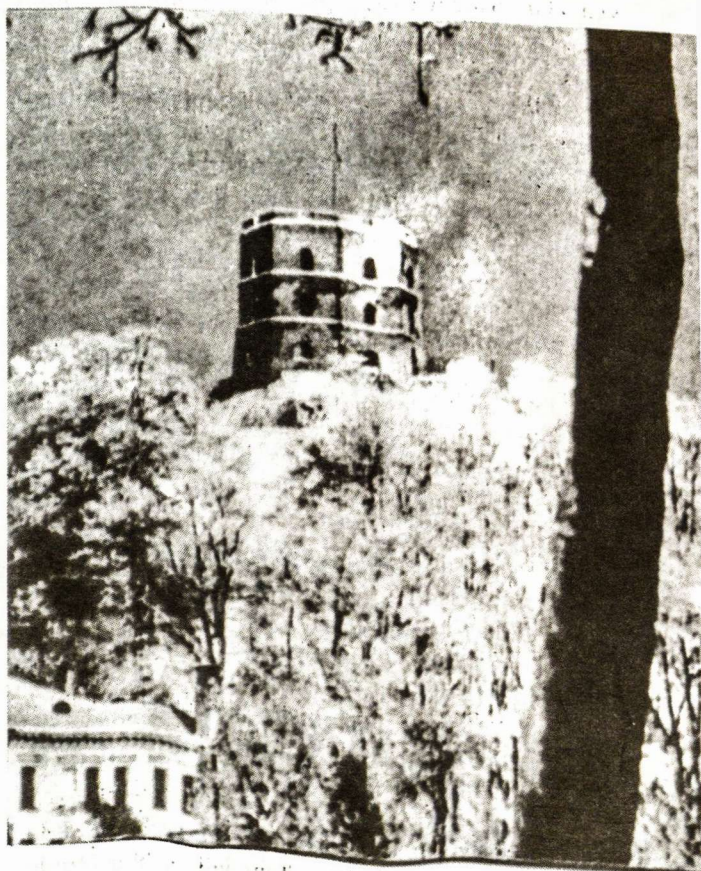
Ir drebėjo beržai nuo ledų ir nuo šerkšno
Nepatyrę, kodėl taip gaudi jų malda.

Į geltoną ir gyvą Antakalnio smėlį
Amžinybę papuošę savuoju krauju —
Ir trispalvę virš sostinės miesto iškėlę
Nuvingiavo Pilėnų keliu nemariu.

Neliūdėkite, sūnūs, ir broliai, ir sesės,
Nes čia pat: nei numirę, nei žuvę, oi ne...
Mes tik einame liudyti Laisvę ir Tiesą
Ir per amžius būdėt Gedimino kalne.

* * *

Ne laimė neša tautai amžinybę,
Ne džiaugsmo vandeniu ar duona ji gyva.
Tik atidavę sielą ir gyvybę,
Kartu įprasminam save ir ją.

NUOLATINIS KARŽYGYS DLK VYTENIS

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Tąsa iš "Kario" Nr. 2)

5. Lietuviai gynėsi

Kovose su ordinu lietuviai parodė ištvermės ir išvystė veiklią gynybos sistemą. Pasienio pilims ginti, Dusburgo žodžiais, Lietuvos "karalius paskiria tai ar kitai piliai saugoti tam tikrą skaičių ginkluotų vyrų (armigeros) vienam mėnesiui ar ilgesniam tarpsniui. Kai baigiasi jų laikas, jie grįžta namo, o į jų vietą ateina kiti minėtosios sargybos eiti."⁵² Turėdamas nuolatinę įgulas, pilys visada pasirengusios sulaukyti netikėtą užpuolimą. Kadangi kryžiuočiai ilgai svetimame krašte nepasilikdavo, vis turėdavo grįžti atgal, Vytenio lietuviai senas pilis sustiprindavo, atstatydavo sudegintus priešpilius ir sunaikintas pilis.

Lietuviai smarkiai gindavosi savo pilyse, užpuoldavo grįžtančius iš žygių kryžiuočius. Pagaliau lietuviai atsimokėdavo savo puolimais į ordino žemę. Lietuvių žygių buvo mažiau negu kryžiuočių. Jie ne kartą puldinėjo Sembą.

1295 m. birželi 19 d., sekmadienį prieš šv. Joną Krikštytoją, lietuviai slaptai ir staigiai atslinko į salą, esančią palei Ragainės pilį, pagrobė visus kryžiuočių žirgus ir galvijus. Po to rudenį lietuviai sugriovė Ragainės ir Skalvių papilius.⁵³

1298 m. šv. Myklo dieną (rugsėjo 29 d.) 140 lietuvių taip netikėtai užpuolė Štraisbergo miestą prie Drevantos, Liubavoje, kad ten išžudė visus gyventojus ir vieną kunigą. Lietuviai išsivedė moteris ir vaikus į nelaisvę. Ligi pat dykrų juos persekiojo su daugybe riterių ir ginklanešių Kulmo komtūras Konradas Žakas. O pasivijęs išvadavo į nelaisvę paimtus krikščionis, o visus lietuvius išžudė, palikdamas tik vieną gyvą.⁵⁴

1299 m. šeši šimtai lietuvių patraukė Notangos link. Iš anksto įspėtas apie šią kariauną, Brandenburgo komtūras Kunonas subūrė savo valdinius ir keletą dienų lietuvių ištykojo. Tačiau, kai jam įkyrėjo laukti, paleido savo vyrus. Kitą dieną lietuvių kariauna įsiveržė į Notangą, nusiaubė jos didžiąją dalį, degindama ir plėšdama ir nužudė bei paėmė į nelaisvę 250 krikščionių.⁵⁵

1300 m. rudenį 75 lietuviai netikėtai įsibrovė į Varmės vyskupijos Glotavos valsčių (į vakarus nuo alnos aukštupio), sudegino vieną kaimą, kur išžudė

ar pagrobė viską, ką ten rado gyvą. Apie tai sužinojęs, riteris Valteris Goldinas pasileido su būreliu ginklanešių pavymui, užkirto kelią, kurio lietuviai turėjo žygiuoti, nes kitų kelių dėl potvynio nebuvo likę, ir stojęs į kautynes nukovė visus, išskyrus tris.⁵⁶

1303 m. 50 lietuvių raitelių įsibrovė į Liubavo žemę, į priekį jie pasiuntė vieną vyrą, mokantį kalbėti lenkiškai, įsakė jam gerai išžvalgyti, kas Liubavoje dedasi. Kai tas žvalgas sugrįžęs pasakė, kad niekas ten nieko nežino apie lietuvių žygį, lietuviai apiplėšė daug kaimų, paimdami į nelaisvę ir nukaudami daug krikščionių. Traukdami atgal jie pasiskirstė dviem būriais. Vieną pasivijo Kristburgo riteriai, nukovė 15 lietuvių ir atėmė iš jų 50 krikščionių. Kitas lietuvių būrys paspruko.⁵⁷

1308 šv. Jurgio dieną (balandžio 23) karvedžiai Manstas, Sudargas ir kiti žemaičių kilmingieji su 5 tūkstančiais raitelių pro Neuhausą Kuršių nerijoje įsibrovė į Sembos žemę ir nusiaubė gaisrais Pavundos bei Rudavos valsčius. Sužinoję, kad didelė kryžiuočių kariuomenė jų laukė už Rudavos, vidurnaktį lietuviai sėkmingai pasitraukė.⁵⁸

1315 m., apie žolinę (rugpiūčio 15), lietuviai iš Žemaitijos slaptai ir netikėtai atžygiavo su visa savo kariuomene prie Ragainės pilies ir ją užpuolė. Kryžiuočiai jiems bandė pastoti kelią, tačiau noromis nenoromis turėjo pasitraukti, nes nepajėgė atsispirti tokiai daugybei. Be to, kryžiuočiai patyrė ir nuostolių, kadangi lietuviai ten nukovė riterį Joną Popę, ir daug kitų sužeidė. Galop lietuviai, nieko nepešę iš šio antpuolio, pasitraukė, ištrypę ir sunaikinę Skalvių ir Ragainės pilių laukuose visus pasėlius.⁵⁹ Kas ypatingai apie šitą keršto žygį yra faktas, kad 1315 metais lietuviai drauge su žemaičiais vėl ruošė bendrus karo žygius. Žodžiu, atstatyta lietuvių žemaičių politinė vienybė.

6. DLK Vytenio žygiai prieš ordiną

Pats didysis kunigaikštis suorganizavo keršto žygius prieš ordiną. Lietuviai žygiavo prieš Kulmo ir Dobrynės žemes 1296 ir 1300 m. Skalvių pilį 1313, Skirsnemunę 1302 ir 1315, Klaipėdą 1307 m., Ragainę 1315, Notangos žemę 1299 ir 1314, Varmę

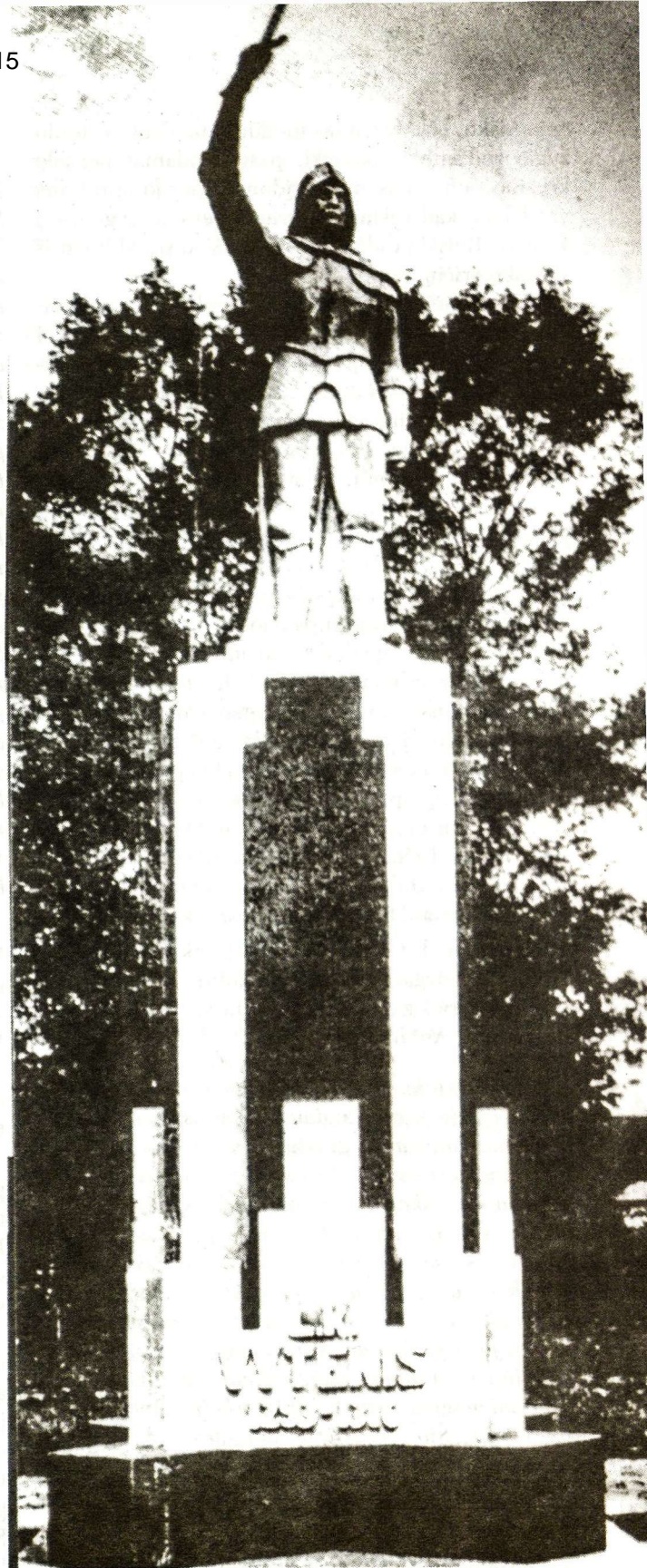
1300 ir 1311 bei Sembą 1308 ir 1311.

1296 m. po kryžiuočių puolimo prieš Gardiną, Vytenio kariuomenė įsibrovė į Kulmo žemę ir Goliubo pilies apylinkėse apiplėšė penkis kaimus, paimdama į nelaisvę ar nužudydama daugybę krikščionių.⁶⁰

1306 m. apie žolinę (rugpjūčio 15) Sembos vyskupo fogtas Pilypas von Bolandas bei 11 riterių su 200 vyrų sudegino tris "lietuvų karaliaus kaimus", o žmones išžudė arba paėmė į nelaisvę. Tuo metu, kai šis žygis vyko, Vytenis buvo susišaukęs savo valstybės galiūnus į tam tikrą pasitarimą (in... tractatu, seu parlamento), ir, šitaip tarybai sužinojus apie Sembos fogto žygį, leidosi pavymui su tūkstančiu penkiais šimtais karių. Tuo tarpu kryžiuočiai jau buvo priėję tokią vietą, kur nesitikėjo jokių pavojų, todėl pasidėjo į šalį ginklus, į priekį pasiuntė vieną riterį su 200 vyrų, o patys su būreliu karių nusekė iš tolo paskui juos.

Tuo metu netikėtai juos užgriuvo Vytenis su saviškiais, ir pirmame susidūrimė vienas aukštaitis pervėrė įtimi riterį Bolandą Jaunesnį, fogto brolėną. Šiame mūšyje krito nukauti keturi riteriai, būtent: du von Bolandai, Bernardas von Hohenšteinas, brolis Jonas Vienuolis ir 6 jų ginklanešiai. Žodžiu Vytenis laimėjo kautynes prieš įsibrovėlius. Bet mūsų kronikininkas Dusburgas prikerė šiom kautynėms kitokią pabaigą. Esą, Dusburgo žodžiais: "Po to tie 200 vyrų, kurie ėjo priekyje, sugrįžo, smarkiai šūkaudami ir triūkšmaudami, patraukė į mūšio lauką ir įvarė priešams tokį siaubą, kad karalius bei visi jo žmonės, juos išvydę, bematant išmėtė ginklus ir pasileido bėgti. Tada įniršę broliai nubaudė nusidėjėlius ir nužudė 17 Lietuvos karalystės galiūnų bei daugybę paprastų žmonių".⁶¹ Greičiausiai, tie 200 vyrų tik padėjo Sembos Vogto kariaunos likučiams pabėgti nuo lietuvų.

1311 m. per užgavenes (vasario 23 d.) DLK Vytenis su didele kariuomene, degindamas ir plėšdamas, naikino Sembą ir Notangą. Jis užmušė daug žmonių ir nusivedė apie 500 belaisvių su dideliu grobiu. Tačiau ne be nuostolių saviškiems, nes buvo užmušta jo karių, nutolusių nuo savos kariuomenės rikiuotės.⁶² Metraštininkas Vygandas Marburgietis rašo: "Vytenio kariuomenei Prūsuoose 80 dienų teriojant kraštą, ordino būriai susirinko prieš ją — ragainiškiei, isrutiškiai, vytingai, Švento Jurgio, Marijs ir kiti būriai... Jie sumušė pagonis. Karalius pats paspruko, o riteriai linksmai grįžo, nusiavedami sugautus rusinus ir pagonis".⁶³

Aišku, čia Vygandas mėgina sumažinti Vytenio žygio reikšmę ir poveikį, pasisavindamas pergale kryžiuočiams. Kas mums įdomu apie jo aprašymą yra faktai, kad rusinai dalyvauja lietuvių žygiuose į Prūsus. Reiškia didžiojo kunigaikščio pavaldiniai iš slaviškų sričių.

Tais pačiais metais, Verbų sekmadienio išvakarėse (balandžio 3 d.) DLK Vytenis įsibrovė su 4 tūkstančiais rinktinių vyrų į Prūsų žemę ir taip nusiaubė Varmės vyskupiją, kad viskas, ko nesaugojo pilys bei įsitvirtinimai, buvo sudeginta, išžudyta ar paimta į nelaisvę. Ir išsivarė daugiau nei tūkstantį du šimtus krikščionių belaisvių.

Po to Vytenis nužygiavo į dykras Bartos žemėje, į lauką, vardu Vaplaukis, ir pradėjo girtis. Anot Dusburgo, Vytenis balaisviams rodė, kad turįs galingą kariuomenę. Jis pasakęs belaisviams krikščionims, kurie ten pat stgovėjo supančioti: "Kur jūsų Dievas, kodėl jis jums nepadeda, kai mums padėjo mūsų dievai dabar ir kitados?" Po kelių dienų, tai yra, 1311 m. balandžio 7 d. atžygiavo ordino didysis komturas Henrikas von Plotske bei 150 riterių su didele kariuomene. Užėjo Vytenį bei jo kariuomenę iš visų pusių apsitvėrusią užtvaramis. Priartėjus kryžiuočių priekiniams būriams, lietuviai nukovė 60 kryžiuočių. Tačiau netrukus lietuviai pastebėjo į kovą žengiant didelę kariuomenę. Lietuviai sukruato skubiai pasitraukti prieš galingesnę kariuomenę.

Įprastu kryžiuočių kronikininko pasigyrimo būdu Dusburgas štai kaip nudailino Vytenio pasitraukimą prieš galingesnę jėgą, tarsi visišku lietuvių pakrikimu. Antai:⁶⁴

Juos pagavo tokia baimė ir taip jiems sukropo širdys, kad neturėjo jėgų daugiau priešintis; dėl to vienu akies mirksniu metė ginklus ir leidosi bėgti. Tada broliai leidėsi pavymui su savo žmonėmis, juos tiesiog kapote iškapojo, jų karalius su būreliu savo vyrų vos ne vos paspruko, tuo tarpu kitus iškapojo kalaviju, kurie ne kurie prigėrė, kaikurie išmirė dykrose badu ar iš sielvarto išsitarstė. Net krikščionių moterys, kurios ten buvo paimtos į nelaisvę, matydamos joms iš dangaus siunčiamą pergalę, užmiršo savo lyties trapumą ir staiga užpuolė lietuvius, kurie jas visai neseniai saugojo, ir juos kaip bemokėdamas išgalabijo. Šios šlovingos pergalės atminimui ir Jėzaus Kristaus garbei bei šlovei broliai įsteigė Torunės mieste moterų vienuolyną...

Kronikininkas Vygandas Marburgietis panašiai su perdėjimu aprašė Vaplaukio mūšį:⁶⁵

1411 m. karalius Vytenis atvyko į Voplaukius (Bartoje), kur pas jį buvo atvesta daug krikščionių. Jis, juos linksmai išjuokdamas, privertė atnešti Šventą Kristaus kūną. Jie tai padarė. Tada jis sakė: "Jūs visi, nelaisvėn paimtieji, turėsite pritarti mano nusistatymui ir su manim kovoti prieš krikščionių tikėjimą. Aš jums viskame padėsiu, ir tai dėl to, kad mano tikėjimas jus įtikins. Jūsų tikėjimas tėra tik apgaulė. Nesirūpinkite savo Dievu, nes jis bejėgis." Jis norėjo tai parodyti, nes pamatė sakramentą ant žemės, nesidrovėjo sutrypti, sakydamas: "Ką jūs čia garbinate? Duona niekada negali būti Dievas. Dėl to išpažinkite mano galybę ir atsiverskite į pagonybę". Išgirdę tokį išniekinimą, savųjų nelaimės ir kankinimus, Dievui padedant, surinko stiprią kariuomenę. Dieną ir naktį jie žygiavo su eile vėliavų, joms pirma prisiekę, ir su Olandijos mergaitės vaizdu. Vieną rytą, ištroškę kovoti, jie stoji eilėn nelaisvėn. Ir karalius Vytenis nukentėjo, besprukdamas kuone buvo užmuštas, nes vienas stiprus riteris jam pataikė į galvą už baisenybę, padarytą dieną anksčiau. Tokiu būdu buvo išlaisvinti Voplaukiuose sugautieji ir taip labai nukentėję krikščionys. Taip buvo atkeršyta pagonims, paniekinusiems sakramentą, nes, žiauriai sumušti, nustojo savo karingumo. Tai padarę, riteriai linksmai grįžo į Prūsus, liaupsindami Dievą, kuris jiems suteikė laimėjimą.

Sprendžiant iš Mikalojaus Jerošino kronikos, Vytenis, paėmęs vokiečių belaisvių, nežadėjo jiems nieko kito, kaip beteisiškumą: "Jūs turite būti mūsų vergais."⁶⁶ To nemini Dusburgas, bet Vygandas Merburgietis DLK Vytenio lūpomis:

"Jūs visi mano belaisviai, tik man turite būti ištikimi ir su manimi kovoti prieš krikščionių tikėjimą."⁶⁷

1313 m. balandžio 8 - 22 d. ordino didysis magistras Karolis von Triero subūrė visą kariuomenę ir Nemuno pakrantėje, per šašias mylias aukščiau Ragainės, pastatydino Kristmemelio pilį,⁶⁸ kuri stovėjo netoli Skersnemunės. DLK Vytenis suruošė savo paskutinį didelį žygį po dviejų metų.

1315 m. rugsėjo 30 d. lietuvių DK Vytenis, iš savo valstybės surinkęs visus karui tinkamus vyrus, apgulė Kristmemelio pilį, kurią 17 dienų iš visų pusių smarkiai puldinėjo su dviem apgulos mašinomis (mūrogiroviais) ir daugeliu šaulių. Bet riteriai, tai matydami, sudegino pilies priešpilę, kad apsisaugotų nuo artėjančio pavojaus. Tuo tarpu laisvai iš Sembos atėjo 10 riterių ir 150 kareivių piliai į pagalbą. Tačiau lietuviai taip sumaniai užėmė kelius ir

priėjimus į pilį, kad riteriai, kad ir dažnai mėgino, juos lietuviai per dienų dienas puldinėjo. Ta proga daug pagonių buvo užmušta arba mirtinai sužeista. Riterių pusėje buvo 18 sužeistų. Neturėdami sėkmės, jau 17 dieną, kai jau ketino pasitraukti, sužinoję, kad artėja magistras su didele kariuomene, priėjo pilies gynybinį griovį ir ten prinešę malkų, šieno, šiaudų ir stagarų, norėdami būtinai pilį sudeginti. Nepasiekę tikslo lietuviai pasitraukė, sudeginę mašinas.⁶⁹

Tuo tarpu didysis magistras Karolis 1315 m. spalio 12 d., susirūpinęs dėl Kristmemelio pilies apgulimo, surinko didelę kariuomenę, kad pilį išvaduotų. Bet pakeliui sužinojęs, kad apgulimas nuimtas, paleido kariuomenę, pasilaikydamas 6000 vyrų, su kuriais nakties metu nuplaukė Junigedos link. Įsiveržė į priešpilį, daug išžudė ir paėmė 78 nelaisvėn. Priešpilį sudegino iki pamatų. Po to kryžiuočiai nuvyko į Kristmemelį ir atstatė viską, ką ten lietuviai buvo sunaikinę.⁷⁰

7. Vytenio sąjunga su Ryga

Vytenis nebuvo vien kariškis, jis parodė ir diplomatiškų gabumų. Ieškodamas sąjungininkų prieš Kryžiuočių ordiną, Vytenis sėkmingai įsimašė į Livonijos vidaus vaidus. Nuo Mindaugo laikų besitęsę nesutikimai tarp ordino ir Rygos, kurią visada palaikė arkivyskupas, 1297 m. virto atviru karu. Mat, ordinas kliudė Rygos miesto prekybai, taipgi atsiskė perleisti du trečdalius nukariautų žemių arkivyskupui, kaip buvo susitarta. Apie tas kovas patikimų žinių duoda liuberkietis mėtraštininkas Albertas von Bardevikas.⁷¹ Kariškai daug stipresnis ordinas arkivyskupą Joną III paėmė nelaisvėn ir užėmė dvi jo pilies Kokenhuzeną ir Treideną. Norėdami sutrukdyti Rygai susisiekimą su kitais Hanzos miestais, kryžiuočiai prie Dauguvos pasistatė Neuermuehlens tvirtovę ir kitą rengėsi statyti Dauguvos žiotyse.⁷²

Rygiečiams reikėjo stipraus sąjungininko, ir jie nebijojo susidėti su pagonimis lietuviais. Su lietuviais Rygos vokiečiai jau nuo seniau palaikė prekybinius ryšius. Rygos pirkliai gana domėjosi Lietuvos vašku (cera *Letowica*) ir kailiais, patys Didžiojoje Lietuvos kunigaikštijoje turėdami gerą rinką druskai, geležiai ir vilnonėmis medžiagoms.

Lietuva tokia prekyba buvo stipriai suinteresuota. Neturint saugaus priėjimo prie jūros, Ryga jau XIII amž. pasidarė Lietuvai svarbus prekybos centras. Įdomu tais feodaliniiais laikais, kad Livonijos ordinui kariaujant su lietuviais, su tais pačiais lietu-

viais rygiečiais sugebėjo palaikyti prekybą. Rygoje Lietuvos kunigaikščiai apsirūpindavo brangenybėmis. Pvz. 1292 m. ten minimas "Lietuvos karaliaus auksakalys".⁷³ DLK Vytenis prie Dauguvos turėjo svarbų prekybos punktą Polocką.

Tų prekybinių santykių rėmuose yra labai suprantama, kodėl rygiečiai su lietuviais lengvai rado kelią į politinę sąjungą, iš kurios išsivystė glaudus karinis bendradarbiavimas.

1297 m. riteris Brunonas buvo Livonijos ordino magistras. Jam valdant, rygiečiai pirmą kartą sukilo prieš ordiną. Susijungė su lietuviais, sunaikino jo rūmus ir pilį, kurioje galėjo gyventi 60 riterių. Ordinas turėjo tą pilį nuo pat Rygos miesto įsikūrimo. Ten ir magistras nuolat laikydavosi. Turėjo ir kitų namų, pastatytų riteriams verstis, su dviem stipriais ir aukštais bokštais. Ten buvo ir dar kitas bokštas, po kurio buvo malūnas su 4 ratais, vadinamas Bertoldo malūnu. Jį taip pat sunaikino ir suėmė 6 riterius, kuriuos suvedė į kalėjimą. Pasinaudodami lietuvių pagalba, tie patys piliečiai išdavimu ir vylium paėmė Karkso (*ceperunt castrum Karx*) pilį. Jie sudegino ją su visa kuo ir užmušė vieną kunigą ir dar 3 riterius su šeimomis. Tada jie sunaikino visą apylinkę, išžudydami apie 1500 žmonių.⁷⁴

Nepatogu buvo Rygos miestiečiams girdėti priekaištą apie bendravimą su pagonimis. Tad Rygos arkivyskupo paraginti, Lietuvos pasiuntiniai 1298 m. kovo 30 d. atvykę Rygon sutarties reikalui, pareiškė, jog lietuviai, Mindaugo pavyzdžiu, nori jungtis su krikščionimis ir krikštytis. Savo pažadus jie dar patvirtino pagoniško papročio priesaika.⁷⁵

Tuo pat Polocko vyskupas Jokūbas paprašė rygiečių, kad kadangi Polockas draugingas su Vyteniu, kad ir polockiečiams būtų leista prekiauti Rygoje.⁷⁶ Žodžiu, Ryga įgijo ir antrą sąjungininką.

Bendrai veikdami, lietuviai ir rygiečiai 1298 m. balandžio 9 d. sudegino prie Neuermuehlens ordino sukrautą medžiagą, skirtą sustabdyti rygiečių laivybai Dauguva.⁷⁷ Atvykęs pats Vytenis su didele kariuomene gegužės 25 d. sunaikino į šiaurę nuo Rygos ordino pilį Karkusą, kur paėmė į nelaisvę 4 kalvijuočius bei jų šeimyną, o pilies apylinkes nusiaubė, degindamas ir pėsdamas.⁷⁸

Livonijos žemės magistras Brunonas ir Pelino komtūras su nedidele kryžiuočių kariuomene grįžtantiems lietuviams pastojo kelią prie Toreidos upės. Girdi, iš "priešo rankų beveik tris tūkstančius krikščionių ir nukovė aštuonis šimtus netikėlių, vis dėlto, galop karalius (Vytenis) paėmė viršų ir nukovė

magistrą, 22 brolius ir 1500 krikščionių.⁷⁹ Tai įvyko 1298 m. birželio 1 d.

Tolimesniam Vytenio pasisėkimui sukliudė Prūsų kryžiuočiai. Birželio 24 d. lietuvių ir rygiečių kariuonės apgulė Neuermuehleno pilį. Tuo pačiu metu Prūsijos žemėje lankėsi ordino didysis magistras Gotfridas Hohenlohė, kuris nusiuntė Livonijos ordinui į pagalbą Karaliaučiaus komturą Betoldą Briuhaveną su daugybe riterių ir ginklanešių. Šie susijungė su Livonijos ordino kariuomene Šv. Petro ir Povilo dieną, t. y., birželio 29 d. Ties Neuermuehleno pilimi lietuviai pralaimėjo. Pagal ano meto didelių skaičių išvardinimo pomėgį, Dusburgas užrašė, jog ten kautynėse esą žuvę 4000 lietuvių ir rygiečių.⁸⁰

Nors Ryga padarė paliaubas su ordinu, ji ir toliau palaikė su Vyteniu sąjungą. Tad ta ordino pergalė niekais nuėjo. Net 1298 m. rugsėjo-spalio mėn. rygiečiai pastatė lietuviams pagonims pilį, kurią vadino „castrum Letwinorum“.⁸¹ 1299 m. rugpiūčio mėn. Rygos arkivyskupas pareiškė Livonijos ordinui, net grasindamas pasmerkimu, jog Bažnyčia ir krašto gyventojai geriau sugyveną su Lietuvos karalium (Vyteniui) negu su ordino broliais.⁸²

Tarp 1298 ir 1313 m. karžygis Vytenis nuolatos laikė pagonių lietuvių įgulą katalikiškoje Rygoje. Lietuvos sutartis su Ryga tegaliojo ir 1299 ir 1313.⁸³ Apskritai Livonijos ordinas išliko tik todėl, kad Lietuvą iš vakarų puldinėjo kryžiuočiai. Vis vien 1305 m. DLK Vytenis už 300 markių nupirko iš Livonijos ordino Daugpilio tvirtovę.⁸⁴ Ne vien grobimai, bet ir gausios žemių valdos suteikė Lietuvos valdovui priemonių krašto viduje turtus kaupti ir, reikalui esant, panaudoti pinigą diplomatijoje.

1305 m. rugsėjo 14 d. ordinas paskundė arkivyskupą Fridrichą popiežiui, girdi, anas išlaikęs pagonių pilį pasienyje.⁸⁵ Ordinas skundėsi, kad pagonys Lietuvoje uždraudė krikščionių tikėjimo platinimą ir kad rygiečiai susidėję su lietuviams saracenis (cum Lithinis sarracenis) prieš ordiną.⁸⁶

Kai Rygos sąjungininkai lietuviai vėl 1305 m. įsiveržė Livonijon, jis prie Dobės pilies Žiemgaloje pralaimėjo, bet karo veiksmai tęsėsi. 1307 m. liepos 2 d. vėl įvyko kautynės tarp ordino lietuvių ties Ryga.⁸⁷ Po to lietuviai nutraukė karo veiksmus. Sustabdęs trumpam savo žygius į Livoniją, Vytenis visą jėgą nukreipė į be paliovos Žemaičius puolantį Kryžiuočių ordiną. Rygiečiai tačiau, nors verčiami, nenutraukė savo susitarimo su lietuviams, ir Vytenis jiems vėl teikė pagalbą. 1309 m. jo sūnus Svelgaitis (Žvilgotas) su didele kariuomene buvo Livonijoje.

1310 savo ištikimą sąjungininką ginklu parėmė pats Vytenis. Tie santykiai ne tik nešė Lietuvai turto, bet ypač buvo naudingi pakelti pagoniškosios Lietuvos vardui svetur.⁸⁸

Kai prasidėjo ordino ir rygiečių tardymo procesas 1312 m., rygiečiai turėjo progos parodyti, kad ordino propagandinės paskolos apie Lietuvą buvo tendencingos. Ilgoje byloje ir apeliacijoje į Apaštalų Sostą Rygos arkivyskupas ir miestas teigėdavo, jog Lietuva priimtų krikštą, jeigu jos nesulaikytų ordino žiaurumai ir žodžio laužymas. Dėl ordino kaltės ir Mindaugas esąs metęs krikščionybę. 1309 m. popiežius buvo metęs ordinui interdikta. Rygos arkivyskupo ir Rygos miesto kaltinimai, aišku, kenkė Vakarų akyse geram ordino vardui, vis laukiančio sau pagalbos ir piligrimų.⁸⁹

1311 m. DLK Vytenis nusiuntė laiškus popiežiaus legatui Pranciškui ir Rygos arkivyskupui Fredrichui, prašydamas dviejų pranciškonų kunigų, siūlydamas jiems duoti žemės ir pastatyti bažnyčią. Vėliau apie 1312 kryžiuočiai įsiveržė Lietuvon ir sudegino tą bažnyčią.⁹⁰

Krikščionių pasauliui atrodė nuostabu, kaip pagonis Vytenis tapo ištikimu sąjungininku Rygos miesto ir Livonijos arkivyskupo. Lietuvių ir rygiečių sąjungą, atnaujinta vėliau prie Gedimino, iš viso patvėrė tris dešimtmečius. Ji buvo pagrįsta gyvenimo dėsniu: mano priešą priešas yra mano draugas.⁹¹

Rygiečiai susitikę su Kryžiuočių ordinu 1313 m. gegužės 15 d.⁹²

Istorikas Kostas Jurgėla šitaip įvertino DLK Vytenio sąjungą su Ryga:⁹³

Ši sąjungą turėjo tokią reikšmę: dalis vokiečių katalikų pasaulio pripažino Lietuvos valstybę de jure. Iki tol lietuviai buvo dažnai laikomi naikintiniais žvėrimis. Niekas tuometinėje Europoje nebūtų suteikęs jiems teisės sudaryti savo politinę valstybę. Sąjungą davė lietuviams balsą, įgalino juos parodyti pasauliui, kad ordinas siekė juos pavergti, o neatverti. Aistringai siekdamas galios, ordinas išniekino ir suvaržė savo dvasinį vadg, Livonijos arkivyskupą ir laisvą katalikiškąją Rygos miestą.

Tokia panašia diplomatija DLK Vytenis laimėjo daug daugiau prieš ordiną negu per savo naikinančius žygius į Prūsus.

8. Vytenio santykiai su rusiniais

Vesdamas dviem frontais nuolatinius karus su kryžiuočiais, DLK Vytenis neužmiršo ir rytinių kaimynų — rusinų. Naudodamas progą, jis apie 1300

m. ilgiems laikams Lietuvai užvaldė Polocko kunigaikštiją. Mindaugui mirus, šis turtingas ir svarbu prekybos centras, prie Dauguvos buvo atkritęs nuo Lietuvos. XIII amžiaus pabaigoje Polocke valdė vyskupas Jokūbas, pavaldus Vyteniui.⁹⁴ Polocko žemę prijungęs, Vytenio valstybėje padidėjo gudų skaičius. Slavai jau rodėsi lietuvių karo žygiuose, ypač kaip lankininkai. Nuo 1307 m. Polocką valdė Vytenio brolis kunigaikštis Vainius.⁹⁵

Paties Vytenio rūpesčiu, apie 1300 m. Lietuvos stačiatikių tikėjimo gyventojams buvo įkurta atskira metropolija su centru Naugarduke. Metropolitu buvo paskirtas Lithornum. Teko jam ir Litbada, kuris arti Rusijos. Vytenis gavo metropolito sostą per Bizantijos imperatorių Androniką ir patriarchą Jiną Glykys. Lietuvos stačiatikių metropolija egzistavo apie 20 metų.⁹⁶

Vyteniui valdant, Lietuvai dar teko Pinsko ir Turovo kunigaikštijos po 1292, kai mirė kunigaikštis Jurgis Vladimirovičius. Tai buvo pietuosna nuo Naugarduko srities, vadinamos Juodosios Rusijos, į kurios plotus įėjo jotvingiai iki Jasioldos, o dregovičiai iki Pinsko.

Lituvia turėjo įtakos ir Vitebsko kunigaikštijoje, nes 1300 m. pradžioje Rygos miesto taryba nusiškundė Vitebsko kunigaikščiui Mykolui, kad Rygos pirkliai skriaudžiami. Taipogi užsiminta, jog daug lietuvių kariškių atvyksta Vitebskan.⁹⁷

Vytenio jaunesnis brolis Teodoras, priėmęs stačiatikių tikėjimą, tapo Kijevo kunigaikščiui. Visas šias aplinkybes rusinuose vėliau išnaudojo Vytenio jaunesnis brolis DLK Gediminas, plėsdamas didžiosios kunigaikštijos ribas į rytus ir į pietus.

9. Vytenio neaiški mirtis

Apie Vytenio mirtį nėra tikslų žinių. Perrašinėtojui padarius klaidą, rusų metraščiuose atsirado žinia, girdi, Vytenis buvęs perkūno nutrenktas nuo arklio.⁹⁸ Tikra tik tiek, kad nuo 1315 m. jo vardas daugiau nebeminimas. Petras Dusburgas yra paskutinis, kuris pažymi, kad 1315 m. rugsėjo 30 — spalio 11 d. "Vithenus rex Lethowinorum" buvo apgulęs Kristmemelio pilį.⁹⁹

Vytenio valdymo pabaigoje net pati gamta buvo negailėstinga. 1310 - 11 m. buvo labai lietingi. Livonija, Lietuva, Rusija, Lenkija, Mozūrai ir Prūsai neturėjo javų duonai. Uodeguotos žvaigždės pasirodė danguje, o žemėje kilo badas, ligos ir marai. Vargšai, sako, net numirėlius valgė ir stipeną. Net silkės apleido Prūsų ir Kuršių pajūrius.¹⁰¹ Metraštyje *Annales Dunamundenses* 1315 m. parašyta:¹⁰²

Magna fames fuit in Livonia, Lithuania et Russia, quoid matres carne filiorum suorum vescebantur.

Blogi laikai užgriuvo Vyteniui mirus, Beveik nėra pėdsakų apie Vytenio sūnus. Iš 1309 m. yra vienintelė žinutė apie sūnų Svelgaitį (Žvilgotą). Vytenio trys broliai Vainius, Gediminas ir Teodoras — turėjo būti žymiai jaunesni už jį. Iš giminių Gediminas tapo didžiuoju kunigaikščiu. Neišspręstas klausimas, koku būdu Gediminas paėmė valdžią: ar taikiu būdu po Vytenio mirties, ar nugalabindamas savo brolvaičius? Viena tik aišku, kad Gediminas turėjo kariauti su tais pačiais priešais. Jis galėjo būti vietininku Žemaičiuose, kur vyko žiauriausios kovos. Vytenis įpėdiniui — kas jis bebūtų, — užmojams buvo atlikęs gerą paruošiamąjį darbą. Vytenio kardo ir budrumo dėka, DLK Gediminas galėjo patatyt tvirtą Lietuvos valstybę.

I š n a š o s

⁵²Dusburgas, 174.

⁵³Dusburgas, 160; Jeroschin, 541.

⁵⁴Dusburgas, 164;

⁵⁵Dusburgas, 164, Jeroshin, 548.

⁵⁶Dusburgas, 165; Jeroschin, 548 - 549.

⁵⁷Dusburgas, 169 - 170; Jeroschin, 565.

⁵⁸Dusburgas, 174 - 175; Jeroschin, 572.

⁵⁹"Lethowini de Samethia... venerunt... ad castrum Raganitam et impugnaverunt illud... Tandem cum Lethowini in hac impugnatione non proficerent... destructis in agro utriusque astri, scilicet Scalowitarum et Raganite, segetibus, recesserunt. : Dusburgas, 181, Jeroschin, 586.

⁶⁰Dusburgas, 163; Jeroschin, 545.

⁶¹Dusburgas, 173, Jeroschin, 569.

⁶²Dusburgas, 173; Jeroschin, 572 - 573; Wigand, 454 - 455.

⁶³Wigand, 454 - 455.

⁶⁴Dusburgas, 176 - 177.

⁶⁵Wigand, 456.

⁶⁶Jeroschin, 579 - 580.

⁶⁷Wigand, 456-

⁶⁸"Edificavit castrum Cristmemelam", Dusburgas, Jeroschin, 280.

⁶⁹Dusburgas, 181.

⁷⁰Ten pat, 182.

⁷¹"Aufzeichnungen Albrechts vom Bardowik." *Die Chroniken der deutschen Städte* 26, Leicigas, 1899, p. 285.

⁷²Zenonas Ivinskis, "Vytenis", *Lietuvių enciklopedija*, XXXIV, Bostonas, 1966, p. 405; Z. Ivinskis, *Lietuvos istorija*, pp. 221 - 222.

⁷³F. Bunde, *Liv=, Est= und Curlaendisches Urkundenbuch*, III, p. 189 (Toliau žymimas Bunge).

⁷⁴Hermanni de Wartberge, 54.

⁷⁵"1298 martii Consules civitatis Rigensis nuntiant

Legatos ab Lithuanis venisse, qui dicerent Lithuanos exemplum regis Mindowe sequentes, baptizeri et pacisci cum christianis velle.” Bunge, I, Nr. 570, pp. 714 - 15; de Wartberge, p. 54; “Vithene, rex Lethwinorum, cum Rigensibus societate in coniunctus erat.” Bunge, VI, Nr. 3068, p. 466.

⁷⁶Bunga, I, Nr. 1278, 427 - 428.

⁷⁷von Bardowik, p. 314.

⁷⁸von Bardowik, , pp. 314 - 315; Dusburgas, 163, Jeroschin, 546; de Wartberge, 55 - 56, 149.

⁷⁹Bardowik, 315 - 316; Dusburgas, 164; Jeroschin, 546 - 547; de Wartberge, 56; Bunge, I, nr. 570, 514 - 715.

⁸⁰Dusburgas, 164.

⁸¹de Wartberge, 56; Jeroschin nukelia pilies statybą į 1300 metus, atseit: “1300 Consuetudo ista apud Lethwinos in custodia castrorum, que sunt in terminis constituta, quasi communiter observatur. Rex eorum ordinat aliquos armigeros ad custodiam alicujus castris ad terminum unius mensis vel amplius, quo completo recedunt et alii superveniunt ad custodiam supradictam.” Jeroschin, 571; t.p. Dusburgas, 174.

⁸²Bunge, I, Nr. 584, pp. 737 - 744.

⁸³Bunge, II, Nr. 714, pp. 15 - 20.

⁸⁴Ten pat. II, Nr. 616, Nr. p. 27.

⁸⁶Ten pat.

⁸⁷K. Höhlbaum, *Beitrag zur Quellenkund Alat-Livlands*, 1873, pp. 42 - 43.

⁸⁸K. Höhlbaum, “*Annales Rigenses*”, *Beitraege*, pp. 48 - 49. Atseit: “1310. Rex Viten obsedit Ronam et in hyeme sequenti occisi sunt in Riga Plyke Rex Viten obsedit Ropam et in hyeme sequenti occisi sunt in Riga Plyke et Surkante”.

⁸⁹Z. Ivinskis, *Lietuvos istorija*, p. 223.

⁹²Bunga, II, Nr. 651, p. 81.

⁹³“The alliance signified de jure recognition of the Lithuanian state by a part of the German Catholic world.

Until then, the Lithuanians were generally deemed to be destroyable beasts. No one in contemporary Europe would concede to them a right to form a political state of their own. The alliance concede to them a right to form a political state of their own. The alliance enabled the Lithuanians to be hard, to point out to the world that the Order sought to enslave, rather than to convert them. The Order in its lust for power, was abusing and oppressing its own spiritual chief, the Archbishop of Livonia, and the free Catholic City of Riga”. Constanatine Jurgėla, *History of the Lithuanian Nation*, Niujorkas, 1948, p. 81.

⁹⁴M. Berežkov, “O trgovle Russkich s Rigoju v XIII i XIV”. *Žurnal Ministerstva Narodnago Prosvėščenija*, Čast CLXXXIX 1877, No. 2, pp. 330 - 357.

⁹⁵Maciej Strykowski, *Kronika Polska*, I, 1846, p. 469.

⁹⁶H. Gelzer, “Reitraege zur prussischen Kirchengeschichte aus priechischen Quellen”, *Zeitschrift fuer Kirchengeschichte*, XIII, 1892, p. 266.; Henryk Paszkiewicz, *Regesta Lithuaniae ab origine usque ad Magni Ducatus cum Poloniam unionem*, Nr. 762.

⁹⁷Bunga, VI, Nr. 3059, pp. 455 - 468.

⁹⁸Jonas Šliūpas savo istorijoje šitaip atpasakoj rusų metraščių variantą: “1315 m. Vytenis buvo apgulęs pilą Christmemelį palei Nemuno, į kurią jis griovėsi su pagalba dviejų mašinų ir daugelio šaulių per 17 dienų; bet nepasisekus pylį įimati, didis kunigaikštis sugrįžo namo, kur veikiai pabaigė savo gyvenimą, perkunijos, sako; užmuštas būdamas spalių mėnesyje 1315 m.”, p. 144.

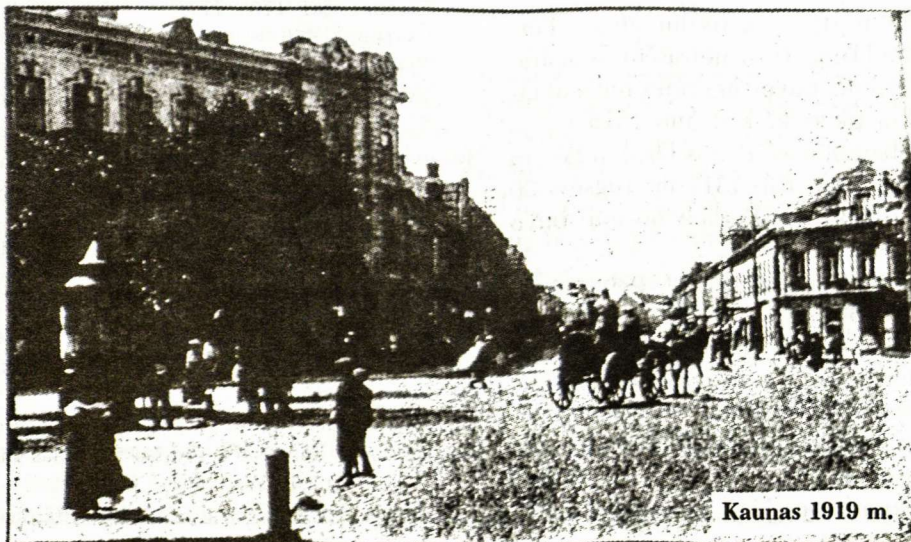
Dusburgas, 181 - 192.

⁹⁹Dusburgas, 181 - 182.

¹⁰⁰Ivinskis, p. 224.

¹⁰¹Šliūpas

¹⁰²Höhlbaum, *Beitrag*, p. 45.

Kaunas 1919 m.

SVEIKINAME LIETUVOJE ATGAIVINTĄ “KARIJ”

Praejusių metų pabaigoje iš Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos departamento *Kario* redaktoriui buvo atsiųsta žinia, kad nuo 1991-ųjų sausio mėnesio nutarta pradėti leisti mėnesinį *Kario* žurnalą, o prie to buvo prijungtas ir užplanuoto žurnalo redaktoriaus K. Čekanausko prašymas raštu palinkėti sėkmės atgaivintojo *Kario* leidėjams bei skaitytojams.

Gautą žinia nedelsdamas pasidalinau su *Kario* administratoriumi ir leidėjais. Pokalbyje susiformavo nuomonė, jog čia leidžiamą *Kario* dar nesustabdyti, palaukiant stabilesnės padėties Tėvynėje.

Karys ten išėjo numatytu laiku, tačiau man pasiūstą pirmąjį numerį tegavau balandžio mėn. 22 d., kai antrasis numeris, išleistas vasario mėn., mane pasiekė kovo 27 d. Jame išspausdintas ir mano žodis, skirtas atgaivintam *Kariui* bei jo skaitytojams.

Abu Vilniuje išeinančio *Kario* numeriai po 48 psl. Formatas 8"x10". Gausiai iliustruotas dabarties ir gilesnės praeities vaizdais, ryškina nūciais žurnalo turinį. Pabrėžiama, jog *Karys* skiriamas visiems. Tiražas 25.000. Metinė parenumerata 12 rb. (Neaišku, kiek kaštuoja užsienio prenumeratoriams doleriais.) Atrodo, kad išėivijos lietuviai patys susiorientuos, kiek pasiūsti užsiprenumeruojant). Adresas: 232051 Lietuvos Respublika, Vilnius — 51 Box 2420.

Iš *Kario* redaktoriaus laiško:

“Pirmąjį naujo žurnalo numerį norėjau pasiūsti Jums per Krašto apsaugos generalinį direktorių A. Butkevičių, kuris ruošėsi į Ameriką sausio 18 dieną. Deja, liūdni ir kruvini įvykiai sutrukdė tą išvyką, pakoregavo ir mūsų darbą. *Kario* žurnalo redakcija su visoms spausdinimo mašinėlėms užėmė desantininkai. bet mes gyvuojam...”

Išėivijos *Kario* vardu pasiūstojo

1990.IX.27 sveikinimo tekstas:

Nuoširdžiausiai dėkoju už laišką, pranešusi džiugią žinią apie *Kario* išleidimą Vilniuje. Te Dievas Jums padeda! Šia žinia skubėjau pasidalinti su išėivijos *Kario* leidėjais, kai pats “Ramovės” pirmininkas jau buvo pasiruošęs skrydžiu į Lietuvą.

Prašote patarimų. Sunku man ką nors patarinėti, kai nejučiu po savo kojomis brangios širdžiai gimtosios žemės. Tepasakysiu savo norą, kad Vilniuje išeinantis *Karys* primintų Nepriklausomybės dvidešimtmečio *Karij*.

Žurnalas turėtų skelbti Lietuvos Laisvės kovotojų — partizanų dokumentinę medžiagą, dar gyvų kovotojų atsiminimus, kartu atitaisant gausiai leistų propagandinių brošiūrų melą. Laisvės kovotojų heroišku kovų istorija tiesiog reikalauja reikalauja išsamumo.

Panašiai yra ir su vadinamosios Lietuviškosios 16-osios divizijos vadų bei kitų atsiminimais, rašytai okupanto priežiūroje, skelbtai *Moksle ir gyvenime*.

Mano redaguojamame *Karyje* nemažai serijinių straipsnių, taisyklių anas klaidas, paskelbė dr. K. Ėringis, laimingai 1981-aisiais metais atsiradęs mūsų tarpe. Bet tai tik mažas įnašas minėtąja prasme.

Nežinau kaip ilgai išėivijos *Karys* bus reikalingas (šia prasme ir Jūsų nuomonė daug svers), todėl sunkoka kalbėti ir apie pasikeitimą straipsniais. Kol kas labai pageidaučiau atsiminimų iš visų tų nelemties metų. Paskutiniaisiais metais daug ką perspausdinu iš Lietuvoje einančios periodikos. Daugiau iš baimės, kad blogame popieriuje išspausdinti vertingi straipsniai gali neišklikti. Išėivijos *Karys* ta prasme patikimesnis. Todėl nežinodamas, kaip atrodys Jūsų leidžiamas *Karys*, tos rūšies straipsnius

norėčiau spausdinti ir toliau.

Man regis, galėčiau būti naudingas Jūsų leidžiamam *Kariui* Vakarų pasaulio karinėmis žiniomis, ginklų aprašymais. Man pavyko įjungti į šį darbą net 4 nuolatinius bendradarbius karinių žinių skyriui. Jeigu Jūs šiuo reikalu domėtumėtės, paskatinčiau juos šiam darbui.

Nuoširdžiausi sveikinimai Lietuvos laisvėjimo žygyje atgimusiam *Kariui!* Teaidi jis istorinių, niekad neužmirštamų, 1919-1920-ųjų metų Lietuvos nepriklausomybės kovų apkasuose pasirodžiusio *Kariškių žodžio* — *Kario* žodžiais, anais sunkiais laikais stiprinusiais bei gaivinusiiais kovotojų dvasią, skatinusiais jų ryžtingumą, ginant valstybės sienas, ugdžiusiais karių dorovę ir skleidusiais karinį mokslą. Švietė *Karys* visą nepriklausomybės dvidešimtmetį, išaugdamas į pirmąją Lietuvos žurnalą. Raudonojo okupanto 1940-aisiais nužudytas, o rudosios okupacijos metais atgijęs, ryžtingai vykdė patriotinius uždavinius, kol Antrojo pasaulinio karo baimės sąlygos privertė jį nutilti. Tačiau atgijo jis 1950-aisiais Jungtinėse Amerikos Valstijose, ir jau penktąjį dešimtmetį iš jo puslapių tebesruvena patriotinės stiprybės idealai, kad tautinis sąmoningumas neužgestų, kad lietuviškos atžalos ir svetimose žemėse žydėtų laisvės idealais.

Kai šiuo metu Lietuvoje dėl istorinio teisingumo sugražinimo vyksta sunkios nerimo miglomis supamos kovos, Vilniuje prabilęs *Karys* šiame sunkmetyje testiprina tėvynainių laisvą bei kūrybingą dvasią, aidėdamas šūkiu: “Tas laisvės nevertas, kas jos negina”!

Nuoširdžiai linkiu visiems sėkmingo darbo, šviesios vilties ir Visagalio palaimos.

Balys Raugas

Išėivijos *Kario* redaktoriūs

Vilniuje išeinantį “KARIJ” ir “KARDA” galite užsisakyti pas Kazį Gaižutį adresu:
1808 Hiller Ave., Cleveland, OHIO 44119

KARO TARNYBA AVIACIJOJE

(Eilinio kareivio atsiminimai)

P. Enskaitis

Karyje spausdinama daug atsiminimų. Ir tai gerai, nes laikas bėga, ir Lietuvos kariuomenės dalyviai vienas po kito apleidžia šią žemelę. Jei ne tie jų atsiminimai, apie tuos laikus būsimos kartos nieko nežinotų.

Atsiminimus rašo daugiausia karininkai. Ir suprantama. Karininkai, būdami daugiau išsilavinę, geriau moka parašyti. Be to, jie turėjo progos pergyventi reikšmingesnius įvykius, kurie visiems yra įdomūs. Eilinio kareivėlio atsiminimai gal ir nebus tiek įdomūs, kaip apie karo metais pergyventi karininkų atsiminimai, bet jie bus būdingi taikos metais kareivio išgyvenimais.

1931 metais įstojau į karo aviaciją savanoriu, nes norėjau atlikęs karo prievolę mokytis. Mano tėvelių ūkis buvo tik 7 ha, o buvome trys broliai. Taigi visiems čia pasilikti buvo neįmanoma. Pasirinkau aviaciją, nes savanoriams buvo galima pasirinkti dalinys, kuriame norima tarnauti. Be to, tikėjaisi lankyti lakūnų ar bent mechanikų kursus. O ir Kaune to meto laikinoje sostinėje vyko judrus gyvenimas, gali pasisiekti ką nors surasti. Taigi tarnaudamas karo aviacijoje tikėjaisi prasimušti į gyvenimą.

Mes, daugumoje kaimo žaliūnai, apie šimtas vyrų, sudarėme naujokų kuopą. Pradėjome karinį apmokymą — prieš pietus rikiuotė, po pietų sportas, o vakare statutai. O tiems, kurie buvo mažiau išsprusę — švietimas. Buvo mokoma lietuvių kalba, istorija ir kiti mokslai. Tiems, kurie buvo labiau išsilavinę, reikėjo padėti mokytojams, nes buvo tokių, kurie labai sunkiai prisirišė šių gudrybių. Prisimenu tokį kareivėlį, kuris nemokėjo nei skaityti, nei rašyti. Būtinai reikėjo išmokyti bent pasirašyti, nes be parašo neišdavė kareivio algos (tuo metu buvo 5 litai mėnesiui). Po didelių pastangų, jis sugebėjo pasi-

Lietuvos karo aviacijos lėktuvas DEWAITING D-501 L parengiamas žiemos skrydžiui 1938 m.

rašyti — Pranas Duoba. Bet tai išmokta tik taip nupaišyti, nes parašyti Duoba Pranas negalėjo.

Apmokymo personalas buvo švelnus ir draugiškas, nors pasitaikydavo vienas kitas žiaurokas. Mūsų kuopoje buvo puskarininkis Labūnaitis, kuris kareivį, neteisingai padariusį veiksmą, jį ne tik išvadindavo asilo galva, bet ir apspardydavo. Kartą jis spyrė

vienam kareiviui, kurio kojos kaulas buvo suskilęs dar prieš kariuomenę. Šio kaulo skilimas atsinaujino, ir jam teko išvažiuoti į karo ligoninę. Po šio įvykio puskarininkis daugiau nepasirodė, buvo perkeltas į kitą dalinį ar atleistas į atsargą, nes buvo liktinis. Kitas įvykis buvo su viršila Savaičiu, kurį kareiviai vadindavo "kirviu", nes jis buvo griežtas, kartais net žiaurus. Kartą jam einant tikrinti sargybas, ka-

reiviai užmetė jam ant galvos maišą ir gerokai įkirto diržų. Viršila po to buvo švelnesnis ir sukalbamesnis.

Apmokymas buvo nelengvas, reikėjo gerokai paprakaituoti. Ypač sunkūs buvo lauko manevrai. Išėjus į laukus, reikėjo gulti, kelti, nežiūrint, kad tai buvo purvynas. Parėjus greitai išsivalyti batus ir rūbus ir skubėti prie kitų darbų. Bet man neteko ilgai eiti apmokymus. Bebaigiant pavienį apmokymą, kartą šokant per medinį arklį, paslydo koja ir pasitempiau kojos gyslą. Teko keletą savaičių išbūti Karo ligoninėje, o vėliau ilgesnės atostogos. Kada grįžau iš atostogų, jau buvo rengiamasi kareivio priesaikai.

Per statuto pamokas į mane kažkaip atkreipė dėmesį vyr. leit. Šulčas. Jis buvo lakūnas ir ėjo Švietimo vadovo (kap. Damijonaičio) bibliotekininco pareigas. Vos man grįžus iš atostogų jis mane pakvietė dirbti bibliotekoje. Pakvietimą aš mieliau priėmiau, nes knygas aš labai mylėjau. Buvau priskirtas prie Ūkio kuopos, kurioje buvo sargybos kuopa ir įvairūs specialistai — staliai, raštininkai ir kt. Aš oficialiai priklausiau Ūkio kuopai bet su teise be atskiro pranešimo dirbti bibliotekoje. Tuo aš pasinaudojau ir vakarais lankydavau Kaune kinus ir kitas pramogas. Įsitaisiau civilį kostiumą, kurį pasidėjau pas pažįstamą Botanikos sodo sargą. Tai mane apdraudė prieš Karo policiją, kuri mieste tikrindavo kareivių leidimus. Kartą, einant uniformoje be išėjimo leidimo Laisvės alėja, policija pareikalavo leidimo. Pasakiau, kad aš atvažiuavau su kpt. Damijonačiu, kurį mačiau praeidamas vienoje krautuvėje, tačiau policija nepatikėjo: — Einam patikrinti.

Nors su baime, bet tikėjaisi, kad kapitonas savo dalinio kareivį užtars. Taip ir buvo — policininkas, vos tik pamatęs kapitoną, apsisuko ir nuėjo. Žinoma, aš išėjau paskui ir nuo to laiko buvau apsikresnis.

Bibliotekoje darbo beveik nebuvo, nes knygos buvo nesukataloguotos ir nesutvarkytos. Vyr. ltn. Šulčas buvo užimtas kitais reikalais ir bibliotekai nerado daug laiko. Jis net panaudojo mane savo asmeniškiesiems reikalams. Jis laikė karvę ir man reikėjo parūpinti iš ten esančių pievų jai šieno ir sukrauti prie karvės sandėliukyje. Jo žmona mokytojavo Garliavoje ir dažnai man teko vežti motociklu indas su pienu ar grietine.

Viršininkai su kuriais man teko susidurti buvo malonūs ir švelnūs. Gal tikrumoje jie buvo užsiėmę savo specialybe ir į kitus dalykus nelabai kreipdavo dėmesį. Gal išimtis buvo Ūkio kuopos vadas kpt. Neveravičius. Jis buvo lenkuojantis senos laidos karininkas. Jis nebuvo lakūnas ir čia buvo priskirtas administracijos reikalams. Kareiviai jį vadindavo "Fu - Fu" nes jis šį priežodį dažnai kartodavo. Jis labai mėgo šunis ir, jei pro langą iš raštinės pamatydavo bėgantį kokį šunelį, sakydavo viršilai ar raštininkui:

— Fu - fu, surask kareivį, kad šį šunį sugautų. Kas sugaus, gaus tris paras atostogų.

Buvo tvartukas, kuriame laikė sugautus šunis. Net buvo paskirtas kareivis, kuris šiuos šunis prižiūrėjo ir maitino.

Kareiviai gavo gerą ir sveiką maistą. Kai kurie ūkininkaičiai sakydavo, kad čia maitinas geriau negu namuose. Iš visų patiekalų kažkodėl kareiviai nemėgo kruopų košės ir ją pravadžiudavo "Gedimino koše". Kartą už šią košę aš gavau "valandą su šautuvu". Budėjau virtuvėje ir, užėjus budinčiam karininkui, raportavau iš įpratimo, kad pietums gaminama "Gedimino koše".

— Vieną valandą su šautuvu. Tai atsiminsi šią košę.

Nepatiko mums ir Gavėnios penktadieniais duodamos sūrios silkės. Jos buvo įmamos tiesiog iš bačkų ir todėl

buvo labai sūrios. Kartą kareiviai susiagitavo ir surinkę silkės pagaliukais nusmaigstė ir nunešė į artimiausią upelį. Reiškia — silkės nori gerti. Buvo tardymas, bet kaltininko nesusurasta — kareiviai mokėjo tylėti.

Taip nejučiomis prabėgo pusantrų metų. Tai buvo smagiai ir naudingai praleistas laikas. Nors Aviacijoje nebuvo per daug griežtos drausmės — viršininkai mažesnius nusikaltimus praleisdavo pro pirštus, bet už didesnius nesigailedavo bausmių. Pamenu vieną atsitikimą prieš tarnybos pabaigą. Buvau paskirtas patruliu prie Aviacijos dirbtuvių. Atlikęs tarnybą, parėjau į kareivines ir atsiguliau. Bet man dar neįmigus, buvau prikeltas ir raštinėje tardomas. Pasirodė, nakties metu pro dirbtuvių langą kažkas įlindęs ir iš statomo lektuvo išpjovęs fanerą. Tuo metu lektuvų liemuo būdavo apkalamas fanera. Vėliau buvo surasta tas gabalas feneros prieš mane patruliavusio kareivio Raudonikio dirbtuvėlėje. Jis buvo stalius ir privačiai kareiviams gamindavo lagaminus. Ruošiantis karinės tarnybos laikui šios prekės buvo labai pageidaujamos. Raudonikis buvo areštuotas ir atiduotas Karo teismui. Jis buvo nubaustas keletą metų sunkių darbų kalėjimu.

Kartais tenka skaityti lietuviškoje spaudoje, kad kariuomenė Lietuvoje buvo nereikalinga, tik be reikalo išmestos didelės sumos pinigų. Aš su tuo nesutinku. Man ir kitiems ši tarnyba davė labai daug. Per šį laikotarpį aš subrendau vyrų, gavau drąsos ir savim pasitikėjimo. Gavau pareigos supratimą ir išmokau labiau mylėti tėvynę. Išmokau mandagumo ir santykiavimo su kitais žmonėmis. Išmokau daug dalykų, nes čia būdavo dažnai paskaitos iš įvairių sričių. Karo tarnyba žaliūkus vyrus kultūros atžvilgiu pakėlė aukščiau viena pakopa, ypač tuos, kurie neturėjo progos lankyti mokyklos suolo.

SKAITYK IR PLATINK ABU "KARIUS"!

LIETUVOS KARININKO KELIAI

MARIUS TYTUVENIS

(Tąsa iš "Kario" Nr. 2)

Po perkūnais. Mes esame palikti Dievo valiai niekeno žemėje. Grįžtame į dvarą. Į didžiulę dvaro salę sušaukiu visus karininkus ir puskarininkius. Tariau jiems žodį: "Miehi kariai, aš surinkau jus ir atvedžiau į Mažeikius. Mes esame palikti Dievo valiai, ir aš nežinau, ką toliau daryti. Jūs ir jūsų kareiviai yra laisvi traukti Kretingos ar Tauragės kryptimi į Vokietiją, arba eiti į savo tėviškes. Aš lieku Lietuvoje".

Kareiviai pamažu rikiuojasi būriais ir apleidžia dvarą. Lieku vienas karininkas. Mano pabūklo vyrai ir mano kuopos likučiai pasilieka su manimi. Gaila paleisti tokį didelį skaičių tokių gerų vyrų. Aš juos vedžiau būdamas jiems visiškai nepažįstamas karininkas, jie buvo drausmingi, sekė mane be jokių klausimų. Per kelias dienas susigyvenome ir tapome gražiu daliniu. Matau jų akyse nusivylimą. Atrodo jie tikėjosi ko nors daugiau iš manęs, ir aš jaučiuosi juos apvylęs.

I Pėst. Lietuvių Savanorių Pulkas

Savaite pameškeriojęs išgirstu, kad Plinkšių dvare kpt. Jatulis organizuoja Tėvynės Apsaugos Rinktinę. Nuvykstu. Randu kpt. Jatulį, kpt. Čerką ir ltn. Norkevičių. Kpt. Jatulis ragina mane prisijungti prie jo formuojamo Pirmo Pulko, kurio dvi kuopos užėmusios pozicijas ant Ventos krantų į pietus nuo Papilės miestelio prie Šiuinių kaimo.

Nuvykstu į pulko štabą ir prisistatau pulko vadui mjr. Urbonui. Jis paskiria mane prieštankinės kuopos vadu — priklausysiu tiesioginiai jam. Gaunu daugiau vyrų ir keletą sunkiųjų kulkosvaidžių. Kuopa stovės prie pulko štabo. Mano uždavinys bus pagal reikalą apšaudyti rusų pozicijas. Vykstu susipažinti su kuopomis, esančiomis ant Ventos kranto.

Saulėtos, gražios rugpjūčio dienos, gražūs Ventos upės slėniai. Tylu, neišgirsti jokie paukščių čiučbėjimo. Šioje pusėje gyventojai pabėgę, sodybos tuščios. Jas užima mūsų gynėjai. Antroje pusėje miškuose tūno rusai. Dienos metu mirtinai tylu, nakties metu landžioja rusų patruliai, ir iš minosvaidžių jie apšauo lietuvių pozicijas. Dienos tylą kartais patraukia nemelžtų ar sušeistų galvijų bliovimas krūmuose, girdisi ir kiaulių kriuksėjimas. Gyventojai apleidžia sodybas staigiai, net palikdami gyvulius uždary-

tus tvartuose. Einame ir išleidžiame juos, o sužeis tuosius nušauiname.

Aš turiu labai apsukrą jauną vyrą, kuris rūpinasi kuopos mityba. Jis pasiūlo man eiti į krūmus pamedžioti kiaulių. Pasiimu vieną skyrių vyrų ir pradame košti krūmus. Girdisi kiaulių kriuksėjimas, bet, kai prisiartini, staigiai nutyla ir pasislepia — pasidariusios visai laukinės. Betgi mūsų medžioklė buvo sėkminga. Nušovėme devynis gražius bekonus. Mano apsukrus maistininkas išdarinėja juos ir išrūko. Mano mažos kuopos pilvai labai patenkinti, net pulko štabas nums pavydi gero gyvenimo. Be to, mes dar turime gurguolę rūkalų ir rūkome Solomonų fabriko cigaretes. Įsakau maistininkui, kad jis duotų mūsų gėrybių ir pulko štabui.

Nakties metu ateina slapukai iš rusų pusės pranešdami, kad rusai nužudė stambaus ūkio savininką. Pulko vadas įsako man duoti rusams pamoką. Saulei tekant užimu poziciją su pabūklų ir kulkosvaidžių. Antroje pusėje, už kokio kilometro, pamiškėje pastatai: didelį tvartą ir dviejų aukštų didelis gyvenama namas. Per žiūroną matau, kad rusai iš naktinių pozicijų pasitraukė ir ruošiasi pusryčiauti. Paleidžiu iš pabūklo kelis šūvius tiesiai į namo langus ir, kai rusai pradeda iš namo bėgti, pavaišinu kulkosvaidžio ugnimi.

Atrodo aš ištaškiau jų pusryčius.

Rusai aktyvūs naktį, dieną jie miega. Vieną rytą antroje Ventos slėnio pusėje išdygsta įkastas į pakrantę ir pastatytas iš gerų rąstų bunkeris. Jie moka veikti nakties metu labai tyliai, nes netoli stovinčios lietuvių lauko sargybos nieko negirdėjo. Mėginu savo pabūklų bunkerį sudaužyti. Bet jokios naudos — per daug stipriai pastatytas. Pasikviečiu ltn. Putną su artilerijos pabūklų ir iš 500 metrų atstumo tiesioginiu šaudymu mėginam jį sunaikinti. Bet nepavyksta. Labai stipriai pastatytas, nepadarom jam jokios žalos, ir rusai iš jo nebėga.

Ventos slėnyje prie vienos kuopos bazės yra pašautas vokiečių naikintuvas, kuriame tebėra negyvas lakūnas. Mūsų kuopos patruliai nakties metu prislenka ir lakūną ištraukia. Mažai kas iš jo likę — uniformoje griaučiai ir kirminai. Sanitarai paima asmeninius dokumentus ir jį palaidojo.

Vieną naktį rusai apšaudė minosvaidžiais pirmos kuopos pozicijas ir sužeidžia kelis kareivius. Važiuoju ten jiems atsilyginti. Mėginu priartėti prie Ventos kranto per kapines. Rusai vaišina minosvaidžiais ir kulkosvaidžių ugnimi. Nemažoni ta minosvaidžiu ugnis. Nežinau iš kurios krypties minos atlekia. Girdi — šiu, šiu, garsą ore ir duslų blimpt, sprogimą žemėje. Rusai koncentruoja ugnį į kapines. Stebiuos kas ten yra. Ogi kareivis sėdi už akmeninio paminklo uždėjęs šalną ant šautuvo. Iškiša į vieną paminklo šoną ir linguoja, paskui į kitą, o rusai į jį šaudė. Aš jį nuvarau ir užimu šaudymo poziciją. Antroje pusėje rugių laukas. Rugiai nupjauti ir sustatyti gubomis. Galima matyti, kad po gubomis rusai išsikasė apkasus ir iš jų šaudė. Rugių lauko užpakalyje miškas — atrodo — iš ten šaudė minosvaidžiai. Staiga tarp rugių gubų pasirodė kažkas neįprasto — atvirame lauke stovi stačias rusų kareivis. Stovi ir nejuda. Žiūriu per žiūroną, o mano kareiviai pradeda į jį šaudyti. Aš staigiai nutraukiu ugnį, nes atsiminiau, kad rusai naudoja kareiviams tokią bausmę karo metu — pastatai kautynių metu atvirame lauke vienai valandai ir jai tas išlieka gyvas, tai bausmė atlikta. Nėra durnių, pagalvojau, aš nepadėsiu jums vykdyti bausmės. Nusiimu nuo pozicijų ir grįžtu į pirmos kuopos būstinę.

Kuopos vadas paruošia skančius pietus. Susėdame valgyti. Rusai vėl pradeda sagstyti minas apie namą. Tik blumpt, blumpt, sproginėja minos aplink. Mes valgome ir tylime, nors indai pradeda šokinėti ant stalo. Pagaliau trenkiame ant stalo šakutes, "Užteks to"! Pakilau nuo stalo, šaukiu savo pabūklą tarnybą, statau pabūklą į pozicijas, o šalia du sunkiosius kulkosvaidžius ir atidengiu ugnį rusų minosvaidžių kryptimi. Pliekiam kokį 15 minučių, kol minosvaidžiai nutyla. Grįžtame prie stalo, baigiame valgyti atšalusius pietus.

Paskutiniu metu rusai tapo aktyvūs dienos metu. Jie turi geras pozicijas, sėdi tankiame miške, viską mato, kas vyksta mūsų atvirose pozicijose. Ši buvo gana aktyvi diena. Vakare grįžtu į pulko būstinę.

Pamažu pradeda rodytis vokiečių kariuomenė. Netikėtai pamatau plk. Žukauską, vokiečių motorizuotos sunkiosios artilerijos vadą. Atsimenu, kai aš norėjau bėgti į Vokietiją, buvau pas jį užėjęs ir prašiau, kad jis pasakėtų gerą žodį mjr. Šodei. Jis tuomet atsakė. Dabar, atrodo jis truputį nustebo pamatęs mane fronte. Prisiminėm gerus laikus, kai buvome vienoje įguloje Lietuvos tarnyboje laikais.

Aš neprimenu jo kiauylstės. Dabar prašau jo, gal galėtų apšaudyti rusų pozicijas po rugių gubomis, kur yra pasislėpę rusų taiklieji šauliai. Jis duoda vienai baterijai komandą, nukreipia ant judrių platformų pabūklus ir atidaro ugnį. Rugių gubos šokinėja į orą, tačiau rusai tūno apkasuose. Dėkoju pulkininkui už paramą ir atsisveikiname.

Išgirdau, kad vokiečių pulkas pakeis mus ir užims mūsų pozicijas. Vokiečių leitenantas atvyko susipžinti su pozicijomis ir rusų taiklieji šauliai jį nušauna. Vokiečių pulko moralė labai žema.

Rugsėjo mėn. 8 d. naktį. 1-mas pulkas pagaliau nusiima nuo pozicijų ir nakties žygiu patraukiame Sedos link. Virstu į gurguolę, prikrautą šviežio šieno. Monotoniški arklių žingsniai ir gurguolės siūbavimas liūliuoja, tačiau miegas neima. Lakūnės mintys kuria gražius rūmus tėviškėje, keliauja po platų pasaulį, atitrūksta nuo realybės. Tekanti saulė gražina į tikrovę. Arkliai sustoja — atvykome į naują vietą.

(*Bus daugiau*)

TAISOME KLAIDAS. Š. m. "Kario" Nr. 2.

P. 102, kairiojoje skiltyje Andriaus Norimo poemos "Marius Palionis" VI, VII ir VIII posmai turi būti šitokie:

*Išsidėstę grioviuos, kaimo patvoriuos,
Laukia vyrai priešo nakties tylumoj.
Akys skrodžia tamsą iš tankios girios —
Rodos, bolševikai pasirodys tuoj...*

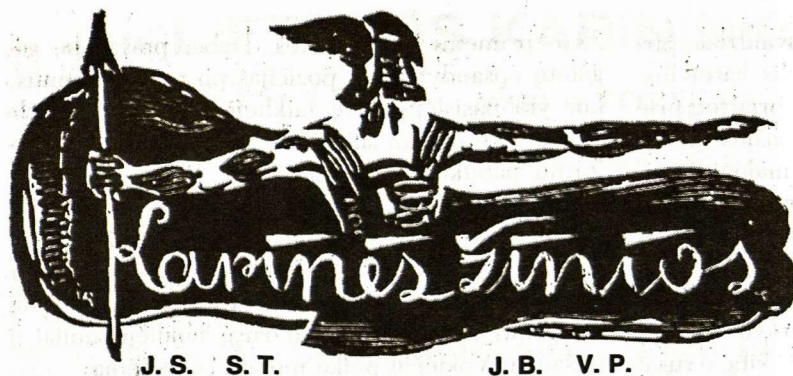
*Snūda merkia blakstienas, merkia protą...
Jau Onytė moja, šypsosi meiliai...
Staiga trenkia, žybsi ugnys visu plotu —
Raiti bolševikai žvengiančiais arkliais!*

*Vadas liepia šaudyt, nes priešas arti.
Suklega kulkosvaidis, bet tuoj nutyla...
Priešo kulkos žvimbis pro Mariaus ausis,
Bet jisai be žodžių pareigai pakyla.*

P. 100, J. Vizbaro atsakyme J. Starinskui vidurinėsios skilties pirmosios 3 eilutės t. b.: "sifikavo ir iš jos suredagavo monumentalią, mozaikinę LKVS "Ramovė" II dešimtmečio monografiją, kurios gali pavydėti bet kuri lietuviška organizacija Amerikoje".

Trečiosios skilties pirmosios eilutės t. b.: "3. 1978 m. kariuomenės šventės minėjimas Bostone. Tokio minėjimo nebuvo", — rašo J. Starinskas."

Čia yra paprasta korektūros klaida.

IRAKO KARUI PASIBAIGUS

Praeitų metų rugpjūčio 2 d. Irako karinės pajėgos staigiu įsiveržimu, per kelias valandas, okupavo savo kaimyninę Kuveito valstybę, nors tik prieš porą dienų Irakas buvo viešai paskelbes, kad tokios invazijos nebus.

Irako karinėse pajėgose tarnavo apie 475.000, plius apie 300.000 aktyvių atsarginių, plius 5.000 saugumo kariuomenės, plius apie 500.000 "liaudies" armijos. Ginklavime buvo per 4.000 sunkiųjų tankų ir per 5.500 artilerijos pabūklų. Labai gerai išrūtuota priešaviacinė gynyba.

Kuveito visų rūšių karinės pajėgos apėmė 28.000 karių, 240 sunkiųjų tankų, daugiau kaip 100 artilerijos pabūklų. Invazijai vykstant, dalis šių pajėgų pasitraukė į kaimyninę Saudi Arabiją.

Invazija į Kuveitą parodė, kad pavojus gresia ir kitoms gretimoms sritims, kurių karinį pajėgumą Irakas nepalyginamai viršijo ir kurių turimi naftos išteklių sudarė viliojantį grobį.

Labiausiai supramonintos valstybės, o jų tarpe labiausia JAV, pajuto, kad jų energijos šaltiniams gresia pavojus būti užblokuotiems. JAV ėmėsi iniciatyvos ir per Jungt. Tautas pravedė rezoliuciją, kuria iš Irako buvo pareikalauta iš Kuveito pasitraukti. Irakui to reikalavimo nevykdant, jam buvo uždėta ekonominė blokada. Kartu JAV pradėjo energingą diplomatinę akciją ir, remdamosios JT rezoliucija, pradėjo organizuoti karines pajėgas iš įvairių suinteresuotų val-

stybių. Karinėje akcijoje dalyvauti buvo dvejopi motyvai. Artimiausi Irako kaimynai pajuto tiesioginę puolimo grėsmę, o svarbiausi naftos vartotojai matė grėsmę jų ūkiniuam gyvenimui. Iš ne arabų valstybių ginkluotoje koalicijoje dalyvavo JAV, D. Britanija, Prancūzija, Italija, iš arabų valstybių labiausiai prisidėjo Saudi Arabija, Egiptas, Sirija, Jungtiniai Arabų Emiratai, žinoma, ir invazijos auka Kuveitas. Dar eilė valstybių buvo atsiuntusios simbolinio dydžio savo dalinėlius. Koaliciją organizuojant buvo ir netikrumo. Išskyrus Egiptą, arabų valstybės yra daugiau ar mažiau aktyvaus karo su Izraeliu padėtyje, gi koalicijos svarbiausias organizatorius JAV yra svarbiausias Izraelio rėmėjas. JAV įtikino ar privertė Izraelį neįsivelti į karą, o arabų valstybių savisaugos sumetimais, manyti, privertė jas įsijungti į karą JAV pusėje. Dėl vidaus padėties netikrumo į šį konfliktą neįsikišo ir ligitolinė Irako svarbiausia karinė ir politinė rėmėja — Sov. Sąjunga.

Iš pat pradžios buvo aišku, kad lemiamos karinės pajėgos turės būti J. A. Valstijų. Jų pirmoji reakcija buvo pasiūsti į konflikto regioną papildomas laivyno aviacijos — lėktuvnešių pajėgas, kurių ten susirinko šešios mūšio grupės. Karo veiksmų bazė buvo Saudi Arabija. Iš Amerikos ir Europos reikėjo ten perkelti apie 430.000 karių ir apie 2,9 milijarus (bilionus) tonų tiekmenų. Nemaža dalis personalo buvo perkelta oru, kitą dalį

to bendro skaičiaus sudarė laivyno personalas. Transportui buvo čarteriuota civiliinių prekybos laivų ir civiliinės aviacijos lėktuvų. Pajėgų ir tiekmenų transportas buvo pradėtas rugpjūčio 7 d. ir baigtas sausio 15 d. Tuo pat metu į frontą Saudi Arabijoje atvyko ir arčiausiai esančios britų, prancūzų, italų, egiptiečių, sirų ir kitos mažesnės pajėgos.

Lygiagrečiai su karinių pajėgų telkimu Saudi Arabijoje buvo tęsiamos diplomatinės pastangos konfliktą išspręsti taikiomis priemonėmis. Dėl Irako bekompromisinės laikysenos tos pastangos liko be rezultatų.

Koalicija nutarė JT rezoliucijas — Iraką pašalinti iš Kuveito — vykdyti karinėmis priemonėmis pradedant sausio 15 diena. Prez. Bush įsakė puolimą pradėti sausio 17 d.

Padėtis, pradedant karo veiksmus, buvo toli gražu neaiški. Buvo žinoma, kad Irakas Kuveite sukonzentruavo 545.000 karių su 4.200 tankų, 2.800 pėstininkų šarvuočių, 3.100 artilerijos pabūklų. Šios pajėgos buvo išdėstytos pajūryje, apsaugai nuo galimo marinų išsilaipinimo ir išilgai Kuveito pietų ir pietvakarių sieną, kur jas dengė nuo galimo puolimo minų laukai, spygliuotos vielos užtvoros, prieštankiniai grioviai ir net naftos pripildyti grioviai, kurie turėjo būti uždegti priešui puolant. Į šiaurę nuo Kuveito, dar Irako teritorijoje stovėjo Irako respublikinė gvardija — rinktiniai kariuomenės junginiai. Pasienu išdėstytos Irako dalys buvo apsiklusios pasinaudodamos kare su Iranu įgyta patirtimi. Irako karinė vadovybė laukė koalicijos frontinio puolimo ir buvo jam pasirengusi.

Koalicija šiame kare teikė apie 1970 m. išrūtuotą naują "orožemės" (AIRLAND) strategiją, kuri buvo numatyta panaudoti prieš sovietų pajėgas, jei jos pultų Europoje. Ši strategija save visai pateisino Irake.

Puolimą pradėjo aviacija naktį iš sausio 16 į 17. Taikiniai buvo suskirstyti pagal svarbumą: 1) vadovavimo centrai; 2) cheminių, biologinių ir atominių ginklų gamyklos; 3) priešlėktu-

vinės gynybos įrengimai, aerodromai, lėktuvų bunkeriai; 4) susisieki-mo keliai, transporto sistemos siauru-mos, tiltai; 5) respublikinė gvardija; 6) fronto tankai, artilerija, minų lau-kai, gyvųjų jėgų koncentracijos.

Jau pačiu pirmuoju puolimu buvo sunaikintas svarbiausias telekomuni-kacijos centras Bagdade. Šalia pilotų valdomų lėktuvų plačiai panaudotos bombos-robotai "Tomahawk". Puoli-mą pradėdant "slaptieji" (Stealth) ir elektroninių kontra priemonių lėktu-vai "apakino" Irako priešlėktuvinio sekimo radarus ir nukreipė į juos bombas, kurios lėkė į radaro spindu-liavimo antenas ir įrengimus naikino, nes koalicijos lėktuvai tam pilnai pri-taikyti. Taip apsisaugojus nuo Irako priešlėktuvinės gynybos, pradėtas sis-temingas ir masyvus Irako ekonomi-nio gyvenimo naikinimas, bombarduojant įmones, elektros jėgaines, ryšių ir kelių tinklą, tiltus. Vidutiniai per parą uždavinių vykdyti skrisdavo apie 2.000 lėktuvų. Irako aviacija beveik nepasirodė, o pasirodę lėktuvai buvo numušti. Šioje karo fazėje Irako kovos ir transporto lėktuvai pradėjo skristi į Iraną ir ten liko internuoti. Koalicijos aviacija nesugebėjo elimi-nuoti Irako balistinių raketų "Scud", kurios buvo taikomos į Izraelį ir Saudi Arabiją. Viena šių raketų Saudi Ara-bijoje pataikė į JAV vieno transporto dalinio kareivines, ten užmušė 28 ka-rius ir keliasdešimt sužeidė. Sunkieji B-52 bombonešiai, skrisdami iš labai tolimų bazių, masinius bombardavi-mus taikė į respublikinės gvardijos telkinius.

Sausio 29 d. Irako 5 mechanizuotos divizijos devynios brigados prasi-veržė apie 10 km į pietus nuo Kuveito sienos ir užėmė gyventojų jau anks-čiau evakuotą Ras al Chafdzi miestelį. Po 12 valandų trukusių kietų kauty-nių Saudi Arabijos ir Kataro daliniai irakiečius išstūmė, padarydami jiems didelių nuostolių.

Intensyvus Irako puolimas iš oro ir bombomis-robotais buvo tęsiamas apie 5 savaites. Tuo metu paaiškėjo, kad Irakas, dėl aviacinės žvalgybos

netekimo, visai nežinojo, kas vyksta koalicijos užnugaryje, o koalicijos va-dovybė žinojo, kad į vakarus nuo Ku-veito Irako siena su Saudi Arabija buvo likusi neįtvirtinta ir mažai sau-goma. Palikdama mažiau judrias pa-jėgas prieš Kuveito sieną, koalicijos vadovybė judrius junginius pasiuntė į vakarus. Kai kuriems junginiams iki naujos išėities ribos reikėjo atlikti be-veik 250 km žygį beveik be kelių, kartu gabenantis ir visus tiekmenis.

Vasario 23 d., puolimo išvakarėse, koalicijos pajėgos buvo išsidėstę taip (iš vakarų į rytus): prancūzų 6 šarv. div. su uždaviniu užimti As Salman aerodromą ir saugoti iš vakarų puoli-mo kairį sparną: JAV 82 orinio desan-to div. JAV 101. orinio desanto div. JAV 3. šarv. kavalerijos pulkas, JAV 24. mech. pėst. div., JAV 1. šarv. div., JAV 2. šarv. kavalerijos pulkas, JAV 3. šarv. div., JAV 1. pėst. div., britų 1. šarv. div., JAV 1. kavalerijos div. Visi čia išvardinti junginiai puolė į šiaurę ir po to keitė kryptį į rytus, izoliuojant Kuveite koncentruotas Irako pajėgas ir atkertant jas nuo su-stiprinimų ir tiekimo.

Kuveito pasienyje buvo sutelktos (iš vakarų į rytus) jungtinės Egipto, Sirijos ir kt. arabų pajėgos. Saudi Ar. junginiai, JAV armijos "Tigro" briga-da, 2 ir 1 marinų divizijos ir, arčiaus-iai Persų įlankos, Saudi Ar. jungi-niai. Pagaliau, Persų įlankoje, savo laivuose pagal Kuveito krantą buvo 17.000 marinų, kurie puolime neda-lyvavo, bet savo buvimu "pririšo" Ira-ko pajėgas.

Puolimas visu apie 500 km frontu prasidėjo sekmadienį, vasario 24 d. 0400 - 0600 val. Arabai ir marinai, naudodami visas modernias priemo-nes, trumpu laiku pralaužė net la-biausiai įtvirtintas pozicijas, stipriau-siam pasipriešinimui iššaukdami aviacijos, artilerijos ir tankų ugnį. Per visą puolimą buvo vengiama artimų kautynių. Vakariniame sparne JAV 101 orinio desanto div., naudodama pajėgius helikopterus, giliai į dyku-mą perkėlė 4.000 karių su auto prie-monėmis ir ten sudarė didelį skysto

kuro ir kitų tiekmenų sandėlių — bazę. Dar giliau Irake buvo iškelta ir spe-cialios paskirties dalinių.

Vasario 25 d. puolimas buvo tęsia-mas ir greit pasirodė, kad apie 5 savi-tes trukęs aviacijos puolimas buvo žymiai sužalojęs irakiečių moralę. Neturėdami pakankamai maisto ir vandens, be medicinos pagalbos, savo karininkų terorizuojami, jie pradėjo net masiniai pasidavinėti į nelaisvę. Pasipriešinimo mazgai buvo naikinami masiniais artilerijos ugnies smūgiais, helikopterių ir tankų puoli-mais. Vienu tokiu smūgiu buvo sunai-kinta 50 - 60 tankų be jokių nuostolių puolantiesiems. Iš pietų į Kuveitą besiveržiančios arabų ir marinų pajėgos jau toli įsiveržė kelyje į Kuveito priei-gas.

Vasario 26 d. rytą irakiečiai pradėjo evakuotis iš Kuveito miesto ir visi ke-liai į šiaurę, Basros link, užsikimšo tankais, šarvuočiais, sunkvežimiais ir civilinėmis auto priemonėmis, kurių nemaža buvo pakrautų grobių iš Ku-vaito. Aviacijai puolant, daug ira-kiečių metė motorizuotas priemones ir bandė traukis pėsti, kurie įstengė pasiekti Eufrato upę, stengėsi per ją keltis pontoniniais tiltais, bet ir tuos aviacija sunaikino.

Vasario 27 d. Kuveite esančių Irako pajėgų apsupimas buvo baigtas. Tą dieną JAV marinai susidūrė su žymesnėmis Irako šarvuočių padeg-tų naftos versmių dūmai visai užtemdė saulę, bet, to nežiūrint, die-nai baigiantis visi 100

Vasario 27 d. Kuveite esančių Irako pajėgų apsupimas buvo baigtas. Tą dieną JAV marinai susidūrė su žy-mesnėmis Irako šarvuočių pajėgomis netoli Kuveito tarptautinio aerodro-mo. Irakiečių padegtu naftos versmių dūmai visai užtemdė saulę, bet, to nežiūrint, dienai baigiantis visi 100 Irako tankų buvo sunaikinti. Tą pačią dieną, toliau į vakarus, ties Kuveito siena su Iraku, JAV ir britų pajėgos susidūrė su respublikinės gvardijos septyniomis divizijomis. Koalicijos vadovybė pripažino, kad gvardija kovėsi taip gerai, kaip to buvo galima

LIETUVA PO SAUSIO 13-OSIOS

MINTYS APMĀSTANT LIETUVOS KELIĄ Į LAISVĘ

Edvardas Tuskenis, "Lietuva po šešių mėnesių" *Pasaulio lietuvis*, Nr. 3, 1991)

Straipsnio autorius — jaunas Amerikos lietuvis, anglų ir lietuvių kalbų geru žinojimu ir išsilavimu talkinantis Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai. Žemiau cituojamą straipsnį jis parašė 1991 m. vasario 17 d., šešis mėnesius buvęs Lietuvoje ir laikinai sugrįžęs į namus Čikagoje. Todėl jo pastebėjimai ypač įdomūs.

E. Tuskenis rašo: "Turėjęs progą stebėti Lietuvos politinį gyvenimą iš toli ir vietoje, įsitikinau, jog Lietuvos politinio gyvenimo ir visuomeninių procesų vaizdas išsivijoje pernelyg paprastas, nesudėtingas, neatsižvelgiantis į to gyvenimo plonybes. (...) Atsižvelgiant į išsivijos atstumą, informacijos perdavimo problema ir į tos informacijos gausą, ir aplamai gana paviršutinišką susipažinimą su dabartine Lietuva, nestebina, kad išsivijos orientavimasis politikos plonybėse menkas. (...) Antra vertus, kai išsivijos veiksniai ir organizacijos tampa Lietuvos gyvenimo dalyviais, palaiko glaudų ryšį su Lietuvos valdžios žmonėmis, remia Lietuvos valdžią pinigais, kartais teikia patari-

mus, įžvalgus supratimas Lietuvos politinio gyvenimo plonybių būtų labai palankus".

Parinktos ir žemiau pateiktos ištraukos iš Lietuvos ir išsivijos spaudos, viena kitą papildydamos, kartais ir prieštaraudamos, žymia dalimi padeda suprasti ir apmąstyti visus tuos procesus ir reiškinius, kurie dabar Lietuvoje vyksta.

Dr. J. Kuncos žodžiai Lietuvos Parlamente. (*Laisvoji Lietuva*, Nr. 3, 1991.I.31)

Lietuva, kurią aš vėl pamačiau, yra nuostabiai graži šalis palyginus su kitais Europos ir kitų žemynų kraštais, o Vilnius ypatingai yra turtingas architektūra ir istoriniais paminklais. (...) Lietuva turistiniu atžvilgiu nėra eksplotuota, palyginus su Vakarų Europa, į kurią turistams jau pabodo važinėti. Lietuva būtų naujas dalykas, galis būti jiems įdomus.

Prie šių taiklių, anaip tol nesentimentalių dr. J. Kuncos, žymaus Australijos lietuvių visuomenės veikėjo ir įžvalgaus politinio apžvalgininko, spaudoje žodžių, galima pridurti, jog Lietuva yra turtinga įvairios sudėties gydomųjų mineralinių vandenų, kurie savo savybėmis nenusileidžia gar-

siųjų Europos gydyklų požeminiams mineraliniams vandenims.

Savo kalboje dr. J. Kunca atkreipė dėmesį ir į trintį tarp Lietuvos Parlamento ir Vyriausybės. "Šitas nesutarimas, kuris gali būti neesminis, labai gali pakenkti Lietuvos reikalui". Jis smukdo Parlamento ir Vyriausybės prestižą tautos akyse ir teikia Sovietų Sąjungai vilčių tomis nesantaikomis pasinaudoti.

"Dar viena neigiama pusė, tai kad užsienio ambasados, kiek žinau, ir esu gerai informuotas, savo ambasadose turi stebėtojus, kurie nuolat informuoja savo vyriausybes apie padėtį Pabaltyjy, ypač Lietuvoje. Jei-gu tos informacijos duotų toms vyriausybėms įspūdį, kad čia, Lietuvoje nesutariama dėl bendro siekio, užsienio vyriausybės, kurios ir šiaip delsia paremti Lietuvą, galėtų pradėti galvoti, ar iš tikrųjų joms verta rimtai galvoti apie paramą mums".

Šiomis kritikinėmis pastabomis, išsakytomis 1990 m. rudenį, dr. J. Kunca išreiškė ir daugelio išsivijos lietuvių, neabejingų dėl Lietuvos ateities, nuomonę. Ačiū jam už tai! Vėlesni įvykiai parodė, jog jis buvo teisus.

Aloyzas Sakalas, Vytenis Andriukaitis. "Nūdienos situacija ir doktrina". (*Atgimimas*, Nr. 8, 1991.II.13)

Straipsnio autoriai, apžvelgę politinę ir ekonominę situaciją Lietuvoje, trumpai apibūdina veikiančias politines jėgas. Jų numone, Sąjūdyje "ryškėja griežtų ir sparčių priemonių šalininkai, atskirų grupių interesų gynėjai, antikomunistinių nuostatų žmonės, radikalaus socialinės įtampos didinimo tendencijų reiškiėjai, antinomenklatūrarinių priemonių tai-

laukti iš karių, kovojančių be aviacijos paramos, beveik be ryšių ir nuolat bombarduojamų. Šiose kautynėse JAV MIAI tankai parodė visą savo pranašumą prieš sovietinius T-72, Gvardijos visos 7 divizijos buvo padarytos nebeveiksmingos, o Irakui pasilikti tik pėstininkai. Tuo buvo pasiekti

du koalicijos tikslai: Irakas išstumtas iš Kuveito ir Irako karinės pajėgos padarytos nebeveiksmingos kaimynams.

Vasario 28 d., karinei vadovybei rekomenduojant, prez. Bush įsakė karo veiksmus sustabdyti. Kai kurie Irako junginiai apie tai nesužinojo ir dar už dviejų dienų Irako 120 tankų

ir kitų šarvuočių vora susitiko su JAV pajėgomis ir paleido ugnį. JAV tankų ir helikopterų ugnis sunaikino 60 Irako tankų ir likusius 60 paėmė. Tuo pasibaigė karo veiksmai ir įvykius pradėjo spręsti ir tvarkyti politikai bei diplomatai.

S. T.

kymo šalininkai. Tebėra ir nuosaičių, demokratinių nuostatų šalininkų, centristų, liberalų jėgų blokas. Radikalūs sąjūdininkai, nesulaukdami greitų permainų ekonomikoje, kaltina nuosaičius bendražygius ir net mėgina juos iš Sąjūdžio išstumti, norėdami paversti Sąjūdį savo doktrinos vykdytoju — partija. (...)

Nepriklausomybės partijoje vyrauja valstybinės stiprios partijos tendencija, "lietuviškos" tvarkos ir demokratijos nuostata, ryškus antikomunizmas, žmonių skirstymas (...) į "ateinančius" ir "buvusius". Tai iš dalies primena laikus, kai partijos atstovavo ideologijai, o ne demokratinėms vertybėms. Nepriklausomybės partija ypač patraukia tuos, kurie laikosi nuostatos "Nepriklausomybė — šiandien, o demokratija — rytoj" (...)

Tautininkų partija. Tautiškumo principą ji iškelia į pirmą vietą, į savo eiles priima tik lietuvius, kas, Vakarų politikų akimis, šiandien yra anachronizmas. (...) Jie linkę į konstruktyvų dialogą su centristinėmis partijomis.

Lietuvos demokratų partija savo programoje postuluoja demokratijos principus, tačiau draudžia vidinių frakcijų veiklą. (...) Dažnai demonstruoja antikomunizmą, radikaliam nusiėmęs senosios valdininkijos atžvilgiu.

Lietuvos žaliųjų partija susikūrusi spręsti ekologinius konfliktus. (...) Jie politizavosi. Šiandien girdime ir jų "valio" patriotizmo lozungus, (...) matome, kaip ieškoma priešų ir kaip siūloma nuo jų gintis. Visa tai sąlygoja neapibrėžtumą demokratinių nuostatų atžvilgiu.

Krikščionių demokratų partija. (...) Jos veikia nuosaičiai, nors kartais pasižymi ir neapgalvotu radikalumu — būti opozicija koalicinei vyriausybei, patiems šioje koalicijoje dalyvaujant ir net reikalauti vyriausybės asistatidinimo.

Socialdemokratų partija. Tai liberalų bei centrinių pozicijų prisilaikanti partija, pirmenybę teikianti integruotiems Lietuvos gyventojų ir valstybės interesams, nacionalinės stra-

tegijos prioritetams bei Lietuvos Respublikos tęstinumo politikai. Laikosi nuostatos, kad nepriklausomybę galima įtvirtinti tik susitelkus visiems jos šalininkams, nepaisant jų partiškumo. ...

Liberalų sąjunga atstovauja demokratijos ir liberalizmo principams, pasisako už žmogaus teisių prioritetą, teisės viršenybę visuose santykiuose, aktyvią asmenybės iniciatyvą, griežtą valdžios atribojimo principą.

LKP (KPSS) veikia destruktiviai, naudojasi mažiausiomis Parlamento ir Vyriausybės klaidomis. (...) Kartu su KGB, okupacine kariuomene, slaptąja agentūra, (...) sudaro penktąją koloną Lietuvoje — slaptą ir labai pavojingą. Neabejotinai prisidėjo ir gal net vadovavo sausio 13 dienos maištui".

Lietuvos demokratinė darbo partija. Joje, kaip ir Sąjūdyje, ryškūs struktūrizacijos procesai. Ekonominio požiūriu ryškūs du stambiosios gamybos blokai pramonininkų ir žemvaldžių. Politškai aktyvi DDP inteligentią galima suskirstyti į liberaliusius demokratų, socialiusius demokratų, socialdemokratų ir neutraliusius, taip pat kairiusius — marksistus ir realistus. (...) Tai įvairių pakraipų ir įsitikinimų žmonių konglomeratas. (...)

"Kitos organizacijos. Radikalesni Lietuvos žmonės savo nuostatas patenkina Lietuvos Laisvės lygoje, Jau-nalietuvių, Šaulių ir kitose organizacijose. Dalis šių organizacijų veikia — prie konfliktų ir galimų provokacijų ribos. Jų reikalavimai, nors tiesmukiškai teisingi, tačiau kategoriški. Jos dažnai sukelia įtampa, nepripažindamos lanksčių parlamentinės kovos metodų. Kartais tie reikalavimai visiškai sutampa su KPSS reikalavimais, pvz., reikiamas nepasitikėjimas vyriausybe, nors ir skirtingais tikslais. KPSS nori nuversti parlamentą, o radikali organizacija — jo dalį. Ir KPSS, ir radikali organizacija skirtingų tikslų siekia taip pat — per visuomenės destabilizavimą."

Straipsnio autoriai mano, kad val-

džios ir valdymo sistemoje, "senosios valdininkijos paslaugų dar per anksti atsisakyti. Jei valdininkai kompetetingi, lojalūs naujajai valdžiai, aktyvūs ir praeityje neįsipainioję į kriminalines aferas, iš jų turėtų būti sukomplektuotos savivaldybės, Vyriausybės ir Aukščiausiosios Tarybos aparatai. (...)

Aukščiausioje Taryboje "visiems deputatams sutikus su nuostata, jog demokratija — tai daugumos ir mažumos dinamiškas sryšys, jog demokratija garantuoja, kad daugumos nauda apima ir teisėtus mažumos reikalavimus visuotinio solidarumo dvasia, parlamento darbas būtų nepalyginamai darnesnis. nereikėtų pamiršti, kad demokratija pati turi gintis nuo daugumos diktato" (...)

Su pastarosiomis straipsnio autorių — jie abu AT deputatai — sunku nesutikti. Jų pateiktoji Lietuvos organizuotų politinių jėgų charakteristika padeda išsivijai orientuotis dabartiniuose Lietuvos politinio gyvenimo prieštaravimuose.

Rimvydas Paleckis. "Tė Sąjūdžio į demokratiją" (*Gimtas kraštas*, Nr. 13, 1991. III.28)

"Po 1990 metų kovo 11-osios greit paaiškėjo, kad nei Sąjūdis, nei kitos politinės partijos neturi konkrečios nepriklausomybės įtvirtinimo programos. Prabėgo metai.

Lietuvos Sąjūdis (LS) ir šiandien nežino, kaip įgyvendinti tai ko siekė ir siekia Respublikos žmonės". Dabar jis vadinamas antrąja arba mažąja LS banga. (...)

Didysis budėjimas "karštomis sausio dienomis, vasario 9-osios apklausa parodė, kad mažoji Sąjūdžio struktūra patikima ir gyvybinga. (...)

Per pastaruosius metus Sąjūdis organizavo "Europos kelią" informacijos vą į Rytus, spausdino ir platino plakatus, atsišaukimus, važinėjo po Rytų Lietuvą su švietėjiška misija. Vasarą, per blokadą, Sąjūdis suartino Lietuvos žmones su partneriais Rusijoje, Ukrainoje, kitose SSR respublikose. Tai buvo sunkus ir visuomeni-

nelabai matomas darbas. Lietuvos Sąjūdis — tai tarsi ranka ant Lietuvos širdies. Kai Lietuvai blogai, toji ranka atgyja ir apgina ją nuo užklupusių negandų. Juodosios sausio akcijos, vasario 9-osios apklausa išjudino Lietuvą, reanimavo ir Sąjūdį. (...)

Nėra liūdnesnio likimo politinei organizacijai, kaip tapti valdžios įrankiu. Deja, tai atsitiko mažajam Sąjūdžiui, sako vienas didžiojo Sąjūdžio įkūrėjų, filosofas Arvydas Juozaitis. Klaidinga tapatinti antrąją Sąjūdžio bangą su visa Lietuva, kas, deja, mėginama daryti. Tai labai žalinga politinė linija, įspėja A. Juozaitis. Tai — Lietuvos sumenkimas. Pirmoji Sąjūdžio banga, A. Juozaičio žodžiais, — iš jūros atžūsi. Antroji — iš užtekio. Pasak jo, arba Sąjūdis taps kelių dešniųjų partijų pamatu, arba jis turės išsiskirstyti.

O gal vertėtų Sąjūdį išaldyti, t.y. palikti tik jo struktūrą, kuri atsigautų, iškilus Lietuvoje išoriniam pavojui? Pirmasis Sąjūdis paskelbė Lietuvos nepriklausomybę, bet nesuformavo demokratinės politinės sistemos. Ši misija, matyt, buvo palikta antrajai Sąjūdžio bangai. (...)

Sąjūdžio įstatai Seimo frakcionavimosi nenumato, bet ir nedraudžia. Sąjūdžio Seime neoficialiai jau paskelbta radikalų frakcija. Artimiausiu metu bus dar viena — centristų. Seimas, vienybės vardan, delsia oficialiai pripažinti frakcijas. Kai kurių Sąjūdžio vadovų nuomone, 'frakcijos iš vidaus išdraskytų patį Sąjūdį. Vėliau, kai padėtis Lietuvoje stabilizuosis, — tada taip".

Straipsnio autorius mano, kad jeigu Sąjūdžio Seimas sankcionuotų frakcijų susidarymą, tai atsirastų sąlygos sustiprėti centristinėms ir dešinioms partijoms: "Kartu su kairiosiomis jėgomis, tarpusavy konkurruodamos, jos garanatuotų Lietuvoje demokratija. Sąjūdis natūraliai ištirptų. Tai būtų graži pabaiga".

Gintautas Iešmantas. "Išdavystės veidas" (*Atgimimas*, Nr. 11, 1991.III.7)

"Visais laikais ir visose tautose atsi-

randa išdavikų. Ir mūsų istorijoje — ne išimtis. Svarbiausia, — išdavikai visada kviesdavosi svetimą kariuomenę. (...)

Pernelyg mažai kreipėme dėmesio į penktosios kolonos darbus. Gal būt, nuo šio pavojaus į kitus veiksmus mūsų dėmesį nukreipdavo A. Terlecko tipo veikėjai. Gal būt, ir patys neįvertinome tikrosios grėsmės. Taip, išdavikai neturi paramos tautoje, taip, jų niekas nepalaiko užsienyje. Bet išdavikai viską, ko tik panori, gauna iš Rytų. Kremlius žino, kaip paremti kolaborantus, kad šie dirbtų kolonizatorių naudai.

Ir kolaborantai iš kailio neriasi. Skverbiasi visur, kur tik gali. Veikia per savo partiją, dirba individualiai, apsimeta kitų organizacijų nariais, infiltruojasi į reikalingas įstaigas, vaikšto po kaimus kurstydami žmones. Užgrobti Spaudos rūmai, televizija, kitos įstaigos išdavikams tėra pozicijos, kuriose reikia įsitvirtinti ruošiantis tolesnei agresijai. Jie ieško spragų ir stengiasi pasinaudoti kiekviena mūsų klaida.

Išdavikams ir imperialistams nepakanka to, kad esame teisūs. Jie nepripažįsta tokių skrupulų. Besimeldžiantieji jėgai ir lenkiasi vien jėgai. Bet mes privalome rasti vakciną nuo šio pavojaus. Privalome! Vieną jau turime, išbandėme ne kartą. Tai mūsų susitelkimas, dvasinis ryžtas. Tik reikia jį dabar sutvirtinti ekonominiais pertvarkymais. Ar įstengsime? Kolaborantai ir čia darė, daro ir, be abejo, darys viską, kad pakenktų mūsų siekiams. Jokia imperija nepaleidžia savo aukų pati savaime. Ir tarptautiniu mastu dėl sienų reikia veikti".

Lietuvos pagrindžio veikėjo ir buvusio politinio kalinio, o dabar AT deputato G. Iešmanto paminėtas A. Terleckas ir, jo šalininkai daug energijos sunaudojo siekdami Lietuvos Vyriausybės atstatydinimo, taip pat stengdamiesi inspiruoti savo valią ir Aukščiausiąją Tarybą. Jie iš išdavikų ieškojo Vyriausybėje ir Aukščiausioje Taryboje ir dažnai buvo abejingi

Maskvos Kremlui ištikimos Lietuvos komunistų partijos veiksmams.

Stasė Kirailytė. "Kur dingo Terlecko patriotizmas" (*Tiesa*, Nr. 44, 1991.III.6)

Antanas Terleckas visą laiką skelbėsi esąs pats didžiausias Lietuvos patriotas. Tą savo patriotizmą jis įrodinėjo visaip šmeiždamas ir įžeidinėdamas moterį, kuri buvo tarp pirmųjų Atgimimo gaivintojų. Tuo pačiu tikslu A. Terleckas naudojo ir savo juodąjį vagonėlį, jame organizuodamas keletą mėnesių trukusią badavimo komedią.

O vėliau, kai Lietuvai iškilo reali grėsmė, A. Terlecko patriotizmas išgaravo. Prieš tankus stojto niekuo nesigarsinę Lietuvos gyventojai, aukodami gyvybę ir sveikatą".

Iš tiesų, kur sausio 12-13 d.d. buvo LLL vadovas A. Terleckas? Į šį klausimą atsakė Algis Petrusis savo straipsnyje *Reportažas su dujokauke ant peties*". Jis rašo: "Kitą dieną, kai pavojus sumažėjo, parlamento rūmuose išgirdau ir Antano Terlecko balsą. Jis mėgino įtikinti užsienio žurnalistus, kad neimtų interviu vien iš Prunskienės, o kalbėtų ir su visais kitais. Kurgi jis buvo šias dienas? Paaiškino, kad kūrė pogrindį" (*Gimtasis kraštas*, Nr. 3, 1991.I.17)

Viename savo interviu A. Terleckas pareiškė: Kai kas sako, kad K. Prunskienė jau nuėjo nuo politinės arenos. Aš įsitikinęs: ji ir dabar labai pavojinga Lietuvos nepriklausomybei 'asmenybė" (*Tiesa*, Nr. 40, 1990.III.8).

Tenka apgailestauti, kad buvęs aktyvus Lietuvos pogrindžio veikėjas, drąsus disidentas ir politinis kalinys Antanas Terleckas taip ir nesugebėjo prisitaikyti prie naujų kovos už Lietuvos laisvę sąlygų, ir savo veikla nesąmoningai tapo parankus Lietuvos nepriklausomybės priešams. Tai labai didelė doro žmogaus tragedija.

Jurgą Ivanauskaitė. "Vakar ir rytų" (*Atgimimas*, Nr. 14, 1991.III.28)

Nūdienos aktualiausiose Lietuvos problemose, nemažiau svarbią vietą

užima žmonių tarpusavio sanstykių kultūra, nepriklausomai nuo to, ar tie žmonės yra valdžioje, ar paprasti piliečiai. Šią temą savo straipsnyje pailsdama jaunoji rašytoja J. Ivanauškaitė rašo:

“...iš to visi pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vieni kitus...” — per klaidžius laiko klodus ataidi Paskutinės vakarienės metu ištarti žodžiai. Ar begirdime? Kažkodėl, neriantis iš raupsuotos *Homo sovieticus* odos, pirmiausia išlenda pyktis, pagieža, puikybė, pavydas. Kaip privaloma buvimo CIA ir DABAR norma tebeklesti nemeilė artimui savo, sau ir gyvenimui. Didžioji sausio 13-osios nakties pamoka apie tragišką kiekvieno gyvenimo trapumą, žmogaus unikalumą nebuvu deramai išklaudyta. Europietiškas individualizmas, apie kurį įkvėptai kalbėjome pirmuosiuose Sąjūdžio mitinguose, taip ir liko nostalgisku šūksniu. Žmogus tebėra pasmerktas niūriai, šurpiai “kafkiškajai” egzistencijai, jį vargiai tepaguodžia, kad “procesus” vykdo, o “pilis” valdo jau “savos”, bet ne kiek ne gailestingesnės jėgos”.

Krikščioniškosios artimo meilės stoka taip pat yra Lietuvos nepriklausomybės priešų sąjungininė.

K. Prunskienė. “Parlamento dauguma — antitarybinė” (*Lietuvos aidas*, Nr. 56, 1991.II.22)

Antitarybiškumas šiame straipsnyje suprantamas kaip priešiškas nusistatymas Sovietų Sąjungos atžvilgiu. Į klausimą kaip prieita iki jūsų vyriausybės kritimo, kas buvo jo priežastis, buvusi Lietuvos Respublikos premjerė Kazimiera Prunskienė atsakė taip:

“Situacija brendo jau kelis mėnesius, kol galų gale įtampa tarp Vyriausybės ir Parlamento pasiekė kulminaciją. Parlamentas sulaukė kainų pakėlimą, ir Vyriausybė atsidūrė ak-lavietyje, padėtyje be išeities, nes visi sprendimai, liečiantys tiek vidaus, tiek ir užsienio reikalus, buvo anksčiau suderinti. Be to, Parlamento dauguma kurį laiką darė Vyriausybei spaudimą reikalaujama nusilei-

sti. Sausio 7 - 8 dienomis pirmininkas Landsbergis atvirai parėmė tą daugumą, dešiniąją, spaudžiančią Vyriausybę. Atvirai perėjo į jos pusę, ir tada man likti Vyriausybėje buvo beprasmiška.

Priežasčių buvo daug. Pirmiausia tai, kad skyrėsi Vyriausybės ir Parlamento požiūriai į daugelį problemų, įskaitant derybas su Maskva.(...) Praėjusiais metais, kai bendra situacija buvo palankesnė (...) spaudžiau pagreitinti tas derybas. Tačiau Parlamentas manė, kad to nereikia. Jo dauguma buvo bekompromisiška, antitarybinė, antikomunistinė, priešiška žmonėms, kurie priklausė Partijai; ji ne tik buvo priešiška ideologijai ir nomenklaturai, bet siekė sterilumo, keldama daug nerealių reikalavimų reformoms atžvilgiu. Jos požiūris į kolūkius, tarybinius ūkius ir t.t. buvo labai kategoriškas.

Be to, egzistavo kompetencijų pasidalijimo problema. Parlamentas palaispsniui ėmė į savo rankas vis daugiau įgaliojimų, vykdomąją valdžią. Po komunistų monopolio metų monopolisto funkcijas perėmė Parlamentas. Didelis deputatų aktyvumas nuvedė prie to, kad Vyriausybė tiesiog nieko negalėjo savarankiškai spręsti. Tai labai kliudė mums dirbti. Vyriausybę kritikavo už tai, kad nevykdo reformų, bet tuo pat metu jų vykdyti neleido. (...)

Padarėme klaidą. Nuo pat pradžios turėjome imtis organizuoti mases, mus remiančias politines streuktūras. To nepadarėme. Mums atrodė, kad pakas tiesiog dirbti Lietuvai”.

Jonas Rekašius. “Nelaisvės pančiai surūdiję” (*Lietuvos aidas*, Nr. 24, 1991.II.2)

Straipsnio autorius 1991 m. sausio įvykius Vilniuje vertina “kaip naujo etapo pradžią Lietuvos kelyje į nepriklausomybę”. Tarptautiniu požiūriu tie įvykiai padiktavo tokias išvadas: 1. Lietuvos laisvės byla, buvusi dviprasmiškoje SSSR vidaus santykių orbitoje, galutinai išsiveržė į tarptautinę visumą. (...) 2. Sausio įvykiai Vilniuje tapo katalizatorium, vienijančiu

visas demokratines SSSR jėgas. (...) 3. Sau, kaimynams ir pasauliui akivaizdžiai įrodėme, kad esame verti valstybės.(...)

Susidarė ir kokybiškai nauja vidaus situacija. 1. Lietuvos žmonių vienybė ir susiklausymas pradės sparčiai vykdyti ūkio reformas, išaugusi atsakomybė greitins visuomenės formavimąsi — laisvės ir demokratijos garantą. (...) 2. Išspręsta lakiojančios premjerės problema. Nors ir pavėluotas K. Prunskienės atsistatydinimas, bet jis suteikė dinamizmo Vyriausybei, normalizavo Parlamento ir Vyriausybės sąveiką (...) 3. Galutinai ir negrįžtamai susikompromitavo KPSS. Politinių haliucinacijų inspiroviuoti KPSS vietininkų Lietuvoje veiksmai, kirto mirtiną smūgį ir jų šeiminingo Kremliuje prestižui. (...) 4. Kaip besiklostytų įvykiai Lietuvoje, ilgam laiko tarpui sustabdytas Lietuvos kolonizacijos procesas. (...) Iki šiol Respublikoje gyvenę kolonistai sparčiai diferencijuojasi, ir didesnė jų pusė jau šiandien pasiryžusi tapti lojaliais Lietuvos Respublikos piliečiais. (...) 5. Lenkija ir Rusija šiandien tapo mūsų nepriklausomybės garantu”.

Straipsnio autorius pripažįsta, jog “neturint istorinės perspektyvos, belieka pasikliauti intuicija ir subjektyvia istorinio vyksmo analize”. Beje, tas subjektyvizmas gana ryškus vidaus situacijos antroje ir penktoje išvadoje. Per daug optimistinė ir pirmoji išvada. Išeivija neturi įrodymų, kad “didžiausią perspektyvą šiandien turi Nepriklausomybės ir ir Krikščionių demokratų partijos”, kaip tai pabrėžiama trečiosios išvados komentare.

Saulius Spurga. “Lietuviška ‘Iliada’.” (*Atgimimas*, Nr. 9, 1991.II.20)

“Rodos aišku, kad mes trokštame — nepriklausomos demokratinės valstybės su rinkos ekonomika. Tačiau dabar, stebint visuomenės gyvenimą, atrodo, kad mes eidami pasiklydome rūke. (...)

Besivaduodami iš sovietinės siste-

mos košmaro mes nejučia įpuolėme į kitą iliuziją, patikėjome greitomis permainomis, taip pat ir ekonomikoje. Šios iliuzijos žlugimą daugelis skaudžiai išgyveno, nes vienas žmogus pradėjo jaustis lyg apgautas, lyg išduotas. (...) Kritika yra sveikas dalykas, tačiau ji turi būti ne akla, o reginti ir protinga. Deja, šiuo metu nepasitenkinimas dažniausiai yra aklas, trykšta emocijomis, analizuojamos asmenybės — ne reiškiniai ir ne procesai. Taip atsirado erdvė naujai iliuzijai. (...)

Dabar jau aišku, kad artimiausioje ateityje Lietuvos laukia tokie išmėginimai, kokių dažnas mūsų negalėjo ne tik numatyti, bet ir įsivaizduoti. Beje, šie sunkumai nėra kokie nors ypatingi ar didesni nei kaimynų, — tai dėsningas ir bendras Rytų Europos kelias. (...) Didžiausias heroizmas dabar — akla nepasiduoti jokios idėjos ar gražių šūkių kerams, nepradėti vergauti jokiai jėgai”.

Turbūt šiuos autoriaus žodžius reikia suprasti, kaip kvietimą statyti Lietuvos laisvės rūmą ne žodžiais, o darbais. Statyti kantriai, vieningai ir ištvėringai.

“Ko mus moko sausio 13-oji” (Tiesa, Nr. 28, 1991.II.12).

Šiame Lietuvos Demokratinės darbo partijos tarybos prezidiumo rašte sakoma: “Istorija tragiškosios sausio 13-osios puslapyje padarė lemtingą įrašą, išvedė ryškia takoskyrą tarp dabarties ir ateities. (...) Prie televizijos bokšto ar parlamento nublanko partijų ambicijos, intrigos, smulkios rietenos. Buvo tik dvi pozicijos: ginantieji Lietuvos nepriklausomybę ir panieka paženklinanti šaukliai, kviečiantys grįžti į vakarykštę vergiją.

Pavojaus ir smurto akivaizdoje didžioji žmonių dauguma dar kartą įsitikino ir suprato:

kad nomenklatūrinės partokratijos parazitavimo ir tautų pavergimo maskavimas socializmo idealais (...) jau nieko neįtikina ir sukompromitavo patį socializmą;

kad, praradusi bet kokį ideologinį

pateisinimą, sąjunginė unitarinė valstybė ir jos valdžios struktūros gali pratęsti savo merdėjimą tik tiesiogiai ir atvirai parėmus karine jėga;

kad istoriškai jau nulemtas imperijos žlugimas, esant integruotiems ūkiniams ryšiams, nebus lydymas visoms respublikoms pražūtingų padarinių tik tuo atveju, jeigu susitelkusios demokratinės jėgos pajėgs šį procesą šiek tiek valdyti. (...)

Procesai, septynis dešimtmečius brenę požeminėse visuomenės gyvenimo struktūrose, dabar įgyvendinami per keletą dienų ar savaičių. Įvykių griūtis kartais tokia greita ir galinga, kad net prityrę politikai negali objektyviai jį įvertinti ir prognozuoti. Tačiau tai daryti būtina visomis išgalėmis, visais būdais, nes kitokiu atveju demokratija, neturėdama savo taktikos ir strategijos, savęs apgynimo politikos, gali skaudžiai pralaimėti ir būti sutrypta bei sutraiškyta karinės mašinos ir sunaikinta įnirtosios bolševikinės partokratijos. (...) Atėjo laikas telktis ir pradėti toliaregišką bei budrią politiką ir visoms mūsų demokratinėms jėgoms Lietuvoje. Todėl visakeriopai palaikytina Lietuvos ateities forumo iniciatyva sukurti Respublikos demokratinėjų jėgų asociaciją. (...)

Pasaulis Lietuvą ir visą Baltijos šalių regioną jau užfiksavo savo politikoje ir sąžinėje.

Europa pasikeitė ir keičiasi. Lietuva taip pat tampa šio sudėtingo pasaulio dalimi. Tačiau turime nepamiršti, kad mūsų laivą siūbuoja ir labai ilgai siūbuos nepaprastai prieštaringas, chaotiškas ir mįslingas Rytų pasaulis, o kaip žinome, vandenyno pakraščiuose bangos pačios nuožmiausios ir galingiausios!..

Mes turime tvirtą pagrindą pareikšti: “Dėmesio! Karinė diktatūra artėja!”

Kaip niekada, dabar reikalingas stiprus realybės jausmas, blaivus ir racionalus protas, lanksti diplomatija ir amortizuojanti politika. (...) Be abejo, bus bandoma ir taikoma ilgos apgulties, ekonomikos destruktijos,

ūkio šantažo ir blokados taktika bei strategija. Ar tam esame pasiruošę, ar bandome įspėti antrosios pusėsėjimus?

Šiuo momentu ypatingą atsakomybę turi jausti dešiniųjų partijų ir judėjimų aljansas, nenukrydamas į ambicijas, išskirtinumo ir savo “geležinio” patriotizmo demonstravimą. Ne laikas dabar spekuliuoti pilietine vienybe, veikti užkulisiuose, ieškoti priešų ar kitaip mylinčių Lietuvą. Sausio 13-osios įvykiai aiškiai parodė, kad tarp kelių besivaizduojančių tuoj pat atsirado trečiasis, kuris vos nešventė savo kruvinos puotos”.

Šios mintys, nors ir kairiųjų, dabartinėmis Lietuvos sąlygomis yra vertos atidaus dėmesio ir sunku jas sukritikuoti iš dešiniųjų pozicijos.

Algis Matulevičius. “Vakar ir rytoj” (Atgimimas, Nr. 9, 1991.II.20)

“Susikompromitavusią sovietinę ekonominę sistemą jau ne kartą esame pasmerkę, deja, kol kas tik žodžiais. Jau greit metai, kai *de jure* Lietuva yra nepriklausoma, o sovietinės socialistinės santvarkos Lietuvoje net nepradėta demontuoti. Kas pasikeitė? Politikoje turime vieną valdžią — tarybas. Tuo tarpu ekonomikoje klesti visiškas valstybinės nuosavybės monopolis, o drauge — ir su juo susijusi administracinė ekonomikos sistema. (...)

Per visus praeitus metus nebuvo padaryta nieko, kas iš tikrųjų leistų konstatuoti, jog kuriame tokią politinę ir ekonominę sistemą, kurioje kiekvienas žmogus yra asmenybė ir pats kuria savo gyvenimą. Niekam neduota teisė vieno žmogaus iškelti aukščiau kito. (...)

Lietuvai šiandien yra iškilę dvi fundamentalios problemos, nuo kurių sprendimo (...) priklauso tolesnis mūsų valstybės likimas.

Fundamentali problema — valdžių atskyrimas. Įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės. (...) Kokioje civilizuotoje valstybėje matyta, jog daugybė valdžios šulų būtų ir AT deputatai. (...)

Antroji problema — iš esmės atskirti valstybines institucijas nuo ekonomikos funkcionavimo. (...) Praktiškai mes vėl esame planingo socialistinio ūkio sistemos vergai: įmonei surašoma, kiek produkcijos pagaminti ir kam atiduoti, o žaliavomis šios produkcijos gamybai, įrenginiais įmonė turi pasirūpinti pati. (...)

Dar kartą kreipiamės į AT deputatus, vadovybę, naująją Vyriausybę: pasitelkite visuomenės, specialistų praktišką jėgą, renkime atviras diskusijas, dialogus (ne monologus) ir kartu paieškokime realių ir optimalių kelių, kaip bent sušvelninti mūsų viso ūkio katastrofišką nuosmukį ir atitinkamai — žmonių gyvenimo lygio smukimą.”

Kaip sakoma, nei pridėti, nei atimti. Dėl susidariusios padėties tikriausiai iš dalies kaltas buvęs Lietuvos ministrų kabinetas, neša atsakomybę naujoji Vyriausybė, tačiau tikriausiai ne be dėmių ir Aukščiausioji Taryba.

Liudas Truska. Patikslinkime kelią į nepriklausomybę (Tiesa, Nr. 30, 1991.II.14)

Laikraščio redakcija, pristatydama šį straipsnį skaitytojams, rašo: “Po kruvinių sausio įvykių ir visuotinės apklausos (...) prasidėjo kokybiškai naujas Respublikos gyvenimo etapas. Kas daryti toliau?” Į šį klausimą mėgina atsakyti L. Truska.

Jis rašo: “Kone visą dėmesį sutelkę politikai, negelbstim ekonomikos, kuri yra visko pagrindas. Ūkio krachas neišvengiamai sukeltų politinį chaosą, su kuriuo savo viltis sieja reakcija. Ar ne atsitiks taip, jog po metų kitų eis šturmuoti Aukščiausiosios Tarybos ne jedinstvininkai ir persirengę kariškiai, o neviltes apimti sąjūdininkai!

Politikams nederėtų užmiršti, jog viskas, net ir žmonių ištvėrmė, pasiaukojimas, turi ribas. Derėtis gali stiprus. Ar nebus taip, jog išsekę ir nusilpę turėsime priimti Kremliaus padiktuotas sąlygas?

Ekonomistai tvirtina, jog būtina

Lietuvos ūkio normalios veiklos sąlyga yra bent minimalus santykių su Centru suregulavimas”. Toliau straipsnio autorius rašo: “Esamomis sąlygomis manęs nebaidytų Lietuvos, kaip valstybės — asocijuoto TSRS nario (apie tokią galimybę praėjusių metų pabaigoje buvo užsiminęs M. Gorbačiovas) statusas. Juk jis suteiktų mums bent 90% valstybingumo. Keičiantis situacijai Sąjungoje ir pasaulyje, galėtume siekti visiškos nepriklausomybės. (...)

Akivaizdu, jog vieninteliai mažos pavergtos tautos ginklai — vienybė, politinė išmintis, lankstumas (...), dvasios tvirtybė, moralinis pranašumas. (...)

Dešiniojosios jėgos nuolat įspėja Lietuvą apie tautos priešus, KGB agentus. Naivu būtų galvoti, kad jų nėra. Tačiau sausio įvykiai parodė, jog ne ten jų priešų buvo ieškoma. Man visada įtartini tie, kurie kviečia imtis ultraradikalių akcijų, neapgalvotų veiksmų. (...)

Neseniai LLL vadovas pareiškė, jog didžiausia Sąjūdžio klaida buvo štikis “Rinkime asmenybes!” Man atrodo, jog ir Sąjūdžio, ir Lietuvos nelaimė, kad parlamente per mažai asmenybių. (...)

Deja, susidaro įspūdis, jog kai kurie mūsų aukščiosios valdžios sprendimai padiktuoti ne Lietuvos, o frakcijų interesų, už kurių neretai slepiasi asmeniniai. (...) Ar atitiko Lietuvos interesus K. Prunskienės-A. Brazausko vyriausybės nuvertimas būtent tomis dienomis? Tvirtinu, jog ne, nes tai: 1) suteikė pasitikėjimą savo jėgomis jedinstvininkams; 2) vyriausybės krizė paskatino nepriklausomybės priešus pereiti į generalinę ataką; 3) paakino pradėti puolimą ir Latvijos bei Estijos interfrontininkus. (...)

Su pavydėtinu atkaklumu, kurio taip stokoją intelektualai, į politikos avansceną veržiasi žmonės, neturį nieko, išskyrus dideles ambicijas ir skardų balsą. (...) Žinoma, rašytojai ir kompozitoriai, filosofai ir dailininkai taip pat neturi politinės veiklos

patirties. Tačiau jiems kompetenciją iš dalies atstoja intelektas. O kai nebėra nieko, trūksta netgi paprasčiausios gyvenimiškos patirties, be lieka vienintelė galimybė išsilaikyti politinio gyvenimo paviršiuje: monopolizuoti patriotizmą, ieškoti “priešų” ir svarbiausia — garsiai šaukti.”

Šio straipsnio autorius, atrodo, iš tų, kurie už tai, kad į Lietuvos tikrąją nepriklausomybę būtų einama “žingsnis po žingsnio”, už ką radikalai juos pasiskubina apšaukti Lietuvos nepriklausomybės priešais, nors patys nepateikia programos, kaip išeiti iš sunkios padėties, kuri, ekonomine prasme, ir toliau blogėja. Tačiau sunku sutikti su mintimis, kad jeigu nebūtų įvykę Lietuvos Vyriausybės atsistatydinimas, sausio 13-osios kruvinoji tragedija nebūtų įvykusi. Yra daug duomenų, kurie rodo, jog Lietuvos Respublikos valdžios nušalinimui buvo ruošiamasi seniai ir tam tarptautiniam nusikaltimui įvykdyti būtų buvusi išnaudota kita proga, dar labiau sukursčiusi nesantaiką ir intrigas tarp Lietuvos Parlamento ir Vyriausybės. Dėl L. Truskos neabejingumo Lietuvos laikinai asociacijai su SSSR, jam atsako sekančio straipsnio autorius V. Ambrazas.

Vytautas Ambrazas. “Tiesiu keliu ar aplinkui?” (Tiesa, Nr. 39, 1991.II.27)

Straipsnio autorius, polemizuodamas su L. Truska (žr. aukščiau) rašo, jog negalima abejoti, kad “po nepavykusio bandymo ginklu nuversti teisėtą Lietuvos valdžią SSKP vairuojamos svetimos jėgos stengsis dar sumaniau skaldyti mūsų visuomenę — iš kairės ir iš dešinės, kurstys nepasitenkinimą valstybės vidaus ir užsienio politika ir, naudodamasi įvairių sluoksnių interesų bei požiūrių skirtumais, bandys žūt būt sukurti kokią nors opoziciją. (...)

Dar neseniai skaičiau pirmąsias laisvės dienas, priartėjome prie Nepriklausomybės atkūrimo metinių. Argi dabar, kai pagaliau išėjome į tarptautinės politikos platumas, kai

Br. Čikotos nuotraukose: viršuje — 1991.05.08 Baltuosiuose rūmuose prie pasitarimų stalo prezidentas Bušas sveikina Vytautą Landsbergį; apačioje — po pasikalbėjimo Baltuosiuose rūmuose su spaudos reporteriais (iš k.): Latvijos premjeras Ivars Godmanis, Estijos premjeras Edgar Savisaar ir Lietuvos prezidentas Vytautas Landsbergis. Dešinėje vertėjas V. Nakas

atsidūreme daugelio į laisvę ir demokratiją besiveržiančių tautų priekyje, turime pagrindą suabejoti savo tiesaus kelio teisingumu, sukti iš jo į šalį ir pradėti vinguriuoti aplinkui? Ar be plebiscito, patvirtinusio galutinį Lietuvos žmonių apsisprendimą,

iš viso dar įmanoma pradėti kalbas apie kokią nors sąjungą, asociaciją arba konfederaciją su atšiauriją Rytų imperijai, juoba siūlyti tuo tikslu parinkti jai "simpatingą", palankią ar sugėbančią įsisteikti valdžią? (...)

Ir pagaliau, ar turi kas teisę kalbėti

Lietuvos inteligentų arba "intelektualų" vardu? (...) O gal tikrasis švietimo uždavinys — ne pamokslauti, kas būtų reikėję daryti vakar ar užvakar, o teikti pozityvius, gerai apgalvotus krašto kultūros, ekonomikos ir socialinės raidos projektus?"

ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ

Dr. Jonas Stiklorius

IRAKAS

1990 m. rugpjūčio 2 d. buvo reikšminga data Amerikos istorijoje. Tą dieną Artimuosiuose Rytuose Irako valstybės prezidentas, diktatorius Saddam Hussein užpuolė su didele karine prievarta kaimyninę Kuwait'o valstybę ir ją okupavo. Čia skaitytojas galėtų pastebėti: arabai jau išstisus šimtmečius žinomi tuo, kad jie vieni kitus užpuldinėja, pjauna, žudo. Tai kas gi čia ypatingo, jeigu vienas arabas diktatorius Saddam Hussein užpuolė kitą, būtent Kuwait'o emirą, kuris irgi yra toli nuo demokratijos. O vis dėlto prezidentas Bush pareiškė: Šitoks Irako ekgesys yra visai aiški, nuoga agresija ir civilizuotas pasaulis negali to toleruoti. Šitoks prez. Bush'o pareiškimas, žinoma, yra ypatingai įdomus mums pabaltiečiams — estams, latviams, lietuviams — kadangi mes irgi esame agresijos aukos, nors, deja, tokios agresijos, kuri buvo įvykdyta jau seniai, prieš pusę šimto metų, ir kuri tebesitęsia, nežiūrint neypatingai stiprių protestų.

Šiuo atveju JAV prezidentas kalba apie agresiją, kuri yra neleistina, ir taipogi apie reikalą sukurti "new world order" (naują pasaulio santvarką), kuri tačiau ligi šiol dar ne visai išaiškinta.

Faktinai reikšmė, didelė, tiesiog esminė reikšmė yra paprasta: nafta. Viso pasaulio pramoninė, technikinė pažanga yra pagrįsta nafta.

Ir Amerikoje, ir Europoje, ir Sovietų Sąjungoje, ir visame kitame "sviete" visi automobiliai, lėktuvai, tankai, laivai etc. varomi nafta. Sustabdykite naftos tekėjimą, ir pramo-

ninės valstybės, visa ta žymioji, tobulą technologija turės sustoti.

Dievas taip sutvarkė žemę, kad naftos yra maždaug visur, bet didžiausia jos dalis, gausiausios versmės, atsargos yra aplink Persų įlanką: Saudi Arabija yra pati gausiausia naftos šaltiniais (apie 255.000 milijonų statinių); po to eina Irakas (100.000), United Arab Emirates (98.000), Kuwait (94.000), Iran (93.000), tuo tarpu visose kitose pasaulio dalyse (Amerika, Sov. Sąjunga etc.) yra apie 221.000 milijonas statinių naftos atsargų.

Šitie skaičiai yra itin reikšmingi, nes jie sako štai ką: Irako diktatorius Hussein jau turėjo apie 100.000 milijonų statinių, kurios jam davė pelno apie 20.000 milijonų dolerių — kasmet. Tad visai nestebėtina, kad šiuos didelius pinigus jis, turėdamas tik apie 18 milijonų gyventojų, galėjo sau leisti įsikurti milijono vyrų kariuomenę, kuri yra ketvirtoji savo didumu visame pasaulyje (už Iraką didesnes kariuomenes turi Amerika, Sov. Sąjunga ir Kinija). Už tokius pinigus jis taipogi sugebėjo supirkti daugybę moderniausių ginklų visame pasaulyje.

Irakas buvo ką tik baigęs karą su kitu kaimynu, Persija (Iranu), valdomu kieto fanatiko Ajatola Chomeini; tas karas pareikalavo maždaug milijono žmonių aukų ir užsitęsė apie 8 metus, bet pasibaigęs be ryškaus laimėjimo, kurios nors pusės, tik, žinoma, labai nualino abi kariaujančias šalis, kurios karo tikslams buvo užsitraukusios mižiniškas skolas. Tų

skolų sumažinimui Irako Husseinai sugalvojo užpulti ir pasiglemžti kaimyninę Kuwait'o valstybę, kuri yra maža (tik apie 2 milijonus gyventojų), bet irgi turtinga, su didelėmis naftos atsargomis (94 milijonai statinių). Tad jeigu Husseinai būtų galėjęs pasilaukti turtingo Kuwait'o naftos atsargų, jo naftos atsargos būtų prilygusios viso likusio pasaulio naftos atsargoms. Tad Amerika, turėdama geriausią ir stipriausią kariuomenę pasaulyje, turėjo imtis priemonių šią agresiją ne tik sulaukyti, bet dar ir atsukti atgal.

Amerika ėmėsi žygių prieš Irako agresiją visai protingu, atsargiu būdu. Ji sudarė karinę koaliciją net iš 28 valstybių ir gavo Jungtinių Tautų (United Nations) formalų sutikimą imtis karinių veiksmų prieš agresorių Iraką. Pradžioje Irakui buvo uždėta blokada, kas reiškia, kad Amerikos karo laivynas neleido Irakui eksportuoti naftos, kas, žinoma, savo ruožtu reiškia, kad Irakas negalėjo gauti įprastus bilijonus dolerių ir dėl to negalėjo nieko pirkti. Šitokia blokada veikė 5 mėnesius, bet pasirodė nepakankamai efektyvi ir dėl tų 28 valstybių koalicijos kariuomenės ėmėsi karo veiksmų. Tiesa, tos koacinės kariuomenės 80% buvo Amerikos, o apie 7% Anglijos. Ši koacinės karinė akcija buvo labai gerai ir tiksliai planuota ir įvykdyta.

Japonija, kurios apie 120 milijonų gyventojų gyvena palyginamai mažose salose, kuriose naftos kaip ir nėra. Tad japonai, kurių žemės toli neužtenka juos maitinti, yra tiesiog priversti pasikliauti savo pramone, kuri savo ruožtu priklauso nuo naftos. Tokiu būdu Irako Husseinai, jeigu jis būtų užkariavęs Saudi Arabiją, turėtų, galima sakyti, savo rankas ant Japonijos gerklės ir, jeigu tik panorėtų, galėtų ją pasmaugti. Panaši padėtis būtų ir su Vakarų Europa ir gal net ir su Amerika, kuri, nežiūrint savo naftos išteklių, turi importuoti apie 40-50% savo naftos reikalavimų. Tas laimėjimas buvo Amerikai naudingas ir reikšmingas dar ir tuo, kad

pašalino pasekmes to smūgio, kurį Amerika gavo pralaimėjusi tą taip ilgai trukusį ir taip brangiai kainavusį karą Vietname, ir didžiai pakėlė Amerikos visuomenės savijautą.

Įdomus istorinis faktas, beveik kuriozas yra tame, kad iš šio trumpo, bet smarkaus karo vienu iš didžiausiųjų laimėtojų išėjo valstybė, tame kare tiesiogiai visai nedalyvavusi, būtent Izraelis. Yra seniai žinomas faktas, kad Vid. Rytuose įvairios, net sunkiausios problemos kyla iš arabų ir žydų nesugyvenimo. Tiesa, apie 200 milijonų arabų turėtų turėti didelę persvarą prieš 3-4 milijonus žydų, bet vaizdą pagrindinai keičia du faktai:

vienas, kad arabai niekad negali susitarti savo tarpe bendrai akcijai, o kitas, kad tame Vid. Rytų konflikte Amerika yra visiškai žydų pusėje ir juos remia, net iki tokio laipsnio, kad duoda Izraeliui – kasmet – apie 3.000 milijonų dolerių pašalpos. Tai paaiškinta tuo, kad Amerikoje žydų yra palyginamai ne daug, apie 5-6 milijonus, bet kad jie yra politiniai stebėtinai gerai organizuoti, labai aktyvūs, ir dėl to jų įtaka Washingtone yra didelė, net iki tokio laipsnio, kad jie kartais nepaiso Amerikos valdžios norų.

Izraelio laimėjimas štai kame: Irako diktatorius Saddam Hussein jau nuo seno yra visai virai pareiškęs savo neapykantą Izraelio valstybei ir savo intenciją Izraelį sunaikinti ir vi-

sus žydus suvaryti į jūrą. Turėdamas iš savo prekybos nafta tiek daug pinigų, jis ruošėsi karui, net iki tokio laipsnio, kad ėmėsi organizuoti ilgą, brangų, komplikuoatą procesą gamintis atominius ginklus. Tam tikslui jis jau buvo beveik bebaigiąs statyti atominį reaktorių, kai, jau prieš keletą metų, Izraelio aviacija staigiu, žaibišku puolimu tą reaktorių sunaikino.

Šitame koalicijos kare Irako Huseinas buvo taip susilpnintas — vieno komentatoriaus žodžiais tariant — "kastruotas", kad jis, didžiausias ir pavojingiausias Izraelio priešas, buvo eliminuotas iš politinės veiklos ir nežinia kada, jeigu iš viso, vėl atsigaus.

Šio karo pralaimėtoju yra, žinoma, Irakas, bet šalia jo yra dar ir kita galybė, galima sakyti, pralaimėjusi šį karą, būtent Sovietų Sąjunga. Ta išvada pagrįsta šiais faktais: Irakas, pats neturėdamas ginklams gaminti tinkamos pramonės, bet turėdamas daug pinigų, kapitalą naudojo pirkti ginklus iš juos gaminančių valstybių. Yra seniai žinomas faktas, kad ar tik ne visos didžiosios valstybės su aukštai išvystyta ginklų pramone savo gamybos ginklus parduoda tam, kuris moka geriausią kainą. Tas ginklų pirkėjas gali būti bjaurus diktatorius ir gali atsitikti, kad tas pirkėjas gali tuos pačius ginklus naudoti prieš tą pačią, ginklų gaminusią valstybę, tų ginklų prekiautojų visai neįaudina. Tuo būdu gali atsitikti, ir istorijoje

yra jau ne kartą atsitikę, kad kareivis, kariaudamas prieš priešą yra žudomas ginklu, kuris buvo pagamintas to kareivio tėvynėje.

Taip ir šiuo atveju. Irako Huseinas pirko daugybę ginklų iš kitų valstybių, bet pirmoje eilėje ir daugiausia iš Sovietų Sąjungos. Pavyzdys: didelė dauguma Irako apie 4.000 tankų buvo sovietų gamybos. To tačiau nepakan-ka. Su ginklais, aišku, ateina ir specialistai mokyti tuos ginklus vartoti. Sovietai tačiau ėjo dar toliau. Vid. Rytuose, taip kaip Izraelis buvo Amerikos klientas, Irakas buvo sovietų klientas. Irake sovietai turėjo ne tik stiprią politinę įtaką, bet Irake buvo ir nemažai raud. armijos specialistų, kurie patarinėjo Irakui ne tik taktikos, bet ir strategijos klausimais. Tad faktas, kad Irako kariuomenė buvo taip greitai ir nuodugniai sumušta, žinoma, labai neigiamai atsiliepė ir į Sovietų Sąjungos ir į jos raudonosios armijos prestižą. Raudonosios armijos maršalai ir generolai Maskvoje vis dar skaudžiai pergyvena faktą, kad Amerika Irake šitaip greitai ir nuodugnai apsidirbo su sovietiniais ginklais ir karine vadovybe, tuo tarpu kai ta pati raud. armija negalėjo susitvarkyti su kaimyninės valstybės, Afganistano sukilėliais (net ne organizuota kariuomene) net per keletą metų.

Tai yra gražus, didelis laimėjimas, kuriuo ne tik Jungtinės Amerikos Valstijos, bet ir visas laisvasis pasaulis gali džiaugtis ir didžiuotis.

Atkelta iš psl. 236

banius, dainuoja, būdavo, ir dainuoja klajodamas po kalvas. Liesas liesas, o akys didelės, žiba.

— O Gabajus kaip vargo, gyveno su seserim, veždavo šieną iš gretimų salų. Kartą užklupo pūga, taip ir negrižo — užpustė vargšą su šieniu ir arkliu. Tik pavasarį, kai atitirpo sniegas, radome jo kailinius ir sušalusį arklį.

— Na, o su mūsų Zenčiku kas buvo? Dar baisiau. Jis, buhalterė Valė ir ūkvedys keliavo nartom į Tiksj ir apsinakvojo pakelėj ant ledo. Naktį visi trys sulindo į vieną miegmaišį — tiek teturėjo. O

rūbus sudėjo greta. Jiems sumigus, kilo pūga ir rūbus nunešė, o juos užpustė. Išlenda iš po pusnies — drabužių nė kvapo. Tik Valės užkliuvę už nartų. Tai Valė, sako, raginusi abu vyrus, kad eitų gyvenvietės ieškoti.

— Kaip jie eis be jokio rūbelio. Sušaltų kaipmat.

— O ji, apsilvikiusi savo kailiniais, patraukė per pūgą ieškoti gyvenvietės. Ir aptiko. Sukėlė ant kojų gelbėti paliktų bičiulių, bet kur tu rasi šitokiu oru. Juos aptiko pavasarį.

(Bus daugiau)

IŠ
GROŽINĖS
LITERATŪROS

STOVI ŠIAURĖJE VIENIŠAS KRYŽIUS

Iš rašytojo bloknoto

EUGENIJUS IGNATAVIČIUS

Žiauriojo genocido 50-čiui pažymėti

(Šį reportažinio pobūdžio rašinį, šiek tiek apkarpytą, persispausdiname iš 1990-ųjų metų "Pergalės" Nr. 2)

*Vai papūski, šiaurys vėjau,
Nužarstyki smėlio kalnų,
Ir atplėški baltų lentų —
Ten palaidota motula...
(Lietuvių liaudies daina)*

Gyvenimas visada gražus, kol jis dar pilnas paslapties ir netikėtumų. Dažnai sakome: sapnuoti nesapnavau, kas atsitiko... Kai aną vėlyvą žiemos vakarą kone apverčiau namus ieškodamas staiga dingusio D. Grinkevičiūtės prisiminimų apie tremtį rankraščio, neradęs jo ir pas artimiausius bičiulius, ėmiau galvoti apie pačias liūdniausias pasekmes, jei reikėtų turėti reikalą su ne taip tolimais kaimynais prie konservatorijos, — aš ir sapnuot nesapnavau, kad po poros metų bus vasaros pradžia ir, suskambėjus telefonui, ragelyje pasigirs poeto Sigito Gedos žodžiai: "Ar nenorėtumei šią vasarą ištremti save į Sibirą iš naujo?" Aš sutrikau, maniau, kad paprasčiausias pokštas. Tačiau tuoj pat jo pasiūlymą paliudijo man nepažįstamas dailininkas Vidas Gibavičius:

— Dalykas rimtas, pokštauti nėra kada.

— O koks būtų kelionės tikslas, ką mes ten veiktume?

— Paplaukiosime Lenos žiotim, išlipsim lietuvių tremties salose, paklajosim po Jakutiją.

— Tik tiek?

— Na, jei rasim kokį rąstigalį — nutašysim koplytstulpį ar kryžių. Patvarkysim kapus. Girdėjot, kad jau slenka į Laptevų jūrą...

— Tačiau koplytstulpį reikia sugebėti...

Mat nežinojau, kad Vidas ne tik dailininkas, bet ir auksinių rankų meistras.

— Mokslo šiam darbui nereikia, kaip nors...

— O kiek laiko užtruksim?

— Trisdešimt penkias dienas. Su kelione.

— Pagalvosiu.

— Nėra kada. Neprapulsit! Vardan tos Lietuvos...

— Važiuojam.

Vadinasi, vasara prarasta. O gal atvirksčiai? Seniai juk knietėjo praverti nors vieną tremtinio pirkaitę, pažvelgti pro jos langelį į taigą ar tundrą ir nors iš dalies pajauti metų metus ten vargusių, kentėjusių žmonių nostalgiją. Kol nebuvo skaitęs Alfonso Andriukaičio ir Dalios Grinkevičiūtės prisiminimų, manydavau, kad tremtinio gyvenimas buvo bent kiek žmoniškesnis negu kalinio ar lagerininko. Vis dėlto žmonės buvo tremiami šeimomis, kiekvieną valandą po nosimi nešmėkšojo ginkluota sargyba, galėjo vaikštinėti po didesnę erdvę. Tačiau perskaičius šiuos perliukus apie tremtinių gyvenimą, jų badą, kančias ir mirtį Lenos žiotyse, mano ankstesni įsivaizdavimai sudužo į šipulius. Nublanko netgi daugelis perskaitytų knygų apie retus ir tragiškus herojų likimus. Baisu ištarti tuos žodžius ar lyginti, — tegu atleidžia man nekaltos Buchenvaldo ar Osvencimo aukos, — bet netgi jų mirtis dujų kameroje man pasirodė ne tokia baisi (jeigu iš viso mirtis gali būti nebaisi) kaip žmonių, sušalusių varant į Stolbo lagerį ar mirusių nuo bado, išsekimo, skorbuto, šiltinės ir kitų ligų speigų tyruose. Juk ne vienas, nusivylęs gyvenimu, kartais nusinuodija dujomis, bet negirdėjau, kad kas būtų žudęs išeidamas viduržiemį į tundrą ar užšalusią jūrą ir ten nusimarinęs badu. Iki šiol Kalėdų išvakarėse atminty atgyja A. Andriukaičio aprašyto berniuko, atėjusio į paplavų duobę pasirankioti žievelių bei žuvies kaulų, tragedija. Norėjo mat parnešti maisto sergančiai, iš patalo nesikeliančiai mamai. Buvo poliarinė naktis, ir tamsoje enkavedistų žmonos, net nepastebėjusios tarp šunų besikuičiančio duobėje vaiko, šliūkstelėjo ant jo pamazgas. Berniukas pargriuvo ir čia (esant penkiasdešimt laipsnių šalčiui) sustingo į kaulą, prišalo. Taip ir numirė vaikas, iš nuostabos žvelgdamas į Kūčių nakties žvaigždes.

Ar sutiksime bent vieną jų, išėjusių su kibirėliu vandens, malkų, medžioti, pasiklydusių ir niekada namo nesugrįžusių? Ar bent širdies kertele pajusime ten buvusių, kentėjusių slogią kasdienybę, beviltišk-

ką vienatvę, paskutinių valandų siaubą, nebūties baimę? Ar pabuvoję jų suręstuose nameliuose, pasišildę prie jų sumūrytų krosnių, palietę jų pasidarytus ir naudotus įrankius, daiktus, giliau prasišmelksime ir suvoksime, kaip jie gyveno, kaip gelbėjosi nuo prapulties, kas juos džiugino ir liūdino, kas išlikusiems padėjo išlikti ir ar galėjo būti kitaip? Ar įmanoma šiame pasaulyje taip giliai suvokti, įsijausti į kito būseną, kančią, kad įspūdi galėtum perduoti kitam? Juk jis iš ten jau neateis ir nepaliudys. Kad ir ką mes apie juos kalbėtume, kad ir ko prisigalvotume — iš jų buvimo rasime, deja, tik bevardžius, medine lentele paženklintus kapus. O kai kurių ir ženklo nelikę. Nejaugi iš tikro, pasak Šekspyro, žmogus susideda iš tos pačios medžiagos kaip ir jo sapnai ir iš jo gyvenimo ničnieko nelieka? Ką gali papasakoti apie žmones, iš kurių buvimo neliko ne tik apčiuopiamos materijos, bet ir kapavietės, kur būta jų palaikų? Vien tuščia erdvė... Dievo laimė, kad dabar leista prabilti tremties ir lagerių kankiniams, kurių kiekvienas tiesos žodis brangesnis mums už tebesančius, o gal jau ir sunaikintus ar naikinamus Saugumo archyvus.

Ryt poryt gyvieji anų dienų golgotos liudytojai taps mano artiimais bendrakeleiviais: Keturvalakių valsčiaus sekretoriaus sūnus Juozas Eidukaitis (ištremtas vienuolikos metų), Zina Jakimavičienė, taip pat valsčiaus sekretoriaus duktė (ištremta šešiolikos metų), Alma Čepėnienė-Merkytė, mokytojos duktė (ištremta ketverių metų), trupės vadovas Vidas Gibavičius (ištremtas dvejų metų) ir Zigmas Juškevičius (ketverių metų ištremtas į Komiją; jiedu su sesute liko našlaičiai ir iki šiol nežino, kur palaidoti tėvai).

Įdomu, kokios spalvos turėtų būti Laptevų jūra, sugėrusi tiek skausmo, iš arti regėjusi mūsų širdis vargus ir savo dugne priglaudusi jų kūnus? Juk ne taip toli ir ašigalis. Čia pat Aliaska — du tūkstančiai kilometrų. O už Laptevų, pasikėlęs malūnsparniu, netoli Bykovo gali išvysti amžinųjų ledynų sangrūdas, Arktikos preliudiją. Atverčiu enciklopediją: Jakutijos plotai prilygsta Vakarų Europos teritorijai — 3 milijonai km². Tai bent! O gyventojų — vos milijonas. Šiaurinėj krašto daly vidurvasario temperatūra pakyla iki šešiolikos laipsnių, Jakutske — iki trisdešimt. Vadinasi, reikės šiltų ir vasarinių drabužių, guminių batų, turistinių pusbačių, pirštinių, striukių, megztukų, palapinių, miegmaišių, mėsos konservų, lašinių, cukraus, džiovintos duonos, kruopų, degtinės, spirito... Tačiau pas mus gi

— blaivybės metai! Niėko panašaus — ten iki "perrestrojkos" toli, o be šio melsvo vandenėlio niekur nenuvažiuosi. Tik jis Šiaurėje varo laivus ir lėktuvus, visureigius ir traktorius.

Pagaliau... Bilietai apiforminti, pūstoninis bagažas atiduotas, už viršsvorį sumokėta. Mūsų keturmotoris "Iliušinas" skrodžia lietingus debesis, prisilaikydamas šiaurės krypties. Vos išlyginus skrydį, daugelis tyliai užparpia. Visą naktį prasitrynus sausakimšai prigrūstam Domodedovo aerouoste, marina miegas. Bet mano kaimynai, kiek vyresnio amžiaus žmonės, dega nekantrumu, prisimena anuos tolimus skaudžius metus, bendrus pažįstamus ir įvykius.

— ... iki šiol tebestovi akyse toji diena, kai mus po ilgos kelionės išlaipino Altajuje: visi vaikai norim atsigerti, pervargę, išalkę, o sargybiniai mūsų motinas nuvarė lentų iš vagonų krauti. Diena buvo saulėta, karštis, tempia vargšės kaip skruzdės, po kelias sukibę už vienos lentos, — tyliai dudena Juozas.

— Dieve, būtumėt matę, kaip mes atrodėme po pirmos žiemos Bykove, kai išlindom iš jurtų į pavasario saulutę. Į žmones nepanašūs, tikri klipatos, murzini, utėlėm apėję, pajuodusiom, įkritusiom akim, skudurais apsitūloję, vieni kitų nepažinom, — pasakoja Zina.

— Juokingiausiai rengdavosi žydelis Chodosas, prisimeni? Ne žmogus, o kaliausė: skiedrom apsuktos kojos, ant rankų apvynioti skudurai, o ant galvos — nesuprasi, lyg tai skara, lyg tai jermulka.

Juozas atsargiai išvynioja ant kelių pagarbiai gulėjusį paketą, ir jo rankose sublizga skardinė plokštė su dailiai išgraviruotomis Bykove žuvusių žydu pavardėmis.

— Čia 1942 metais palaidoti žydai, ištremti iš Lietuvos 1941 metais birželio 14 dieną, — tyliai skaito Juozas. — Eglinskienė, Braudė, Rozmanas tėvas, Rozmanas sūnus, Klebanskienė, Pustapeckienės brolis, Perelšteiniene, Satkanovičienė, Svirkis, Gabajus Griša...

— Beveik visus pažinojau. O Perelšteiniene — motina to dirigento, kuris vadovavo "Ažuoliukui"?

— Ta pati. Reikės sūnui nusiūsti į Ameriką paminklo nuotrauką.

— Pirma reikia jį pastatyti. O iš kur toji lenta?

— Įdavė draugija.

— Atsimenu Perelšteiniuką, toks linksmas gar-

(Nukelta į psl. 234)

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunellenė
8650 Shari Drv., Westland, MI 48185
Šiuo adresu siųsti visą "Tremties trimitui" skirtą medžiagą

MES VISI . . . KARIAI

D. MICKUTĖ-MITKIENĖ

*Naktį, kai ten šąla ir sninga,
Dar budėk maldoj, motule,
Dar kalbėk Rožinį,
Kol užbaigsi tą, skausmingą,
Ir pradėsi — jau garbingą
Dalį, paskutinę —*

*Kol neliks nė vieno tanko —
Ten Vigilija dar tęsis!
Kol išneš iš ten "padalkas"
Paskutinis raudonasis!
Laisvė, kai durysna beldžias,
Svetimiesiems grįžti laikas:*

*Nesiderina "dvi valdžios" —
Ir Kantrybei yra saikas!
Lietuva, tu mūsų saulė,
Ir svaja išėivių —
Kol iškilsi tu pasaulį —
Mes visi ... kariai!*

LIETUVIŲ ŠAULIŲ SĄJUNGOS TREMTYJE XII SUVAŽIAVIMAS

Suvažiavimas vyko 1991 m. balandžio 20-21 d. Aušros Vartų parapijos patalpose, 58 Dundurn Str, Hamilton'e, Kanadoje. Pradėjo, atvykusius pasveikino ir įžanginį žodį tarė LŠST pirmininkas Mykolas Abarius. Prie garbės stalo pakviesti: LŠST kapelionas kun. Alfonsas Babonas, Aušros Vartų parapijos klebonas kun. Juvenalis Liauba, Lietuvos Šaulių Sąjungos pirmininkas Gediminas Jankus, LŠ Sąjungos garbės šaulys Vladas Išganaitis, Kanados Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Juozas Krištolaitis. Į salę įnešta 18 šaulių vėliavų. Giedamas Kanados himnas (kasetė). LŠST kapelionas invokacijoje prašo Dievą palaiminti suvažiavimo dalyvius, dalyves ir prašo, kad šis suvažiavimas būtų darbingas ir naudingas Lietuvai. Atsistojimu pagerbiami žuvę ir nukankinti Lietuvos šauliai. LŠST vicepirmininkas Juozas Šiaučiulis supažindino su iš Lietuvos atvykusiais šauliais — Sąjungos pirmininku Gediminu Jankum ir Kauno šaulių muziejaus direktorium Vytautu Zenkum.

Gediminas Jankus padėkojo sudariusiems sąlygas jam į šį suvažiavimą atvykti, pasveikino savo ir jam pavestų Lietuvos organizacijų vardu, tarp kurių buvo ir Lietuvos prezidento Vytauto Landsbergio. LŠST garbės pirmininko Vaidieviučio Montauto sveikinimą, jam negalint atvykti, paskaitė Mykolas Abarius. Toliau sveikino: Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė, svečias iš Lietuvos Vytautas Zenkus, Edmundas Vengianskas — "Ramovėnų" centro valdybos vardu, Juozas Vyšniauskas — "Ramovės" skyriaus vardu, Juozas Krištolaitis — Kanados LB pirmininkas, Vladas Išganaitis — LŠ Žvaigždės ordino tarybos pirmininkas, Antanas Gudonis — Romo Kalantos kuopos vardu ir paskaitė VLIKO pirmininko Kazio Bobelio sveikinimą, Juozas Šiaučiulis šaulių Vilniaus rinktinės ir "Nepriklausomos Lietuvos" laikraščio vardu. Regina Bagdonaitė — Chiarelli KLB Hamiltono apylinkės pirmininkė — hamiltoniečių vardu.

Raštu sveikino: vyskupas Paulius Baltakis, vys-

kupas Vincentas Brizgys, Alto pirmininkas G. Lazauskas, L. g. konsulas V. Kleiza, L. g. konsulas A. Simutis, kun. A. Simanavičius, ALTS-gos pirmininkas dr. P. Švarcas, Vliko vicepirmininkas V. Jokubaitis, JAV LB pirmininkas A. Razma, PLB pirmininkas V. Bieliauskas, g. š. Ona Mikulskienė, buvęs Šaulių sąjungos pirmininkas Karolis Milkovaitis, Dariaus-Girėno kuopos Australijoje pirmininkas Stasys Pačesa, garbės šaulys Vincas Tamošiūnas. Daroma pertrauka.

Darbo posėdis

Į suvažiavimo prezidiumą buvo pakviesti: Juozas Šiaučiulis ir Antanas Gudonis pirmininkais, Vincas Čečys, Adolfina Petraitienė sekretoriais. Sudarytos komisijos: mandatų — Gediminas Melnikas, Jonas Tarvydas ir Jonas Deveikis; rezoliucijų — Stefanija Kaunelienė, Eduardas Milkus ir Augustinas Mylė. Sudarius komisijas, sekė valdybos narių, revizijos komisijos ir Garbės teismo pranešimai. Juos padarė: LŠST pirmininkas Mykolas Abarius, išdiniinkui Matui Baukiui dėl ligos negalint suvažiavime dalyvauti, pranešimą padarė Mykolas Abarius. Jis

pasakė, kad Matas Baukys knygas veda gerai, gal tik kiek smulkmeniškai, pinigus taupo ir be reikalo niekur neleidžia. Centro valdyba kasoje turi 14205,83 dol.

G. T. Daukanto j. šaulių pirmininkas Edmundas Vengianskas Lietuvos šaulių sąjungos pirmininkui Gediminui Jankui įteikė dovanų 1500,00 dolerių, iš kurių 500,00 dolerių yra skiriami žuvusių ginant televizijos bokštą dviejų šaulių šeimoms. Mykolas Abarius G. Jankui įteikė 1100,00 dol. Jie yra prisiūsti Kunigundos Kodatienės, Aušros šaulių kuopos — 500,00 dol., Centro valdybos — 500,00 dol., teisinio patarėjo Algirdo Budrecko — 100,00 dol. K. Vilniaus rinktinės moterų vadovė Stasė Petkevičienė įteikė 100,00 dol. G. Jankus padėjo ir pranešė, kad tie pinigai bus vartojami šaulių uniformoms įsigyti. Sekė kiti pranešimai, kuriuos padarė: Centro valdybos moterų vadovė Anelė Kirvaitytė, Jūrų šaulių vadovas Bronius Valiukėnas, Ūkio vadovas Juozas Kinčius, Kontrolės komisijos Kęstutis Miklas, Garbės teismo pirmininkas Stasys Jokubaitis. Pranešimų turinio neminiu, nes tai užimtų daug vietos. Kuopų pranešimai buvo įteikti raštu.

Suvažiavimo metu Detroito Stasio Butkaus kp. š. Algirdas Vaitiekaitis prie savo įdomios parodos "Atgimstanti Lietuva". Nuotrauka foto korespondento Balio Telyčėno

Kalba Lietuvos ministeris pirmininkas Gediminas Vagnorius. Balio Telyčėno nuotrauka

Pirmininkas ir valdyba

Pirmininkas Mykolas Abarius, sutikęs antrai kadencijai, pristatė kiek pasikeitusią naują valdybą.

Pirmininkas — Mykolas Abarius, I vicepirmininkas — Jonas Šostakas, II vicepirmininkas — Juozas Šiaučiulis, III vicepirmininkas — Juozas Mikulis, išdininkas — Matas Baukys, sekretorius — Eduardas Milkus, moterų vadovė — Anelė Kirvaitytė, Jūrų šaulių vadovas — Bronius Valiukėnas, Kultūros vadovas — Stasys Sližys, Spaudos-informacijos vadovas — Antanas Grinius, šaudymo sporto vadovas — Balys Savickas, jaunimo vadovas — Šarūnas Mingėla, foto korespondentas — Balys Telyčėnas, teisinis patarėjas — Algirdas Budreckas. Kontrolės komisiją sudaro ir pasirenka narius Kęstutis Miklas, Garbės teismo — Stasys Jokubaitis.

Garbės nariais pakelti:

Vilniaus rinktinės pirmininkas Juozas Šiaučiulis, moterų vadovė Stasė Petkevičienė, Garbės teismo pirmininkas Stasys Jokubaitis, DLK Algirdo kuopos pirmininkas Povilas Kanopa, Martyno Jankaus kuopos pirmininkė Stasė Gifensienė, G. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos pirmininkas Edmundas Vengianskas, buvęs Sąjungos pirmininkas Karolis Milkovaitis, Kazys Karuža.

Nutarta nuo 1992 m. sausio 1 d. nario mokesčių mokėti 5.00 dol., iš kurių 3.00 dol. skiriami Centro

valdybai, 2 doleriai iš jų bus perduoti Lietuvos šaulių sąjungai. Lietuvos Šaulių Sąjungos vardą "Tremtyje", pakeisti į Lietuvos Šaulių Sąjungą Išeivijoje. Sekantį šaulių suvažiavimą daryti Čikagoje. Rezoliucijų komisijos paruoštą rezoliuciją paskaitė Augustas Mylė. Atvykęs Lietuvos ministras pirmininkas Gediminas Vagnorius tarė žodį. Šaulių Sąjungos vėliava buvo perduota Mykolui Abariui. Lietuvos himnu baigtas darbo posėdis.

Suvažiavime dalyvavo 114 atstovų ir atstovavo 16 dalinių. Prie suvažiavimo daug prisidėjo ir Algio Vaitiekaičio suruošta "Atgimstanti Lietuva" paroda, kuri savo gausiais rodiniais pavaizdavo Lietuvą nuo Mindaugo laikų iki šios dienos. Ir tas viskas buvo padaryta paveikslais, knygomis, laikraščiais ir kitais rodiniais. Joje buvo Lietuvos miestų herbai, žemaičių pinigai, Lietuvos pašto ženklai, 1918 m. Vasario 16-osios Aktas, Suvalkų sutartis ir gausi literatūra "Lietuva siekia Nepriklausomybės". Parodą praturtino ir salėje esantieji paveikslai ir įvairūs įrašai: "Nuo tuščių plepalų daugėja pelų", "Duona už auksą brangesnė", "Tinginys — našta kitiems" ir kitokie.

Banketas-koncertas

Baigus darbo posėdį ir pasilsėjus, 7:00 v.v. Vilniaus Aušros Vartų parapijos Jaunimo centre

buvo suruoštas banketas su menine dalimi, vakariene, dovanų paskirstymu ir šokiais. Meninę dalį atliko Montrealio vyrų oktetas, vadovaujamas Aleksandro Stankevičiaus, padainavęs gan daug dainų, jomis žavėdamas visus. Kiekvieną dainą svečiai palydėjo ilgais plojimais. Šokiams orkestras buvo puikus, ir norintieji galėjo pasišokti kiek tik norėjo. Vakarienė gerai paruošta ir skani. Dovanų stalas turtingas.

Iškilmingos pamaldos

Sekmadienį, balandžio 21 d., 10:30 v.r., Vilniaus Aušros Vartų bažnyčioje Šv. Mišias laikė šaulių kapelionas kun. Alfonsas Babonas ir parapijos klebonas kun. Juvenalis Liauba. Kun. Alfonsas Babonas pasakė gražų šiam suvažiavimui skirtą pamokslą, kuris čia (šiek tiek apkarpytas) spausdinamas.

Šiandieną, šią paskutinę savo suvažiavimo ir darbuotės dieną, vainikuojame šv. Mišių auką, išreikšdami tuo savo padėką ir meilę Dievui už globą. Tai yra gražu ir krikščioniška, nes nuo jo priklauso visa mūsų žmogiškoji būtis. Jis yra mūsų visų Dievas ir tas gerasis ganytojas, apie kurį šiandieną mums kalba Jo Evangelija.

Senovėje ganytojų pasišventimas savo kaimenei įkvėpė Šv. Rašto rašytojus pristatyti mums Dievą kaip Ganytoją. Knygoje apie šventąją žemę yra

DLK Algirdo kp. šaulės, atnešusios vainiką į šventovę, parapijos klebonas kun. Juvenalis Liauba ir LŠSI kapelionas kun. Alfonsas Babonas. Nuotrauka Balio Telyčėno

Į Vilniaus Aušros Vartų parapijos šventovę. DLK Algirdo kp. Hamiltono pirm., g. n. Povilas Kanopa, LŠS vadas Gediminas Jankus, LŠSI CV p-kas Mykolas Abarius, Kauno Šaulių muziejaus direktorius Vytautas Zenkus ir kiti. Balio Telyčėno nuotrauka

aprašytas toks įvykis. Jaunas ganytojas prižiūrėjo savo avis. Staiga prisistatė trys beduinai-plėšikai. Jaunas vyras suprato, kad jam gresia pavojus, bet jis nepabėgo. Jis kovojo už savo kaimenę ir žuvo už savo avis. Jėzus taip pat paliko mums gražų ganytojo pavyzdį, tai yra aukotis už kitus. Tai yra didžiausia meilė. Daugumoj tokie yra ir turi būti šauliai. Jie sekdami savo Išganytojo pavyzdžiu, irgi turi būti pasiruošę aukotis už savo brolius ir seseris ir už savo kraštą iš meilės jam, netrokšdami sau jokios asmeninės garbės. Tai įrodo paskutiniai įvykiai Lietuvoje. Ne tik mes, bet ir visas pasaulis stebisi mūsų beginklių brolių drąsa, kai jie su daina ir nuoga krūtine stovi drąsūs prieš okupantų tankus. Drąsa nėra vienkartinė, lygiai kaip ir pasiaukojimas, bet pasitarnaujantys.

Gilbert Frankau pasakoja apie vieno savo draugo, Pirmojo pasaulinio karo artilerijos karininko, pergyvenimus.

“Tai buvo laikai, kai dar nebuvo radaro, kurio pagalba būtų galima vadovautis apšaudant priešo pozicijas. Sviediniai iš patrankų tada buvo šaunami už kalnų ir medžių, panašiai lyg kas mestų akmenį į taikinį. Kartais kariai būdavo iškeliami karšto oro balionuose, kad nurodytų kryptį. Ir jie iš baliono šaukdavo apačioj esantiems, truputį į kairę, ar truputį į dešinę,” — karininkas pasakojo savo draugui toliau. — “Kai tik lipdavau į balioną ir iškildavau į orą, būdavau tobulus taikinyš priešui. Niekados aš nenugalėdavau tos baimės. Bet nežiūrint baimės aš vėl balionu pakildavau į orą.”

Šis atpasakotas jauno karininko pergyvenimas karo metu parodo, ką išgyvena mūsų broliai ir sesės Lietuvoje, taip pat ir mes, nors mūsų tiesiogiai neliečia. Jie gyvena nuolatinėje baimėje. Jie yra beginkliai ir todėl yra tobulu taikiniu okupantų komunistų tankams. Jie gali drąsiai pulti beginklius žmones, žinodami, kad jiems pavojus negresia už geležinių sienų. Į šią žūtbutinę kovą yra įsijungę dauguma Lietuvos gyventojų. Jie daro viską, kad paskelbtų kovo 11 d. atstatoma Lietuvos nepriklausomybė būtų išsaugota. Prie to prisideda šauliai, nes Šaulių Sąjunga yra ideali organizacija, sukurta ant krikščionybės ir tėvynės meilės pagrindų. Ir šioje, šių laikų atgimstančios tėvynės aušroje, atgimsta kartu ir tėvynės meilė jos patriotų širdyse, ji apima visą kraštą. To paties entuziazmo pagauti jungiamės ir mes į bendrą kovą dėl laisvės prieš pavergėją.

Padvelkęs tėvynėje laisvės vėjas išjudino ir mus. Juk nėra lengva išrauti iš lietuvio širdies tai, ką jau kaip nenutrūkstamą paveldėjimą įspaudė amžiai. Dauguma iš mūsų aplankome savo tėvų žemę ir savo gimtinę savo prisiminimuose. Deja, dabar tenai nėra nei židinio, nei girgždančios svirties prie šulinio, nei sodybų. Okupantas visa tai sunaikino. Okupantas ir jo kolaborantai, tai yra tėvynės išdavikai, bijo mūsų protesto, nežiūrint to, kad daugumas iš mūsų pašpuošę sidabro garbanomis. Kadangi ginklai, kuriais galima ginti tėvynę, nėra vien tik patrankos, plienas ir bombos, bet taip pat gilus tautinis susipra-

timas, tėvynės meilė ir vienybė. Tai yra ginklai, kurių iš mūsų tėvynės priešai negali atimti. Šiais ginklais už Lietuvos laisvę išeina kovoti šauliai ir šaulės. Vieninga kova vardan Lietuvos turėtų būti kiekvieno šaulio, šaulės tautinis pašaukimas.

Tikėdami į tautos prisikėlimą, sužadinkime savyje dvejopus jausmus: pasitikėjimą Dievu ir savimi.

Pasitikėjimas Dievu ir savimi ypatingai reikalingas mums šauliams, nes norint išsaugoti sveiką galvoją ir dvasines galias bei ryžto valią, mums reikia Jo pagalbos.

Neturėtume nusiminti, kad esame mažos tautos nariai. Bet daug garbingiau yra būti, kad ir mažos tautos nariu, bet kovojančios, negu tapti didelės tautos trąša. Mes esame savo tautos gyvybė ir galybė. Lai kovos dvasia, kokia reikėsi mumyse iki šiol, neužgęsta ir toliau, bet lai uždega ir tas atšalusias širdis, kurioms mūsų kova iki šiol nebuvo aktuali.

Šių Šv. Mišių metu, jos aukojamos už visus gyvus ir mirusius šaulius ir šaules, melskime Dievą ir mūsų Viešpatį, kad Jis neapleistų tėvynėje kovojančių, o žuvusiems ir mirusiems mūsų broliams ir seserims suteiktų amžinąjį atilsį. Gi mums visiems duotų naujų jėgų ir išvermės, kad galėtume dirbti ir aukotis, iki mūsų jėgos leis, dėl Lietuvos, nes laisvės nevertas, kas negina jos.

Baigiu Žemaičių Kalvarijoje per Mergelės Marijos Apsilankymo atlaidus giedamo himno žodžiais:

Mes suklupę Tave prašom:
Būk širdy, maldoj, darbuos,
Vis globoki mūsų kraštą,
Laimink šalį Lietuvos.

Parapijos klebonas J. Liauba sveikindamas papabėre šauliams gražių žodžių.

Gražiai giedojo parapijos choras, šauliai dalyvavo su kuopų vėliavomis, tarp kurių ir Centro valdybos vėliava. Po mišių parapijos salėje buvo užkandžiai ir atsisveikinimai. Tai buvo įspūdinga ir gražiai pravesta dviejų dienų šaulių šventė.

Antanas Grinius

Skaitydamas “Tremties trimitą”, jausk pareigą paremti “Kario” leidimą

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS TREMTYJE SUVAŽIAVIMO

REZOLIUCIJA

Mes, Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje atstovai, susirinkę į savo XII visuotinį suvažiavimą Hamiltone, Kanadoje, 1991 m. balandžio 20-21 dienomis, sveikiname Kanados Ministrą Pirmininką Brian Mulroney, JAV Prezidentą George Bush, Kanados Parlamentą, JAV Senatą ir Kongresą, Lietuvos Prezidentą Vytautą Landsbergį, Vyriausybės narius ir Tarybos atstovus, Lietuvos Šaulių Sąjungos vadą Gediminą Jankų, Centro valdybą ir visus brolius, seses šaulius.

Sveikiname Islandijos Prezidentę ir Vyriausybę, visus Islandijos žmones ir nuoširdžiai dėkojame už pripažinimą Lietuvą laisva Nepriklausoma Valstybe.

Mes, šio suvažiavimo atstovai, savo ir visų liaisvojo pasaulio šaulių vardu prašome Kanados ir JAV vyriausybės pripažinti Lietuvą laisva, nepriklausoma, demokratine valstybe, nes ramių Lietuvos gyventojų 1991 m. sausio 13 d. nekaltai pralietas kraujas, jos gyventojų ilgų dešimtmečių kančios įrodo, kad Lietuvos okupantas Sovietų Sąjunga nesiruošia tartis su teisėtai išrinkta Lietuvos Vyriausybe, bet brutalia jėga stengiasi užgniaužti laisvės liepsną Lietuvoje.

Sveikiname išėivijos lietuvių veiksnis, prašome juos vieningai dirbti ir savo pastangas nukreipti Lietuvos laisvės atgavimui.

Reikalaujame, kad Lietuvos Šaulių Sąjungai būtų gražinti Nepriklausomybės laikais šaulių lėšomis įsigyti Šaulių namai ir turtas.

Sveikiname į LŠSI garbės narius pakeltuosius: **Juožą Šiaučiulį**, Vilniaus rinktinės Kanadoje pirmininką ir "Nepriklausoma Lietuva" laikraščio redaktorių. Vilniaus rinktinės Moterų vadovę **Stasę Petkevičienę**. DLK Algirdo kp. ilgametį, nepailstantį pirmininką **Povilą Kanopą**. Ilgus metus pirmininkavusį Vlado Pūtvio kp. Toronte, šiuo metu LŠSI Garbės Teismo p-ką **Stasį Jokubaitį**. Martyno Jankaus kp. p-kę **Stasę Gofensienę**. **Edmundą Vengianską** — Nemuno rinktinės p-ką, ilgametį Gen. T. Daukanto kp. p-ką. Buvusį LŠST CV p-ką **Karolį Milkovaitį**. Buvusį ilgametį Los Angeles Daumanto š. kp. p-ką **Kazį Karužą**.

Jums suteiktoji garbė įpareigoja su dar didesne energija toliau dirbti šauliškąjį darbą. Lietuvoje mūsų Sesės ir Broliai savo gyvybes aukoja gindami gležną Lietuvos Laisvės žiedą, mes aukojame savo darbą, sugebėjimus ir materialinius išteklius.

LIETUVOS ŠAULIAI

Skaudžiosios sausio mėnesio dienos amžiams bus įrašytos į Lietuvos istoriją. Niekada neužmiršime Lietuvos kankinių žuvusių už Lietuvos Nepriklausomybę. Tarp šių Tautos Laisvės kankinių buvo ir du mūsų Broliai — Vilniaus "Geležinio Vilko" kuopos šauliai — Darius Gerbutavičius ir Ignas Šimulionis. Amžina garbė Didvyriams. Dar du šios kuopos šauliai buvo sužeisti — Juozas Bekešius ir Tomas Misiulis. Taip likimas lėmė, kad šios kuopos šauliai drauge su Krašto apsaugos departamento savanoriais gynė televizijos bokštą. Be jų, tą naktį budėjo ir tūkstančiai Lietuvos gyventojų, prieš kuriuos į žvėrišką darbą buvo paleista tankais, šarvuočiais, granatomis, automatais ginkluotų kraugerių gauja. Kita didžioji dalis šaulių su Centro valdyba nuo sausio 8-tos dienos budėjo ir saugojo Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą ir šią šaulišką pareigą atlieka iki šių dienų bei atliks iki to laiko kol Lietuvą tryps okupantų batai. Dieną naktį šauliai pavyzdinčiai atlieka savo priedermę saugodami Lie-

tuvos Parlamentą už ką gavo Lietuvos prezidento Vytauto Landsbergio, Krašto apsaugos departamento Generalinio direktoriaus Audriaus Butkevičiaus, viceprezidento Česlovo Stankevičiaus, Parlamento gynybos štabo viršininko Jono Gečo padėką. Kartu su Vytautu Landsbergiu davėme priesaiką iki paskutinio kraujo lašo ginti Lietuvos Nepriklausomybę ir esame pasiruošę viskam.

Dėl okupacinės armijos karinių veiksmų vykdymo, mėginant Lietuvoje įvykdyti karinį perversmą, Lietuvos Šaulių Sąjungoje buvo paskelbta ypatingoji padėtis. Kol ji nebus atšaukta, Lietuvos Šaulių Sąjungoje įvyko struktūriniai pokyčiai:

1. sustabdyti LŠS CV įgaliojimai;
2. panaikintas LŠS štabas.

1991 m. sausio 13 d. Vilniuje įvykusiame neeiliniame LŠS atstovų susirinkime buvo nutarta išrinkti LŠS Vadą ir sudaryti Vado tarybą. LŠS Vadu buvo patvirtintas Gediminas Jankus. Patvirtinta Vado taryba, susidedanti iš 20 narių. Susirinkime buvo nu-

GEN. TEODORO DAUKANTO J. Š. KUOPA

Pradeda 1991 metų veiklą

Užvertę 1990-ųjų metų Gen. T. Daukanto j. š. kuopos sėkmingos veiklos pasireiškimų lapą, su entuziazmu viltingai žvelgdami į mūsų brangios Tėvynės Lietuvos dedamas pastangas laisvam ir nepriklausomam valstybiniam atsikūrimui, pradeda 1991-ųjų metų jūriniai šaulišką veiklą, kuri, atsižvelgiant į egzistuojančią padėtį kovojančios Lietuvos padangėje, stato mums naujus reikalavimus.

Jeigu praeityje ir iki šiol mūsų šauliškoji veikla daugiausiai reiškėsi lietuvių tautinių tradicijų palaikymu, brangios Tėvynės meilės puoselėjimu, kovingos dvasios siekiant Lietuvai laisvės ugdymu ir šauliškosios

ideologijos narių tarpe skiepijimu, tai dabar greta šiame išvardintų veiklos apraiškų kovojanti dėl valstybinės egzistencijos Lietuva reikalauja iš mūsų visų konkrečios, apčiuopiamos ir būtinai reikalingos moralinės, fizinės, materialinės ir finansinės paramos.

To laukia iš mūsų visų broliai ir sesės pavergtoje Tėvynėje, to reikalauja iš mūsų egzistuojanti padėtis Lietuvoje. To tikisi ir laukia atsikūrusi bei įsijungusi į Tėvynės apsaugos kovotojų gretas Lietuvos Šaulių Sąjunga, nuo š. m. sausio mėn. 8-tos dienos nešanti sargybą Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos rūmuose Vilniuje.

Tad, pradėdami 1991-uosius metus, savo veikloje, greta jau iki šiol

nusistovėjusių kultūrinės ir patriotinės veiklos pasireiškimų, nukreipkime visą dėmesį ir pastangas į pagalbą ir būtinai reikalingą paramą Tėvynei ir Lietuvos Šaulių Sąjungai.

50 metų eidami išeivijos keliu, mylėjome Lietuvą kaip mokėjome iš tolo, dabar mylėkime ją iš arti. Savo darbais, konkrečia parama, finansine asmenine bei organizacine auka, padėkime jai likiminėje kovoje, siekiant pilno džiaugsmingo ir mūsų visų laukiamo šviesaus laisvės rytojaus.

Vardan tos Lietuvos Vienybės težydi!

Gruodžio 13 d. artėjant išvykimui atgal į JAV vėl teko kalbėti Kauno radijo stoties bangomis ir turėti pokalbį su Lietuvos televizijos korespondentu Karo Muziejaus sodelyje, prie žuvusiųs už Lietuvos laisvę paminklo. Pokalbiai perduoti radijo klausytojams ir televizijos žiūrovams.

Gruodžio 12 d. maloni atsisveikinimo vakarienė su Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdybos pareigūnais.

Kuopos pirmininko E. Vengiansko kelionė Lietuvoje yra užfiksuota vaizdajuostėje. Jos su kitomis, vaizduojančiomis įdomesnius Lietuvos įvykius, nuotaikas bei įvairias iškilmes, parvežtos gruodžio 16 d. pirmininkui grįžus į JAV. Ši kelionė į Lietuvą buvo naudinga visais atžvilgiais, pasi-

Lietuvos šauliai — Aukščiausios Tarybos rūmų gynėjai

tarta už pasiaukojančią drąsą apdovanoti (po mirties) Šaulių Žvaigždės ordinu — Darių Gerbutavičių ir Igną Šimulionį. Apdovanojimus įteikti žuvusiųjų giminėms.

Prieš pat Naujuosius metus mes gavome didelę

siuntą knygų, kurias surinko ir atsiuntė išeivijos broliai ir sesės. Mes labai nudžiugome gavę tokią brangią siuntą ir norime padėkoti visiems. Šiuo sunkiu Lietuvai metu bet kokia parama mums labai padeda.

Stasys Ignatavičius, LŠS atsakingasis sekretorius

sekusi. Susipažinta su dabartiniu gyvenimu Lietuvoje, užmezgtas glaudus ryšys su Lietuvos Šaulių Sąjunga, jos vadovybe. Kaune, dalyvaujant jūrų šaulių uniformoje iškilnėse, reprezentuota Gen. T. Daukanto j. š. kp. ir išsivijęs jūrų šauliai.

Numatomi veiklos pasireiškimai 1991 metais

Sausio mėn. 20 d. — dalyvauta su vėliava Cicero "Klaipėda" j. š. kp. surengtame Klaipėdos krašto atvadavimo metiniame paminėjime. Kp. p-kas ir valdybos par. V. Zinkus buvo nuvykęs į Detroitą dalyvauti Švyturio j. š. kp. surengtame Klaipėdos krašto atvadavimo paminėjime.

Vasario mėn. 17 d. — dalyvauta su vėliava ALT'o surengtame Vasario 16-osios minėjime Čikagoje ir 24 d. Brighton Park Lietuvių Bendruomenės minėjime-pamaldose.

Kovo mėn. 3 d. — su vėliava dalyvauta Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės rengiamame VI. Pūtvio paminėjime.

Balandžio mėn. 7 d. — įvyko Gen. T. Daukanto j. š. kp. metinis narių susirinkimas Šaulių Namuose. Išrinkti atstovai į LŠST suvažiavimą.

Birželio mėn. — dalyvausime Čikagoj rengiamame Birželio Trėmimų paminėjime.

Liepos mėn. — dalyvausime išvykoje į "Pilėnų" stovyklavietę Čikagos-Detroito-Cicero metiniame sąskrydyje — Jūros Dienoje.

Dalyvausime Čikagos ramovėnų išvykoje prie Lietuvos Prezidentų egličių.

Dalyvausime Union Pier Lietuvių d-jos metinėje vasaros gegužinėje.

Rugpjūčio mėn. — rengiamos Gen. T. Daukanto j. š. kp. metinės šaudymo varžybos New Buffalo šaudykloje.

Rugsėjo mėn. 7 d. — Šaulių Namuose rengiamas kuopos metinis rudeninis parengimas su vaišėmis, šokiais, menine programa.

Spalio mėn. — dalyvausime Vilniaus krašto lietuvių d-jos rengiamame Vil-

niaus praradimo spalio 9-ąją paminėjime.

Lapkričio mėn. — dalyvausime Mažlietuvių rengiamame metiniame minėjime ir Čikagos ramovėnų rengiamoje Lietuvos Kariuomenės šventėje.

Gruodžio mėn. 14 d. — Gen. T. Daukanto j. š. kp. Kūčių vakariėnė Šaulių Namuose.

21 d. prieškalėdinė išvyka į lietuvių senelių namus Lemont, Ill. Kp. šauliai savo atsilankymu ir dovanomis kasmet pralinksmina Senelių Namuose gyvenančius lietuvius.

Kuopos pirmininkui apsilankius Lietuvoje

Lietuvos Šaulių Sąjungos vadovybei pakvietus į Sąjungos suvažiavimą, Gen. T. Daukanto j. š. kp. p-kas, atstovaudamas Čikagos rajono j. š. "Nemuno" rinktinei ir LKVS "Ramovėi", lapkričio 12-gruodžio 15 dienomis buvo išvykęs į Lietuvą, kur beviešėdamas dalyvavo:

lapkričio 22-23 dienomis Lietuvos Šaulių Sąjungos dalinių atstovų suvažiavime, Kaune. Suvažiavimo metu tarė sveikinimo žodį ir įteikė Gen. T. Daukanto j. š. kp. \$200 auką, skirtą šaulių žurnalo "Trimitas" leidimą paremti;

lapkričio 23 d. kartu su LŠST pirmininku M. Abarium uniformuoti dalyvavo Nežinomojo Kareivio karsto perlaidojimo iškilnėse Kaune, Karo Muziejaus sodelyje, prie žuvusių už Lietuvos laisvę paminklo;

MONTREALIO ŠAULIŲ METINIS SUSIRINKIMAS

Įvyko 1991 m. kovo mėn. 3 d. 12 val. Aušros Vartų parapijos salėje. Susirinkimą atidarė kuopos p-kas g. š. Augustas Mylė. Pakviečiama vėliavų tarnyba įnešti vėliavas: Vilniaus šaulių Rinktinės Kanadoje š. kp., ir Jūros šaulių "Neringa" kp. Motrealyje.

Šaulių maldą perskaitė Lietuvos Šaulių Sąjungos tremtyje Centro val-

lapkričio 18 d. dalyvavo Ukmergėje vietos šaulių rinktinės vėliavos pašventinimo iškilnėse — pamaldose, akademinėje dalyje, kur perdavė Žikagos jūrų šaulių nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus;

lapkričio 20 d. pasiuntė sveikinimo telegramą Lietuvos Atsargos Karininkų Sąjungai artėjančios Lapkričio 23-osios, Lietuvos Kariuomenės šventės Vilniuje rengiamo iškilmingo paminėjimo proga;

lapkričio 21 d. turėjo pokalbį su Kauno radijo stoties korespondentu, kuris buvo perduotas radijo klausytojams;

lapkričio 23 d. šaulių rikiuotėje žygiavo į Karo Muziejaus sodelį, kur užbaigus suvažiavimą buvo iškilminga šaulių priesaika. Įspūdingą šaulių rikiuotę lydėjo kariška daina ir orkestro muzika;

lapkričio 28 d. Vilniuje turėjo malonų susitikimą ir pasitarimą su Lietuvos Atsargos Karininkų Sąjungos pirmininku A. Kairiu ir Krašto Apsaugos Departamento atstovu J. Jankausku.

Lapkričio-gruodžio dienomis buvo galimybė pakeliauti po Lietuvą ir būti, be jau minėto Kauno ir Vilniaus, Ukmergėje, Panevėžyje, Šiauliuose, Plungėje, Kretingoje, Žagarėje, Pabiržėje, Kėdainiuose ir kt. mažesnėse vietovėse.

Malonus susitikimas su senaisiais šauliais (70-85 m. amžiaus). Skriaudžių būrio susirinkime gruodžio 9 d. perduoti sveikinimai ir linkėjimai.

dybos vicepirmininkas, Vilniaus šaulių r-nės Kanadoje p-kas g. š. Juozas Šiaučius. Tylos ir susikaupimo minute pagerbiami žuvę ir mirę šauliai-lės tėvynėje ir tremtyje. Vėliavos susstatomos į stovus. Vėliavų tarnyba nusiima.

Į garbės Prezidiumą pakviečiami kuopos garbės šauliai: Juozas Šiaučiu-

Kuopos garbės šauliai: iš k. į d. P-kas Augustas Mylė, Klemensas Čepulis, J. Šiaučiulis, Ig. Petrauskas, A. Vazalinskas, Pr. Tekutienė ir Jūrų š. kp. p-kas L. Balaišis. Aug. Kalvaičio nuotrauka

lis, Ignas Petrauskas, Klemensas Čepulis, Alfonsas Vazalinskas, Pranė Tekutienė, Jūros š. "Neringa" kp. p-kas Leonas Balaišis ir kiek vėliau atėjęs "Neringa" kp. g. š. parapijos klebonas kun. tėvas Juozas Aranauškas.

Susirinkimo atidaryme dalyvauja ir Jūros šaulių "Neringa" kp. šauliai-lėš. Susirinkimą sveikino Vilniaus šaulių r-nės Kanadoje p-kas J. Šiaučiulis, linkėdamas sėkmės ir tuo pačiu painformuodamas apie šaulių veiklą tėvynėje, Lietuvos šaulių Sąjungos pastangas atgauti šaulių namus Kaune, Laisvės alėja 34.

Jūros šaulių "Neringa" kuopos šauliai-lėš išeina į L. K. Mindaugo š. kp. būstinę, esančią čia pat salėje, taip pat jų metiniam susirinkimui ir įvairių savo reikalų aptarimui.

Pagal kuopos valdybos paruoštą darbotvarkę seka darbo prezidiumo sudarymas. Susirinkusiems pasiūlius Prezidiumo pirmininku pakviečiamas J. Šiaučiulis, vicepirmininku Klemensas Čepulis ir sekretorium Petras Gabrys.

Prezidiumo p-kas perskaito-pristato susirinkimui dvylikos punktų darbotvarkę: 1. susirinkimo atidarymas, 2. mirusių kuopos narių pagerbimas, 3. darbo prezidiumo sudarymas, 4. paskutinio susirinkimo protokolai, 5. pranešimai — pirmininko, išdininko, sporto vadovo šaudyme, turto globėjo, bibliotekos vedėjo, ligonių lankymo, revizijos komisijos, 6. di-

skusijos dėl pranešimų, naujų narių priesaika, 7. LŠST Suvažiavimui atstovų rinkimas, 8. kuopos 35-mečio sukakties paminėjimas, 9. 1991 metų veiklos planas, 10. klausimai, pasiūlymai, 11. susirinkimo uždarymas ir 12. abiejų kuopų bendri pietūs-vaišės.

Paskutinio susirinkimo įvykusio 1990 m. kovo 11 d. protokolą perskaitė protokolą rašęs Petras Gabrys. Pranešimai. Pirmininko: Augustas Mylė, kuopos narių metinis susirinkimas, praeitais metais įvyko kovo mėn. 11 d. Kaip tik tą dieną Lietuvos vyriausybė su muz. Vytautu Landsbergiu priešakyje, paskelbė Lietuvos nepriklausomybę. Ta diena buvo ir mums džiaugsmo ir vilties išsipildymo diena...

Šiandien švenčiame beveik metines. Šiandien to džiaugsmo neturime. Lietuva pilnos pasaulio tautų pripažintos nepriklausomybės dar neturi. Nepriklausomybės kova tebetęsiama, ir mūsų broliai ir sesės tėvynėje jau yra padėję gyvybės aukų ant laisvės aukuro.

Mes, tremties šauliai, išlaikėme tęstinumą: atsikūrusi Lietuvos Šaulių Sąjunga tėvynėje visomis jėgomis dirba ir aukojasi dėl Lietuvos laisvės. Nes meilės ugnis tėvynei dega mūsų brolių ir sesių krūtinėse ten Lietuvoje. Mes, tremties šauliai-lėš, dar daugiau turime dirbti Tėvynės labui. Jiems moraliai padėti.

Išdininko pranešimas: referuoja Antanas Žiukas. Jis pateikė metinių pajamų ir išlaidų apyskaitas, iš kurių, kaip matyti, kuopa finansiniai laikosi, galima sakyti, neblogai.

Sporto vadovo šaudyme pranešimas: referuoja P. Gabrys. Kuopoje kultivuojamas taiklaus šaudymo sportas. Spalio mėn. 18 d. dalyvavome taiklaus šaudymo pirmenybių rungtynėse. Buvo šaudoma iš 22 kalibro šautuvų po 60 šūvių į taikinius, esančius už 50 metrų. Geriausiai pasirodė Albinas Urbonas, iš 600 galimų surinkęs 572 taškus, Mylė Augustas — 571, Jonas Babrauskas — 560, Petras Gabrys — 551 ir Vladas Kronkaitis — 525 taškus. Pakviestas r-nės p-kas Juozas Šiaučiulis įteikė šio sporto entuziastams tris kuopos pereinamąsias Taures-trofėjus.

Seka kuopos turto globėjo pranešimas: kalbėjo A. Čepulis. Bibliotekos vedėjo ir ligonių lankymo pranešimą skaitė Aug. Kalvaitis. Skundėsi, kad prie knygų mažai turi klientų, džiaugėsi, kad šauliai stiprūs, retai kada susirgusį tenka aplankyti. Revizijos pranešimą skaitė komisijos p-kas A. Rusinas.

Kadangi visų pranešimai visiems buvo aiškūs ir suprantami, tai diskusijų ir nebuvo — nebuvo dėl ko diskutuoti.

Kuopos naujų narių priesaika. Prezidiumo p-kui J. Šiaučiuliui priesaikos tekstą skaitant, Macikienė Helen pakartojo jo žodžius ir, pabučiavusi kuopos vėliavą, tapo pilnateise kuopos narė. Du broliai: Dauderis James ir Dauderis Andrew, taip pat šiaandien turėjo priesaiką atlikti. Bet dėl susidėjusių aplinkybių negalėjo į susirinkimą atvykti.

LŠST Suvažiavimui Atstovų rinkimas. Suvažiavimas įvyks š.m. balandžio 20-21 dienomis Hamiltone, D. L. K. Algirdo š. kp. globoje. Kaip matyti iš pasisakymų, atrodo nuvažiuosime į Hamiltoną su 14-16 atstovų. Tai būtų abiejų Montrealio kuopų ir rinktinės valdybos atstovai. Sąrašas tuokart nebuvo sudarytas. G.

Alinauskui pasiūlius, palikta valdybai tai atlikti.

Kuopos 35-mečio paminėjimas numatytas suruošti spalio mėn. 12-13 dienomis. Priimtas 1991 metų veiklos planas. Klausymų-pasiūlymų punkte priimtas J. Šiaučiuo pasiūlymas, kad ateityje kuopos narių metiniai susirinkimai įvyktų per antrą kovo mėnesio sekmadienį. Nes per pirmą kovo

mėnesio sekmadienį daugelis norėtų šv. Kazimiero šventės parengimo būliuje dalyvauti!

Pakviečiama vėliavų tarnyba: grįžta ir Jūros šaulių "Neringa" kp. šauliai-lėš. Susirinkimas baigiamas Tautos himnu. Išnešamos vėliavos. Seką abiejų kuopų bendri pietūs-vašės.

Peter Gabrys

STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS METINIS SUSIRINKIMAS

Šv. Antano parapijoje yra dvi šaulių kuopos: Švyturio Jūrų šaulių ir St. Butkaus šaulių kuopa.

St. Butkaus šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko balandžio 14 d. Šv. Antano parapijos patalpose. Įnešus kuopos vėliavą, susirinkimą pradėjo ir įžanginį žodį tarė kuopos p-kas Eduardas Milkus. Atsistojimu ir tylos minute pagerbti paskutiniuoju laiku mirę kuopos šauliai ir Vilniuje sausio 13 d. žuvę Geležinio Vilko kuopos šauliai Darius Gerbutavičius ir Ignas Šimulionis. Įvykusio 1989 m. balandžio 30 d. susirinkimo protokolą paskaitė sekretorė Onutė Pusdešrienė. Protokolas priimtas be pataisymų. Kuopos veiklos pranešimus atliko pirmininkas ir valdybos nariai. P-kas Eduardas Milkus pranešė, kad valdyba turėjo 5 posėdžius, surengusi 2 išvažiavimus, dalyvavo demonstracijose ir minėjimuose Detroite ir kitose vietose. Taip pat kaip Vasario 16 gimnazijos būrelių vadovas jis surinko ir Vasario 16 gimnazijai pasiuntė 900.00 dolerių. Algis Vaitiekaitis pranešė, kad St. Butkaus šaulių kuopos knygynas buvo perkeltas į gražiai įrengtą kambarį, esantį Švyturio J. š. kp. stovykloje "Pilėnai". Čia jos buvo sukataloguotos, supakuotos ir per Čikagą pasiųstos Šaulių Sąjungai Lietuvon. Knygos jau pasiekė adresatus ir nuo jų gauta padėka. Knygos renkamos kitai siuntai ir turintieji knygų, gali jas atvežti į "Pilėnus" ir priduoti Algii Vaitiekaičiui.

Kuopos valdyba su kai kuriais pa-

keitimais kitų dviejų metų kadencijai yra tokia: kuopos p-kas — Eduardas Milkus, dvasios vadas — kun. Alfonsas Babonas, vicepirmininkas — Vytautas Ogilvis, kultūros vadovė — Stefanija Kaunelienė, sekretorė — Onutė Pusdešrienė, parengimų vadovė — Onutė Šadeikienė, išdinininkas — Matas Baukys, nario mokesčių rinkėja — Lidija Mingelienė, spaudos reikalams — Antanas Grinius, knygyno vedėjas — Algis Vaitiekaitis ir valdybos narė Eugenija Bulotienė.

Revizijos komisijos aktą paskaitė Jonas Bartkus. Jo pasakymu, išdinininkas Matas Baukys knygas veda labai gerai ir tvarkingai, pajamos ir išlaidos turi pateisinimo dokumentus, pinigai laikomi banke.

Revizijos komisija — Jonas Bartkus ir Kazys Ražauskas — irgi sutiko dar dviejų metų kadencijai. Trečias narys Juozas Mačiulaitis gyvena Floridoje.

LŠST pirmininkas Mykolas Abarius padėjo visiems už patarimus ir pagalbą, pareikšdamas, kad jo, kaip pirmininko, kadencija pasibaigė ir balandžio 20-21 dienomis Šaulių Suvažiavime Hamiltone, Kanadoje, bus išrinktas naujas pirmininkas ir nauja valdyba. Kultūros vadovė Stefanija Kaunelienė kvietė visus Mykolą Abarius dar nuo pareigų neatleisti ir laikyti dar vienai kadencijai. Švyturio J. š. kp. p-kas Bronius Valiukėnas kvietė visus St. Butkaus kp. šaulius dalyvauti vasaros sezono atidaryme gegužės 19 d. ir Jūros dienos minėjime liepos 14 d., kurioje kuopos kapelionas kun.

Kazimieras Simaitis prie Žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklo aukos Šv. Mišias.

St. Butkaus šaulių išvažiavimas-piknikas įvyks rugpjūčio 18 d. Švyturio J. š. kp. stovykloje "Pilėnai". Prie pikniko darbų dirbs ne tik moterys šaulės, bet ir vyrai šauliai. Rudenį, spalio mėn. surengti D. L. K. Gedimino sukakties paminėjimą.

Susirinkimas buvo sklandus ir greitai praveistas. Dalyvavo 20 šaulių ir jau minėti du svečiai. Lietuvos himnu ir vėliavos išnešimu buvo baigtas susirinkimas. Parengimų vadovė Onutė Šadeikienė ir talkininkės posėdžio dalyvius pavaišino kava ir pyragais.

Antanas Grinius

ŠAULIŲ "AUŠROS" KUOPOS SUSIRINKIMAS IR GEGUŽINĖ MIAMI, FL

Š. m. balandžio mėn. 11 d. Jokšų rezidencijoje įvyko šaulių "Aušros" kuopos susirinkimas.

DIEVO JUOKDARYS

MARIJŲ ŽUVĖDRA

Mirė didelės valstybės didelis žmogus. Mirtis nebuvo netikėta net jam pačiam. Ir jis sutiko mirtį su tuo pačiu orumu, kaip sutikdavo svetimų kraštų pasiuntinius ir kilnius valstybių vyrus.

Šio gyvenimo nebuvo jam ko per daug gailėtis. Jis jau buvo sulaukęs ilgo amžiaus, pasiekęs garbės, įgijęs valdžios ir susikrovęs turtus. Ką daugiau galėjo jis duoti pasauliui arba pasaulis jam? Tiesa, tautų akys dar krypo į tą garsų valstybės vyrą, nes laikai pasaulyje buvo labai neramūs. Vieni su viltimi

žvalgėsi į tą prityrusią galvą: gal ji suras kelią iš tos tarptautinės painiavos. Kitiems kėlė neapykantą mintis, kad jis gali kokios nors išėities ieškoti.

Jis pats jokios išėities nežinojo. Bet išdidumas neleido jam to prisipažinti nei sau pačiam, nei kitiems. Pagaliau jis pasitikėjo savo iškalba. Kol buvo galima kalbėti, atrodė, kad dar nebuvo viskas prarasta. O progų kalbėti buvo daugiau negu bet kada. Konferencija sekė konferencija. Suvažiavimams ir pasitarimams nebuvo galo.

Gunda Kodatienė, Šaulių Sąjungos kūrėjo giminaitė, naujai išrinkta "Aušros" kuopos pirmininkė, pateikė susirinkimui dienotvarkę: 1. pereito susirinkimo protokolo skaitymas, 2. Šaulių Sąjungos suvažiavimui atstovo rinkimas, 3. Šaulių kuopos dovanų paskyrimas, 4. Šaulių kandidačių pakėlimas į pilnateises nares, 5. Putnamo kompanijų fondo investavimo klausimai, 6. einamieji reikalai.

Nutarimai: 1. Į Šaulių Sąjungos suvažiavimą nebuvo kandidatų, nors buvo pažadėta pusę išlaidų padengti iš kuopos. Nutarta Lietuvos Šaulių Sąjungai skirti 500 dolerių, juos įteikiant per Amerikos Šaulių Sąjungos p-ką Abarių Lietuvos Šaulių Sąjungos p-kui Gediminui Jankui.

Taip pat nutarta skirti 50 dolerių "Kario" žurnalui paremti. Vienbalsiai nutarta suteikti pilnas šaulio teises šioms šaulėms kandidatėms: Julijai Antanaitienei, Agutei Šatienei, Genei Salutienei ir dr. Aldonai Taurienei.

Nutarta Putnamo kompanijų investavimo reikalus atidėti rudeniiui. Pranešta, kad Miami klubo salė yra išnuomuota šauliams 1992.X.24, kariuomenės atkūrimo šventės minėjimui.

Po susirinkimo Jokšų sodyboje įvyko gegužinė. Esant šiltam orui, gegužinės dalyviai turėjo progos medžių pavėsyje atsigaivinti šaltais

"minkštaisiais" gėrimais, vaisių sunkom bei šaltu alučiu.

Neužilgo šauliai ir svečiai buvo prašyti prie šaulių sesių paruoštų pietų. Pietų metu grojo per garsiakalbį lietuviška muzika ir dainos.

Po pietų rimtajai daliai Gunda Kodatienė paskaitė iš Vlado Pūtvio raštų — šaulių ideologijos ištraukas, kurios ir dabar yra aktualios ir gyvenime pritaikomos.

Eugenija Karesevičienė, Sibiro tremtinė, padeklamavo ilgą, įdomų eilėraštį apie Vilnių.

Paskui E. Karesevičienė ir Z. Jakkevičiūtė linksmajai daliai padainavo jumoru perpintus kupletus, kurie sužavėjo klausytojus. Jie atsidėjo gausiais plojimais.

Išplatinus loterijos bilietus, buvo šaukiami laimingų numerių laimėtojai.

Gegužinė praėjo pakilioj nuotakoj, nes visi, atitrūkę nuo kasdieninės rutinos, jautėsi linksmi ir laimingi.

Gegužinė Šaulių kuopai atnešė apie 300 dolerių gryno pelno.

Dr. V Taurus

VL. PŪTVIO-PUTVINSKIO MINĖJIMAS AUSTRALIJOJE

Kovo 10 d. Lietuvių Namuose, Bankstowne, įvyko Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vl. Pūtvio-Putvins-

kio minėjimas, kurį pradėjo Sydneyaus Dariaus ir Girėno šaulių kuopos pirmininkas Stasys Pačėsa. Šaulių Sąjungos įkūrėjas Vl. Pūtvis-Putvinskis, mirusieji šauliai bei partizanai pagerbti vienos minutės susikaupimu. Prelatas Petras Butkus sukalbėjo invokaciją. Gerai paruoštą paskaitą skaitė Vl. Patašius. "Ketvertukas", kuriame dalyvavo: A. Savickienė, J. Musčinskienė su gitara, V. Račkauskas ir P. Andriukaitis gražiai padainavo "Vilniaus miestelis", "Ant Baltijos kranto", "Upės plauks" ir "Graži Tėvynė mano", todėl iš publikos susilaukė karštų aplodismentų. A. Savickienė gražiai paskaitė B. Brazdžionio eilėraštį "Benamių daina".

Meninei daliai pasibaigus buvo traukiama loterija, kurią sėkmingai pravedė O. Kapočienė ir A. Kamilius. Pirmą prizą — rašomąją mašinėlę — laimėjo A. Savickienė.

Tą pačią minėjimo dieną buvo renkamos aukos Lietuvos šauliams. Su paruoštu aukų lapu šaulys S. Sauseris surinko \$306.

Minėjimui pasibaigus, šaulių kuopos pirmininkas S. Pačėsa padėjo visiems už pinigines aukas, loterijai skirtus prizus ir visiems, kurie vienu ar kitu būdu prisidėjo prie minėjimo parengimo. Minėjimas praėjo gana sklandžiai ir gerai.

S. P.

Žmonės žinojo, kad tie žodžiai buvo pigūs, bet vistiek jų klausėsi noriai, nes jis kalbėjo gražiai. O diplomatiniam pasauly apskrus žodis turėjo dar vis tą pačią vertę, kaip cukraus gabalėlis, raminant savivaliaujančią meškę...

Nenuostabu, kai, pasklidus žiniai apie jo besibaigiančią žemės kelionę, visų pirma nusiminė tie, kurie žinojo pasigesią jo žodžių kautynėse.

Nereikia sakyti, kad jis, matuojant žemišku mastu, buvo nusipelnęs nemažai. Tačiau mirties akivaizdoje kiti jo nuopelnai, įgyti titulai ir turėtos pozicijos valdžioje lyg ir buvo užmiršta. Atrodė, kad jam mirus, kitas spragas bus galima užkaišioti mažesniais žmonėmis. Tiktai niekas nepakeis jo prie žaliojo stalo. Ir todėl pasaulio spauda įniko "triūbinti", kad, esą mirštas žymiausias šių laikų diplomatas.

Ligonis pats skaitė tas žinias su dideliu pasitenkinimu. Atrodė, kad žodis "mirštas" jo asmeniškai nelietė, tiktai "žymiausias šių laikų diplomatas" buvo jam skirtas puikus pagyrimas, kurio jis laukė visą ilgą savo amžių.

Ir dabar jam pasirodė, kad jis neveltui gyveno. Su tokiu titulu nebaisu buvo ir amžinybėj pasirodyti. Ir jis žengė per amžinybės slenkstį drąsiai. Bent taip atrodė tiems, kurie jį iki to amžinybės slenkščio palydėjo...

Įprasto orumo jis nebūtų praradęs ir aname pasaulyje, jeigu jis būtų ten kitaip sutiktas. Pripratęs prie jam rodomos pagarbos, diplomatas jautėsi pasimetęs toje neįprastoje vietoje, kur niekas nesiskubino nei jo sutikti, nei jam patarnauti.

Vieta buvo įdomi, didinga ir puošni. Gyventojai, atrodė, buvo laisvi, linksmi, laimingi ir visą kuo patenkinti. Tik jis vienas jautėsi kažkaip netinkąs tai aplinkumai. Diplomatas nutarė laikytis nuošaliai ir tirti padėtį.

— Tai viena, matyt, iš tų nesubrendusių sielų, kurios pačios nežino, kur ir kam jos priklauso. Paprastai pati Marija pasiima ginti jų reikalus. Kas geriau už motiną gali suprasti kūdikį ar kokį neišsivystėlį, — aiškino vienas dangaus gyventojas kitam, rodydamas jį diplomatą.

Be abejo, tai buvo labai užgaulus palyginimas. Kas gi jie tokie, kurie drįso jį vadinti nesubrendusių ar neišsivystėliu?! Bet valdytis diplomatas mokėjo. Nors pykčiu kunkuliavo jo užgauta širdis, jis neparodė nė mažiausio nepasitenkinimo.

Iš kitos pusės, tik mažaverčiai žmonės širsta, kai jų kas neįvertina. Žymiosios asmenybės iš to tik

pasijuokia, nes nežinantieji apie juos tiktai parodo savo nemokšišumą.

Šita mintis galutinai paguodė diplomatą. Ir jis beveik pradėjo gailėtis tų nepažįstamųjų. Kaip jie, vargšai, turės gėdytis, sužinoję apie jo garsų vardą... Tegul tik jam atsiranda progos pasisakyti, kas jis toks esąs.

Taip jam užsiėmus su savo mintimis, staiga sujudo, sukruto visas dangaus sodas.

Sodo gilumoje girdėjosi nuostabaus grožio muzika. Diplomatas visai teisėtai laikė save muzikos žinovu. Jis turėjo tobulą klausą ir gerai išminklintą ranką. Šiuo atveju, deja, jis net nepajėgė nuspręsti, koks muzikos instrumentas išdavė tuos negirdėto grožio garsus. Greitai paaiškėjo, kad ta muzika buvo skirta Dangaus Karalienei, kuri artėjo visam grožy ir didybėj.

Diplomatas, kuris buvo matęs viso pasaulio karalienes, jaunutes princeses ir gražiausias moteris, neturėjo žodžių apibūdinti šią nežemišką būtybę. Jos rūbas buvo austas iš lelijų kvapo ir gležnučiai pečiai pridengti dangaus mėlyne. Jos veidas buvo toks tyras, gražus ir nekaltas, kaip kūdikio šypsena, o akys šiltos, geros, kaip tas gailėstingumas.

Vos pažvelgęs į Dangaus Karalienę, diplomatas pajuto nepaprastą laimę. Lygiai tokią gaivališką, kokią žemėje pajunta žmogus, kai jo širdį paliečia meilė. Diplomato širdis buvo pilna muzikos ir dainos. Ir dabar jam staiga paaiškėjo, iš kur kilo tie nežemiško grožio garsai.

Dangaus gyventojų širdys buvo pilnutėlės laimės ir džiaugsmo. Regėjimas Dangaus Karalienės turėjo jų laimę dar padidinti, bet sklidinios širdys negalėjo jos daugiau sutalpinti. Taip laimė ir džiaugsmas liejosi iš jų širdžių sudarydamas nepaprasto grožio garsus.

Tame džiaugsmo sukury Marija viena atrodė liūdna. Jos veidas pragiedrėjo tik vienai akimirkai, kai Ji sutiko savo Sūnų.

Kristaus veidas buvo rimtas. Jo akys priekaištinaigai žvelgė į rūtų šakelę jo motinos rankoj ir į gintaro kurpaites ant jos kojų. Tai buvo ženklas, kad Marija buvo Nemuno žemėje. Tik ten eidama Marija nešiodavo gintaro kurpaites. Jos buvo tokios lengvos, kad ji galėjo drąsiai eiti, nebijodama nukrėsti rasos lašelio nuo želmens, nei suminti mažiausio vabalėlio.

Marija pastebėjo Kristaus žvilgsnį ir pasiskubino kalbėti.

— Taip, aš buvau savo Vardo Žemėje. Jos žmonių maldose kasdien aš girdžiu tik skundą ir aimanas.

Tokių maldų neišklausti aš negalėjau. Sūnau, jeigu ne tos garsios mano garbei pašvęstos vietos, aš būčiau nepažinusi to krašto. Niekas ten nešventina sėjos grūdo, nes jį beria ne į savo žemę. Negirdėti daugiau dainos laukuose imant derlių, nes derlius nepriklauso tiems, kurie ten dirba. Mergaitės nebe- puošia palangių gėlėmis. Gėlės reiškia džiaugsmą, o jo vietoje ten amžinai viešpatauja liūdesys ir gedulas. Kadaisė buvęs dainos kraštas dabar virto tylos kapais. Ir kapų nevalia žymėti kryžiaus ženklų. Tik-tai sesuo ar mylima mergaitė rūtos krūmu slapčia paženkliną vietą, kur guli palaidota jaunystė. Jie miršta daugiausia jauni, begindami savo tėvų žemę. Ir šita rūtos šakelė yra nuo tokio karžygio kapo.

Dievo Motinos pasakojimo klausėsi visi didžiai susitelkę, o ypatingai diplomatas. Kad ten yra taip beviltiškai baisu, jis niekadod nebuvo rimtai pagalvojęs. Nežiūrint to, jis visados buvo bet kokios tautos ar žmogaus pavergimo priešas. Žemėje jis daug kalbėjo apie tautų lygybę, laisvę ir taikų sugyvenimą. Ir dabar jis kaip tik tuo džiaugėsi. Štai jis galės tuojau viešai pareikšti, kad jis, turėdamas žemėje valdžios, niekadod nebuvo pripažinęs to mažo krašto pavergimo. Tuo jis, be abejo, įsigys Dangaus Karalienės palankumo. Ir, svarbiausia, parodys savo svorį kitiems dangaus gyventojams. Jis tik laukė kada Dievo Motina baigs savo pasakojimą.

— Išvaikščiojau visą kraštą, eidama iš kiemo į kiemą, kur tik girdėjau šaukiantis mano vardo. Kai mano pačios širdis pasidarė sunki nuo tų žmonių varganos nedalios, ieškojau džiaugsmo, kuriuo stiprinasi žmogaus širdis žemėje. Ir tikėjau jį radusi jaunoje šeimoje, kur tėvų akys, užmiršusios visus vargus, švytėjo laime, kai žvelgė į pirmagimį sūnų. Neturtas kyšojo iš kiekvienos kertės ir sėdėjo prie kuklios vakarienės stalo. Bet jie tuo nesirūpino, nes jautėsi turį turtą, nenuperkamą už visas pasaulio karalystes. Gera buvo viešėti toje pastogėje, kurią dar taip neseniai buvo aplankiusi Dievo palaima. Deja, pavergėjas jau tiesė visą naikinančią ranką ir į tos šeimos laimę.

— Dar nespėjus pavakarieniauti, svetimi kareiviai nesvetingai sugriuvo į gryčią. Jaunajai šeimai nedelsiant buvo įsakyta apleisti savo namus, kuriuose tėvų tėvai gyveno, ir išeiti į juodą nežinomą naktį. Niekas nebuvo leista jiems pasiimti, net kūdikiui maisto. Kai jaunoji motina ėmė kūdikį iš lopšio aš išgyvenau jos skausmą, lyg antru kartu būčiau bėgusi su savo Kūdikiu į Egiptą... Kareivių vyresniajam parodžiau jo paties kūdikį, ramiai miegantį šiltuose

namuose. Jo širdis bematant suminkštėjo ir jis leido nelaimingajai motinai pasiimti kūdikiui maisto ir šiltus drabužius.

— Paimk ir pats ką nors atsiminimui iš savo namų, — kreipėsi vyresnysis į šeimos galvą. Jaunas vyras tarsi atbudo nuo tų žodžių iš savo beviltiško skausmo ir klaikiai dairėsi po gryčią. Kaip jis galėjo išsirinkti tik vieną daiktą iš daugybės lygiai brangių daiktų, kurie sudarė jo tėviškę?! O tėviškės pasiimti jis negalėjo...

— Ir jis pasiėmė vieną daiktą. Tavo kryžių, Sūnau, kuris kabojo garbingiausioj gryčios vietoj... Mano širdis suvirpėjo džiaugsmu ir baime dėl jo pasirinkimo. Jo paties našta buvo nepakeliamai sunki, o jis dar pasiėmė ir Tavąją...

— Nesirūpink, Motina, savo kryžius aš pats surinksiu. Kryžius yra vienintelis kelias, kuriuo aš nunešiau į žemę dangaus malonę. Gaila, kad vis mažiau ir mažiau atsiranda mano vaikų tarpe tokių, kurie savo valia jį dėtęsi ant savo pečių, — liūdnai, bet ryžtingai pareiškė Kristus.

— Po to, kai tie laimingi buvę namai liko tušti, ir aš palikau tą kraštą. Sūnau, ten yra tiek vargo ir skausmo, kad jam sumažinti neužtektų daryti stebuklą po stebuklo. Turėtum Tu pats pereiti visą kraštą, darydamas gera, kaip kitados išvaikščiojai žemę Galilėjos.

— Mano Motina, Tu be reikalo skaudini ir ap-sunkini mano širdį. Žinai, kad mano valanda dar neatėjo...

— Sūnau, teesie Tavo valia kaip danguje, taip ir ant žemės. Aš tik prašiau savo žemės vaikus vykdyti Tavo valią ir laukti ženklų, kaip kitados Kanos vestuvėse... — Didelis nuolankumas Dievo valiai, bet kartu ir viltis buvo tuose Marijos žodžiuose.

— Kur dingo pasaulio galingieji, kurie teisybės vardan turėtų ginti bejėgę vargšę tautą? — Dangaus Karalienės mintys nukrypo į žemę po to, kai Kristus davė suprasti, kad dangui kištis į žemės reikalus dar nebuvo atėjęs laikas.

Dabar diplomatai atrodė geriausia proga kalbėti. Jis ir nedelsė.

— Jūsų Karališkoji Didybe, matydamas Jūsų ypatingą susirūpinimą ta maža, bet didvyriška tauta, aš drįstu pareikšti, kad esu kovojęs už jos teises, — prabilo diplomatas taip, kaip buvo pratęs kreiptis į žemės karalienes.

— Kalbėk, sūnau, ką gero esi padaręs bent vienam iš mano žemės vaikų. Nemažink savo nuo-

pelnę. Už juos aš maldausiu Viešpatį tau gausaus atlyginimo, — padrąsino jį Dievo Motina.

— Visą savo gyvenimą aš kovojau už žmogaus ir tautų laisvę. Tiktai mirtis nutraukė mano nebaigtą kovą. Aš niekad nepripažinau ir tos mažos tautos pavergimo. Ir mano žodis reiškė valią didelio ir galingo krašto, su kuriuo skaitosi ir tos tautos pavergėjai, — pasididžiavimas ir svoris jautėsi diplomato žodžiuose.

— Tai kodėl laisvė negražinta mano Motinos Vardo Žemei ir kodėl Jos vaikai tebeneša sunkų vergo jungą? — pasiteiravo Kristus.

— Viešpatie, man nesunku tai paaiškinti. Galybę žemėje turi tik didžiosios tautos, kurios nuolat budi, kad ta galybė laikytųsi lygsvaroj. Tokio mažo krašto svoris yra toks menkas, kad neturi jokios įtakos į didžiųjų interesų svorį...

Kai diplomatas taip aiškino, išvydo svarstyklės. Ant vienos svarstyklių lėkštės jis atpažino savo kraštą — didžiulį ir baisiai sunkų dėl savo turtų ir galybės. Ant kitos lėkštės tysojo žalias žemės lopinėlis. Toks mažas, kad diplomatas turėjo pasitaisyti savo akinius, norėdamas jį atpažinti. Diplomato veidas nušvito. Štai dabar matė visi aiškiai, kad jo žodžiai buvo teisingi. Tas žemės kąsnelis nerodė jokio svorio, tarsi ant svarstyklių lėkštės būtų uždėtas pūkas.

Marijos veidas apsilblausė. Ji pakėlė akis į savo Sūnų.

Kristus, atrodė, lyg ir nematė tos baisios svorio disproporcijos. Jo akys kažko ieškojo toliuose, kurie pamažu vėrėsi už dangaus ribų.

Ir dideliam diplomato nustebimui, jis išvydo, tarsi ekrane, Sibirą, apie kurį buvo skaitęs tik knygoje.

Siaučiant sniego pūgai šviežiu miško kirtimu klampojo vilkstinė būtybių. Jie vargiai buvo panašūs į žmones, išskyrus tuos, kurie juos varė užpjudydami šunimis.

Ir diplomatui nereikėjo aiškinti. Jis suprato, kad tai buvo tie Sibiro vergai, apie kuriuos pasaulis gerai žinojo, bet stengėsi nuduoti, lyg tai buvo tik žmonių išmislas.

Vienas iš tų nelaimingųjų puolė veidu į sušalusį sniegą kaip tie medžiai, kuriuos jis dar neseniai kirtito. Kolonos draugai mėgino jį pastatyti, bet jo kojose nebuvo jau jokios jėgos. Jie dar vilko jį, kaip maišą, žeme, kol patys pradėjo klupti netekę jėgų.

— Sūnau, tai vyras ir tėvas tos šeimos, kuri buvo išgabenta, man viešint jų namuose. Jis jau miršta!.. — beviltiškai suvaitojo Dievo Motina.

Mirštantysis nepajudėjo ir tada, kai palydovas paspyrė jį koja. Tik iš atmestos jo rankos iškrito ant sniego kryžius.

Atrodė, kad Kristus tik to ir laukė. Jis pakėlė kryžių ir ramiu rankos mostu uždėjo jį ant svarstyklių. Visų nustebimui svarstyklių lėkštė nusviro taip žemai, kad abudų kraštai, nors tokio skirtingo dydžio, jau beveik svėrė lygiai.

Diplomatas žiūrėjo ir nenorėjo tikėti savo nuosavoms akims.

Kristus nesidomėjo svarstyklėmis. Jo akys vėl klaidžiojo po beribius tolius, iki kitas paveikslas išryškėjo prieš dangaus žiūrovų akis.

Ant molinės aslos klūpojo moteris, prišlijusi visu savo kūnu prie vargano guolio, iš kurio žiūrėjo į ją karščiuojančios kūdikio akys. Stovyklos švilpukas įsikverbė į lūšnelę pro storas medžio ir sniego sienas. Moteris sudrebėjo nuo ausį režiančio garso, lyg nuo skaudaus kirčio. Naktis buvo praėjusi. Ji buvo šaukiama į darbą. Moteris dar arčiau prisilenkė prie mergytės, pridengdama ją visu savo kūnu. Ir nėra pasauly jėgos, kuri įstengtų atplėšti motiną nuo jos miršančio kūdikio. Net ir tame krašte, kur jėga viską gali. Ji negalėjo išeiti ir palikti tas dvi karščiu degančias akis, kurios žiūrėjo į ją paskutinį kartą.

— Mama, parnešk šiandien daugiau duonos. Vakar aš turėjau alkanas atsigulti, — atsiliepė vaikiškas balselis iš tamsaus pasienio.

Ir to užteko išvargusiai motinai pastatyti ant kojų. Jeigu ji pasiliks namuose, nebus duonos nei mažo dienos davinio.

— Parnešiu. Šiandien parnešiu daugiau duonos. Tik gerai prižiūrėk sergančią sesutę, — ir kryžiaus ženklų palaiminusi vaikus, išskubėjo į auštantį tolimos šiaurės rytą.

Sunkus darbas, nežmoniškas vargas ir skausmas sulenkė jos pečius ir eiseną padarė sunkią, kaip seno žmogaus. Tik mažamečiai jos vaikai liudijo, kad jos tebesama dar jaunos.

Kai jos sugrubę pirštai automatiškai valė sušalusias žuvis, jos širdis nė sekunde nepaliko miršančios mažytės. Didelės ašaros riedėjo per pamėlusį veidą, kurį nebuvo nei kada, nei su kuo nušluostyti. Ašaros buvo tokios karštos, kad jų būtų užtekę ištirpinti šiaurės ledynams, ir tokios sūrios, kad jomis galėjai įsūdyti visas tas žuvis, kurias ji nuvalė per ilgą darbo dieną. Bet širdis jos prižiūrėjo šaltesnė ir už ledą. Jis nepasiteiravo, ko taip karčiai raudėjo vargšė moteris. Ašaros biro po nelaimingosios kojomis ir šalo į kristalinius žirniukus.

Diplomatas jautėsi nejaukiai, žiūrėdamas į tą vaizdą. Tuo labiau, kad jis negalėjo numatyti, kuriam tikslui Viešpats jį rodė. Dar keisčiau jam pasirodė, kai Kristus pasilenkė ir surinko tas sušalusias ašaras. Diplomatas būkštavo ir degė nekantrumu. Bet Viešpats neskubėjo. Jis pasverdino ranką, tarsi norėdamas sužinoti tų mažų ledinių kristaliukų svorį. Kai Viešpats atidarė ranką, vėl diplomatas pamatė, ko niekad nesitikėjo. Tie lediniai kristaliukai švytėjo visomis spalvų varšomis, kad net akys raibuliavo, bežiūrint į juos. Brangiausi deimantai, kurie puošė karališkas karūnas, atrodė tik paprasto stiklo šukės, palyginus su grožiu, kurį diplomatas regėjo ant ištiesto Kristaus delno.

— Aha, dabar man aišku. Kai pasmerktieji pragarę verkė, jų ašaros taip pat virto į ledą. Tuo Dantė mėgino išreikšti jų kančios beprasmiškumą. Kristus, priešingai, nori parodyti kančios grožį ir vertę, nes ta motina kenčia nekaltai, — svarstė diplomatas jau visai aprimęs.

Bet jo išvada buvo per greitai. Ne tam buvo surinktos ašaros. Viešpats ir jas išbėrė ant svarstyklių. Kai nukrito paskutinis kristaliukas, Marijos Žemė jau buvo persvėrusi milžinišką diplomato kraštą.

— Garbė tebūna Švenčiausiajai Trejybei, kad mano vaikų skausmas ir ašaros nežūna veltui, — kalbėjo Marija, ir jos džiaugsmas buvo didelis.

Bežiūrint į tai, kas dėjosi po jo akimis, diplomata apėmė siaubas ir netikrumas griūte griuvo ant jo galvos. Jam atrodė, kad jo buvo gyventa tuščiai ir beprasmiškai.

— Viešpatie, jeigu tokie maži dalykai turi tiek daug galios Tavo rankoje, kodėl, Viešpatie, neparodei savo valios taikai ir ramybei žemėje įgyvendinti? — stebėjosi diplomatas.

— Sūnau, šitie dalykai turi savo svorį tik ant teisybės svarstyklių. Jūs, kuriems buvo duota valdžios galia, tų svarstyklių nenaudojate. Jūs tesingumą iškeitėte į jėgą, kokybę ir kiekį, teisę — į galybės smurtą, — aiškino ramiai Kristus. Jo balse buvo gilus liūdesys.

— Sūnau, tada šitas žmogus negalės pasilikti danguje, kaip "Kovotojas už tautų laisvę" — surūpino Marija.

— Ne. Tokio vardo jis negalės turėti. Tam, kas tikrai kovoja už laisvės teisę, nėra nei viena tauta per maža, nei kraštas per daug nereikšmingas. Jis kovojo už tautų laisvę tiek, kiek buvo naudinga jo krašto interesams, — Kristus žėrė teisybę diploma-

tui į akis, bet jis nesijautė užgautas.

Diplomatas suprato, kad jis buvo dangaus teisme, kuris turėjo nulemti jo amžinybę. Jis jautėsi ten stovįs tuščiomis rankomis. Bė jokių nuopelnų. Bė jokių vertingų darbų. Ir diplomatas griebėsi, kaip skęstantysis už šiaudo.

— Aš, aš... kovojau už krikščionišką kultūrą, — paskė jis netvirtu balsu.

— Už krikščionišką religiją, — švelniai pataisė jį Marija. Žemėje buvo madoj kalbėti apie krikščionišką kultūrą, bet čia tas neturėjo didelės vertės.

— Vadintūsi "Krikščionybės gynėjas", — gėrėjosi Marija, kaip gėrėsi motina pritaikiusi puošnų drabužį savo mylimam vaikui.

— Krikščionybės įkūrėjas aš esu. Kaip atsitiko, kad aš negirdėjau šaukiant mane vardu, kai jis žengė per amžinybės slenkstį? Ir kodėl nė vienas iš didžiųjų krikščionybės skelbėjų neišėjo jo sutikti ir nepavadino jo savo mokiniu ir pasekėju?

Tie Kristaus žodžiai buvo tarsi botago kirčiai per diplomato pečius. Jis nežinojo jokio paaiškinimo. Jo žila galva linko vis žemyn ir žemyn. Elegancija ir nusipelniusio žmogaus orumas dingo kaip nebuvę. Jis buvo panašus į didžiausią vargšą, maldaujantį pasigailėjimo.

Gal ta jo skurdi išvaizda suminkštino Kristaus atlaidžią širdį. Bet Viešpats delsė pasakyti savo ištarmę.

— Iš tiesų šis žmogus turėjo daug įtakos žemėje. Jis lengvai galėjo kovoti prieš krikščionybę ir padaryti daug žalos. Bet vietoj to jis neatsisakė kalbėti per religinių organizacijų pietus, kviečiamas padėjo ne vieną kartinį akmenį ne vienai bažnyčiai ar labdaros įstaigai. Jis net aukodavo bažnyčių ir labdarybės reikalams, jeigu kas į jį kreipėsi. Jeigu už šituos nuoplenus jis nebus paliktas danguje, jo laukia amžina pražūtis, — svarstė dieviškasis Gaillestingumas.

— Kovotojai už krikščionybę, kaip Kristaus buvę kariai, turi teisę į didžiausią danguje laimę ir garbę. Jie yra tikras dangaus papuošalas. O šitas vargšas žmogelis apdovanotas tokia garbe jaustūsi, kaip gatvės šlavėjas, aprengtas karaliaus rūbais, — priešinosi dieviškasis Teisingumas.

Kristus prisiminė eiles drąsių karių, kurie per šimtmečius vienas po kito grįžo iš žemiškosios kelionės. Jie ateidavo drąsūs ir išdidūs atsiimti savo užmokesčio, nes žinojo, kad jie kovojo gerą kovą. Dar neapvilkti karžygio garbės drabužiu, jie jau atrodė, kaip kilmingieji žemės princai.

O šitas?.. Šitas buvo panašus į elgetą, laukiantį išmaldos. Argi ir jis turėjo gauti "Krikščionybės gynėjo" vardą?..

Situacija pasidarė tokia juokinga, kad Kristus nuširdžiai nusijuokė. Kai juokas nuaidėjo per dangaus skliautus ir atsimušė jo aidas į žemę, įvyko dideli dalykai, nes tai buvo Dievo juokas, kuris nešė negirdėtą prieš tai palaimą dangui ir žemei. Žemėje nyko visokia neteisybė, geso kerštas ir neapykanta žmonių širdyse. Nustojo liejėsis kraujas ir ašaros. Buvę amžini priešai pasijuto esą dideli draugai. Sustoję mašinos kalusios ginklus. Teisybe pagrįsta taika įsiviešpatavo tautų tarpe. Ir tas viskas dėjosi čia pat po diplomato akimis.

— Sūnau, mano Žemė vėl laisva. Padėkos ir

džiaugsmo giesmė štai jau pasiekė mano ausis, — džiūgavo Dievo Motina.

— Ir šitas žemės vaikas galės amžinai pasilikti danguje. Aš jau turiu jam vardą. Jis vadinsis Dievo Juokdarys.

— Motina, Tu esi Dangaus Karalienė, — pasakė Kristus su mylinčio sūnaus švelnumu. Ir tas reiškė, kad Jo Motinos prašymas vėl buvo išklaustas.

— Tikra teisybė! Aš buvau tikras Dievo Juokdarys, tikėdamasis savo gražiomis kalbomis atstatysias pasauly teisybę ir tvarką, — pagalvojo diplomatas. Ir tai buvo jo paskutinė mintis surišta su žeme. Po to jis staiga užmiršo žemę ir kad joje jis kadaise gyveno. Jis pasidarė pilnateisiu dangaus gyventoju.

DAINA MANO ŽEMEI

J. AUGUSTAITYTĖ VAIČIŪNAITĖ

*Kad galėčiau tave išsinešt
Už kalnų, vandenių, už sausų dykumų,
Tau po kojom žaibus paklupdyčiau,
Kad tik būtų po audrų ramu.*

*Kad lietus, kaip švelniausias balzamas,
Numazgotų žaizdas, numaldytų skausmus;
Vakarais palinguotų — pasupty
Tavo medžių šakas ir paukštelių lizdus.*

*Rytmečiais pamigdytų aušrinė,
Apklojus, kaip putas, rūku minkštučiu,*

*Pabučiuotų saulutė-močiutė,
Užgesinus žvaigždynus ties tavo slenkščiu.*

*Į kasas auksines įsipynus
Vaivos juostą, diena, kaip mergaitė grakšti,
Gintariniai dvarai atsivertę
Jai pasveikint, žuvėdrų snapais sunešti.*

*Kad galėčiau, tave pasiimčiau —
Tavo pilkąjį dangų, marias ir laukus,
Nepalikčiau žmogaus nei drugelio,
Kurie verpia vergams ir karaliams šilkus.*

Lietuvos šauliai Lietuvos Respublikos Aukščiausiojoje taryboje vakarinio patikrinimo metu. Pirmas iš k. LŠS vadas Gediminas Jankus, antras atsakingasis sekretorius Stasys Ignatavičius. 1991 vasaris

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

A. A. SAVANORIS KŪRĖJAS STASYS SANTVARAS

New England ligoninėje, Bostone, balandžio 12 d., 9 val. 30 min. ryto, mirė Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoris kūrėjas, poetas, dramaturgas, operos solistas, operų tekstų vertėjas, kultūros ryškus veikėjas Stasys Santvaras.

Į atskuriantčios Lietuvos kariuomenę įstojo 1919 m. pradžioje iš gimnazijos suolo, kovų su lenkais fronte buvo sužeistas, dalyvavo Klaipėdos krašto atvadavime, o išėjęs iš kariuomenės baigė mokslus ir visu jaunystės užsidegimu įsitraukė į plačią kūrybinę veiklą.

Baigęs Klaipėdos konservatoriją, gavo stipendiją, baigė dainavimo studijas Italijoje. Italijoje studijavo ir italų kalbą, literatūrą bei dailės istoriją.

1932-aisiais metais grįžo Lietuvon, pradėjo dainuoti Lietuvos operoje tenoro partijas, tačiau greit iš solistų pasitraukė ir tapo operos dramaturgu, vertėju. Be to, spaudoje reiškėsi kaip poetas, o jo dramos "Kaimynai" ir "Žvejai" buvo ne tik plačiai vaidinamos Lietuvoje, bet Latvijoje ir Estijoje. Jo poezijos pirmoji knyga "Saulėtekio maldos" buvo išleista 1921 metais, o paskutiniai, devintoji, "Saulėlydžio sonetos" pasirodė jam gulint mirties patale, ir jam jau nebebuvo lemta jos paimti į savo rankas, bet jo našlė šį leidinį jam įdėjo į karstą.

Stasys Santvaras buvo aktyvus mūsų išeivijos Vokietijos gyvenimo laikais, kur ypač prisidėjo prie Lietuvos rašytojų draugijos organizavimo.

JAV, gyvendamas Bostone, buvo Lietuvos enciklopedijos bendradarbis ir aktyviai reiškėsi LB kultūrinėje

veikloje. Nuo pat "Ramovės" įsisteigimo aktyviai reiškėsi jos veikloje, tik pastaraisiais metais, Bostono skyriuje prasidėjus savitarpio trinčiai, iš aktyvios veiklos pasitraukė. Bendradarbiavo "Karyje" ir kt. spaudoje.

Stasys Santvaras buvo gimęs 1902 m. gegužės 27 d. Taigi sulaukė gilios senatvės. Tačiau pastarieji metai nebuvo jam lengvi: sveikata paio ir teko pergyventi porą operacijų.

Balandžio 15 d. su velioniu buvo atsisveikinta Bostone J. Casper laidojimo namuose. Šimtai atėjo išreikšti mirusiajam gilią pagarbą, o našlei Elenai Santvarienei užuojautą.

Per šermenis suaukota 2.290 dol. Ši suma pagal velionio valią paskirta LB "Dovana Lietuvai" fondui.

Balandžio 16 d. kun. A. Kontautas su kun. Baltrušičūnu St. Brigit bažnyčioje už mirusįjį aukojo Šv. Mišias.

Palaidotas šalia anksčiau mirusio sūnaus New Calvary kapinėse.

Prie šio trumpo nekrologo rūpi prijungti Liudos Žiaugrienės žodžius jos parašyto "Draugui" nekrologo pabaigoje:

"Plati interesų ir veiklos skalė traukė prie St. Santvaro įvairiausių profesijų ir pažiūrų žmones: politinius veikėjus, dvasininkus, menininkus, artistus, rašytojus, kaimynus. Kalbėdamas bent šešiomis kalbomis, turėjo draugų italų, vokiečių, rusų, lenkų, žydų ir amerikiečių tarpe. Gulėdamas ligoninėje, savo kantrybe ir gerumu žavėjo visus — nuo slaugių iki gydytojų. Jis dalinosi savo talentu ir atvira, mylinčia širdimi vienodai,

K. Čikotos nuotrauka

tolygiai ir nesugrąžinamai su visais jį pažinojusiais. Narsaus kovotojo už Lietuvos Laisvę, taurių jausmų ir kilnios sielos Poeto, Žmogaus, Stasio Santvaro atminimas liks neišblėstamai gyvas mūsų širdyse."

A. A. LTN. VACYS KARMAZINAS

Velionis buvo gimęs 1914 m. rugsėjo 10 d. Vėžaičiuose, Žemaitijoje, keturių brolių ir dviejų sesių šeimoje. Vacys buvo vyriausias. Ši gausi žemaičių šeima gyveno mažame ūkelyje. Jaunystėje visi vaikai mėgo muziką ir dainas. Baigęs mokyklas jungėsi į visuomeninį gyvenimą, chorus ar kitus meno ratelius.

Vacys, baigęs Švėkšnos gimnaziją, 1935 m. stojo į PLP karo mokyklą. 1938 m. baigęs kadro karininkų XIX laidą jaunesniuoju leitenantu, karinei tarnybai buvo paskirtas į 7-tą pėst. pulką, stovėjusį Tauragėje.

Karo metu su savisaugos daliniais dalyvavo kovose prieš bolševikus Vilniaus krašte.

1944 m. rudenį pasitraukė į Vokietiją ir čia aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, organizavo dainuojantį jaunimą į chorą ir jam vadovavo, Seedorfo ir Greverio stovyklose buvo choro dirigentas.

Atvykęs į JAV, gyveno Brooklyne.

Čia baigė mašinistų mokyklą. Vėliau apsigyveno Woodhavene. Į visuomeninę veiklą nebeįsijungė.

Privačiame gyvenime Vacys buvo lėto būdo, tačiau socialus, vaišingas ir išskirtinis savo sveiku, linksmu sąmojumi. Kur tik jį besutiktumei, tikėkis, kad jis tave iš lėto apžvelgęs, ką nors netikėto ar linksmo paporins, versdamas pagalvoti, ar jis rimtai kalba, ar tik nori pasijuokti. Mokėjo įvykius įscenizuoti.

Gyvenimo pabaigoje, negalių prislėgtas, buvo nekalbus su išblėsusia praeities šypsena.

Mirė 1991 m. balandžio 7 d., ištiktas širdies priepuolio. Palaidotas Šv. Karolio kapinėse, NY, Long Island. Liko sesuo Milda Grabnickienė, svainis Sikorskis (Australijoje), broliai Edvardas, Stasys ir Leonas su šeimomis ir sūnus Rimantas.

Ilsėkis, Vacy, Dievo karalystėje!
St.

A. A. MARIJONAS ŠNAPŠTYS

Po ilgos ir sunkios ligos vasario 24 d. savo namuose užmerkė amžinam poilsiui akis ats. j. ltn. diplomuotas teisininkas Marijonas A. Šnapštys, sulaukęs 79 metų. Nuliūdime paliko žmoną Nijolę, dukras Vyte, Rūtą ir kitas gimines.

Velionis gimė 1911 m. rugsėjo 19 d. Radviliškyje. Baigė Šiaulių gimnaziją, PLP karo mokykloje aspirantų laidą ir buvo pakeltas į j. ltn. laipsnį. Baigė Vytauto Didžiojo universitete Teisių fakultetą. Dirbo savo specialybėje Šiauliuose ir Vilniuje. Gyvendamas Vokietijoje, tarnavo Amerikos kariuomenės darbo kuopoje. 1950 m. atvyko į Ameriką ir apsigyveno Detroite. Dirbo inspektoriumi Fordo bendrovėje. Baigė technikos mokyklą. Priklausė Lietuvių Bendruomenei, Lietuvių klubui, Balfio 76 skyriui,

Dariaus-Girėno klubui. Yra buvęs Stasio Butkaus šaulių kuopos narys ir Lietuvos šaulių sąjungos trentyje Garbės teismo pirmininkas. Dukras mokė Lithuanistinėje "Aušros" mokykloje ir buvo tėvų komiteto pirmininkas.

Vasario 27 d. Val Bauža laidojimo namuose kun. Alfonsas Babonas ir atsilankiusieji sukalbėjo rožinį. Atsisveikinimo žodį tarė ir likusiai šeimai užuojautą pareiškė LŠST pirmininkas Mykolas Abarius — šaulių vardu ir teisininkas Stasys Šimoliūnas — teisininkų vardu. Atsisveikinimą pravedė, užuojautą likusiai šeimai pareiškė ir B. Brazdžionio eilėrašty paskaitė laidojimo direktorė Yolanda Zaparackienė. Atsisveikinimas baigtas Lietuvos himnu. Velionis gulėjo karste aprengtas šaulių uniforma ir

su užsitarnautais žymenimis, gale karsto stovėjo Lietuvos vėliava įnešta LŠST valdybos nario Juozo Kinčiaus.

Vasario 28 d. buvo atlydėtas į Šv. Antano bažnyčią. Mišias už velionio vėlę atnašavo kun. Alfonsas Babonas, patarnavo S. Grigutis, vargonavo ir giedojo muz. S. Sližys. Po mišių amžinam poilsiui buvo nulydėtas į Šv. Kapo kapines. Kun. Alfonsui Babonui atlikus liturgines pamaldas, sugiedojome "Marija, Marija". Yolanda Zaparackienė šeimos vardu padėjo visiems prie šių laidotuvių prisidėjusiems ir pakvietė į Švedų svetainę pietų. Dėdami ant karsto po gelę atsisveikinome su velioniu.

Marijonai, tebūna Tau lengva sveitinga Amerikos žemelė!

A. Grinius

A. A. ELENA KOLAITYTĖ-RŪNIMIENĖ

1991 m. balandžio 9 d. su žiuo pasauliu atsiskyrė a. a. Elena Rūnienė. Jos kūnas buvo priglaustas Dangaus Karalienės kapinėse, esančiose Čikagos priemiestyje.

Velionė Elena buvo gimusi 1917 metais vasario 22 d. Petrapilyje, Rusijoje. Tuo metu jos tėvas Juozas Kolaitis kaip inžinierius dirbo prie Rusijos geležinkelių. Teko visai šeimai keliauti iš vienos vietos į kitą. Jau galima ir iš to spręsti, kad daug keliauta, nes a. a. Elenos brolis Vytautas po trijų metų gimsta Kinijoje. Elenai esant penkerių metų, 1922 metais sugrįžta į Lietuvą ir apsigyvena Šiauliuose. 1929 metais jos tėvas J. Kolaitis su sūnumi Vytautu išvyksta į Argentiją. Po šešių mėnesių atvyksta motina ir Elena. Visa šeima gyvena Buenos Aires mieste. Čia velionė susipažįsta su Kvirinu Rūnimu ir 1936 metais sukuria šeimą. Vėliau šeimoje atsiranda sūnus Rikardas ir dukra Dana.

1972 metais Rūnimų šeima atvyksta į JAV ir apsigyvena Cicero mieste, IL. Po aštuonių metų 1980 Elena su vyru Kvirinu dar kartą išvyksta aplankyti Argentinos, sutvarkyti dar neužbaigtų biznio reikalų. Deja, jai teko tik vienai sugrįžti. Jos gyvenimo draugas a. a. Kvirinas Rūnimas, gavęs širdies smūgį, amžinai pasilieka gulėti Argentinos žemėje... Dar ir po vyro mirties a. a. Elena ne kartą

lankėsi Argentinoje.

Mėgo velionė dainą, todėl buvo įjungusi į "Dainavos" ansamblio chorą, mėgo lengvo žanro muziką, todėl ir vaikus pritraukė prie jos. Žinome, kad sūnus Rikardas groja akordeonu, o dukra Danutė skambina gitara. Neuoostabu, kad būrys Dainavos choristų atsilankė iš Čikagos atsisveikinti su savo nare.

Prieš porą metų ji pasijuto kažkios paslaptingos ligos kamuojama. Prasidėjo tyrimai po tyrimų. Galu gale surado, kad ta paslaptinga liga, kuri neikina jos jėgas, buvo kraujo vėžys. Prieš dvejus metus pasirodė

pirmieji ligos simptomai. Reiškia, kad velionė kovojo su šia liga per iš-tisus dvejus metus. Kovojo, nes kiekviena laimėta diena buvo jos pergalė. Negalima įsivaizduoti, kiek reikėjo pakelti skausmo, kokių milžiniškų pastangų padėti kovai su šia liga. Kartais atrodydavo, kad ji pradeda laimėti — pasirodydavo su šypsena renginiuose ar minėjimuose. Visi džiaugdavosi pamatę ją ir sveikindavo. Deja, žiauri liga palaipsniui draskė ją vis smarkiau, kol galiausiai teko pasiduoti ir išeiti iš šio pasaulio.

Balandžio 10 d. Vence šermeninėje atidavėme velionei paskutinę pagarbą. Atsisveikinimą pravedė "Klaidėdos" jūrų šaulių kuopos p-kas Juozas Mikulis. Jis ir atsisveikino šaulių vardu. Dar atsisveikino R.L.B-nės vardu — A. Skopas, Lietuvos Vyčių vardu A. Brūsokienė ir Dainavos choro vardu D. Ilginytė. S. Palionienė padeklamavo a.a. Elenos atminčiai sukurtą eilėdraštį.

Sekančią dieną, po gedulingų Mišių Šv. Antano parapijos bažnyčioje, velionės karstą palydėjome į amžino poilsio vietą.

Reiškiamo gilią užuojautą sūnui Rikardui, dukrai Danutei ir jų šeimoms nariams. O Tau, miela sese, tegul būna lengva ši svetinga Amerikos žemė.

Ap. Skopas

LIETUVOJE MIRĖ MJR. ANATOLIJUS OKULIČ KOZARINAS

Vasario 19 d., eidamas 89-uosius metus, staiga mirė vienas iš seniausių Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės savanorių kūrėjų, atsargos majoras Anatolijus Okulič Kozarinas (Red. pastaba. — "Lietuvos karininkų metraštyje 1939 m." jo pavardė — Kazarinas).

Velionis gimė 1902 m. sausio 29 d. Marijampolėje. Jo tėvas Rapolas buvo caro armijos generolas, vėliau — Lietuvos kariuomenės savanoris. O šios giminės genealogija Lietuvoje prasideda 1503 m.

Dešimtmetis A. Okulič-Kozarinas buvo atiduotas mokytis į Polocko ka-

detų korpusą, kur priimdavo ir katalikų vaikus. Prasidėjus I pasauliniam karui, kursantai buvo evakuoti į Rusijos gilumą, kur Anatolijus priklausė šarvuoto traukinio "Vitiaz" įgulai, kovojančiai prieš bolševikus. Vėliau jam per Turkiją, Rumuniją ir Lenkiją pavyko sugrįžti į Lietuvą ir 1919 m.

rugpjūčio 17 d. įstoti savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Antrąją laidą baigęs Karo mokyklą, dalyvavo kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės ties Seinais, Kapčiamiesčiu, Giedraičiais, vadovavo artilerijos baterijai, nors jam tada tebuvo tik 17 metų...

Nepriklausomoje Lietuvoje A. Okulič-Kozarinas tarnavo Kauno artilerijos pulke, o 1935 m. suteikus jam majoro laipsnį paskirtas į Kupiškio įgulą, 1939 m. dalyvavo Lietuvos kariuomenės rinktinės žygyje į Vilnių. 1941 m. birželio 14 d. A. Okulič-Kozarinas Pabradės poligone kartu su kitais lietuviais karininkais buvo sovietinių politrukų ir NKVD suimtas ir įkalintas Norilsko kalėjime, kur išbuvo 8 metus. Tik 1950 m. jis grįžo į Lietuvą, bet buvo diskriminuojamas.

A. Okulič-Kozarinas buvo apdovanojamas Savanorio kūrėjo ir Nepriklausomybės medaliais, DLK Gedimino ordinu.

Šviesus Lietuvos kūrėjo savanorio, buvusio politinio kalinio atminimas išliks mūsų atmintyje ir širdyse, kaip tauraus patriotizmo pavyzdys.

Henrikas Paulauskas
(Iš "Lietuvos aidas", 1991, Nr. 40)

A. A. J. LTN. STASYS GRIGALAITIS

PLP karo mokyklos XX laidos absolventas, pėstininkų specialybės, išgyvenęs 77 metus, mirė 1991 m. sausio 13 d. Sault Ste. Marie, Ont., Kanadoje, kur išgyveno 43 metus. Liko žmona Phylis, dukterė Viktorija su vyru ir anūkė Cecilija Čikagoje, dukterė Ju-

ditas su vyru Anglijoje, sėsuo Ona ir broliu su šeimomis Lietuvoje.

A. A. BRONIUS ŠČEPANAVIČIUS

PLP karo mokyklos XVIII laidos absolventas, leitenantas, 78 metų amžiaus, staiga mirė pereinamųjų metų gruodžio 20 d., atostogaudamas St. Petersburge, Floridoje. Palaidotas Šv. Jono lietuvių kapinėse Mississaugoje prie Toronto. Nuliūdime liko žmona Zuzana Paulionytė-Ščepanavičienė, dukterė Nijolė su vyru Vaideviu Draugeliai, anūakai Gailius ir Gintas, žmonos broliu Vytautas Paulionis su šeima ir Augustinas Paulionis su šeima ir kt.

A. A. KPT. ZENONAS SAMUOLIS

Gyvenęs Brighton Parke, mirė kovo 2 d., sulaukęs 80 m. amžiaus. PLP karo mokyklą baigė pėstininkų specialybės karininku. Paskutiniaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais tarnavo Kauno komendantūroje.

Kilimu buvo iš Marijampolės. Veilonį sunkioje ligoje globojo dukterė Laimutė, atvykusi iš Lietuvos. Lietuvoje dar liko dukterė ir sūnus su šeimomis, giminės, draugai ir pažįstami. Palaidotas Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse šalia savo žmonos Liūdos. Visos šeimos reikalus tvarkė O. ir J. Gradinskai. Priklausė Ramovei.

A. A.

Šaulių Sąjungos garbės nariui

Dr. KAZIMIERUI PAUTIENIUI

mirus, dukrą dr. BIRUTĘ, sūnus: inž. ALGIMANTĄ ir dr. MINDAUGĄ su šeimomis, seserį ZUZANĄ JUŠKEVIČIENĘ ir kitus gimines nuoširdžiai užjaučiame

AUŠROS ŠAULIŲ KUOPA

Skyriaus nariui

JONUI AVIŽIENIUI

mirus, jo seserį Magdą Eleną Barauskienę ir kitus gimines giliai užjaučiame

LOS ANGELES RAMOVĖNAI

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI AUKOJO:

\$500.00
LŠST Centro valdyba, MI (pirm. M. Abarius, išd. M. Baukys)

\$100.00
Genė Stapulionis, FL — a. a. plk. Antano Stapulionio 13-toms jo mirties metinėms atminti
LŠST DLK Kęstučio š. kp., WI (pirm. P. Petrušaitis)

\$50.00
A. Juozaitis, OH
A. Naikus, FL
M. Vitkus, FL
LŠST Aušros š. kp., FL (K. Kodatienė)
LŠST Vinco Kudirkos š. kp., MA (išd. Iz. Markevičius)
Lietuvių medžiotojų žuvautojų klubas, IL (pirm. P. Padvaiskas)

\$30.00
LKVS Los Angeles ramovėnai, CA (išd. A. Bulota)
LŠST Simo Kudirkos š. kp., NY (išd. Z. Dičpinigaitis)

\$24.00
K. Aižinas, IL
F. Borumas, Australija
St. Everlin, AR
V. Ilgūnas, MA
V. Kutkus, MI
P. Uknes, NY

\$20.00
S. Knistautas, OH

\$16.00
Alb. Smelstorienė, OH
\$15.00

V. Peseckas, IN
P. Vyšniauskas, OH
\$14.00

V. Ir. Alantas, MI
J. Indriūnas, IL
A. Poderis, MI
S. Ratas, Australija

\$10.00
P. Balsas, ONT
J. Bulika, IL
Kl. Čeputis, ONT

J. Gurevis, IL
Ed. Skopas, CA
J. Z. Strazdas, FL

\$9.00
A. Ivanauskas, MI
St. Pabrinkis, OH
Vc. Prižgintas, CA

\$8.00
P. Sakalas, ONT

\$7.00
Dr. A. Milaknis, CA
Br. Žemaitaitis, CA

\$5.00
A. Balaševičius, OH
P. Gabrys, QUE
V. Jokubaitis, OH
Br. Mackevičius, ONT
Br. Markevičius, ONT
S. Šmaižienė, AR

\$4.00
A. Balas, OH
F. Bočiūnas, FL
Br. Bernotas, OH
J. Dagys, IN

K. Griauzdė, IL
V. Januškis, OH
L. Jakaitis, ONT
A. Jankauskas, ONT
K. Kamarauskas, Australija
Pr. Krilavičius, ONT
Val. Kutkevičius, NY
J. Lekys, IL
R. Martinonis, MA
H. Markšaitis, Švedija
E. J. Mažulaitis, ONT
P. Milašius, OH
P. Nekrošius, WI
K. Norvila, NY
St. Patlaba, IL
Kun. V. Pikturna, FL
Vc. Senuta, MA
J. Salys, CA
Šniuolis, ONT
V. Tamošiūnas, MI

\$3.00
El. Černius, FL

\$2.37
J. Baublys, Anglija

*Nuoširdi
padėka už dosnumą!*

A. a. Leonas Pabrėža, miręs 1988 m. vasario 19 d. Čikagoje, nuotraukoje prie savo namų su savo žmona Adele, kuri ir šiomet, pagerbdama savo vyro atminimą bei laimingai su juo gyventus ilgus metus, "Kariui" paaukojo 1000 dol.

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠI

Alp(LKA) 1756
1991
Nr.3

AUKOS KARIUI:

Per KARIO atstovą Melbourne, Australijoje,aukojo:

1986 metais

\$3.00

\$110.00

LKVS RAMOVĖ Melbourn
Skyrius

1989 metais

\$8.00

J. Gylys
S. Lipčius
P. Venckus

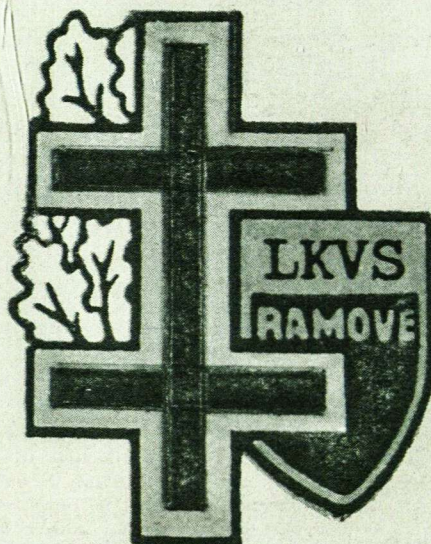
V. Aglinskas
Z. Augaitis
A. Bajoras
V. Bieliauskas
F. Bienkus
V. Bosikis
J. Bratiška
K. Garliauskas
H. Kaladė
K. Kuzmickas

V. Lazauskas
P. Mažilis
V. Miliauskas
D. Padgurskis
A. Ročius
A. Sadauskas
J. Saliokas
V. Sidabra
P. Šaulys
J. Veckus
J. Vizbaras

1990 metais

\$5.00

Petras Veckus

"KARIO" PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St.,
North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. —
V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.

BROCKTON, MA —
A. Šeduikis, 990 N. Main St.

CHICAGO, IL —

"Gifts International", "Parama", "Pat-
ria" Gifts & Electr.

DETROIT, MI —

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos
Spaudos kioskas).

WATERBURY, CT —

"Spauda"

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Ro-
man Road, London E 2. ORF, England

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

92, 364283